

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MEKAN KIVRIMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Bihter ALMAÇ

Anabilim Dalı : Mimarlık

Programı : Mimari Tasarım

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayşe ŞENTÜNER

MAYIS 2011

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MEKAN KIVRIMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Bihter ALMAÇ
(502081048)

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 06 Mayıs 2011

Tezin Savunulduğu Tarih : 22 Haziran 2011

Tez Danışmanı : Prof.Dr. Ayşe ŞENTÜRER (İTÜ)
Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Semra AYDINLI (İTÜ)
Doç. Dr. Sanem YAZICIOĞLU (İÜ)

HAZİRAN 2011

Abime,

ÖNSÖZ

Mekan kıvrımları, mekanın deneyiminin mekanın kurgusu ve kavramlaştırılması ile ilgili bir düşünce sunar, bu düşünce bir mekanın nasıl okunabileceği ve tasarlanabileceğini açmaya çalışır. Düşüncenin gelişmesini, tartıştığı alanların güçlü bir şekilde kavranmasını sağlayan ve çalışmanın karmaşıklığını yazım dilinin vurgusu, düşüncelerin dizinlenebilir olabilmesi üzerinden açan hocam Prof. Dr. Ayşe Şentürer'e, yüksek lisans döneminde aldığım derslerinde Deleuze felsefesi ile tanıştığım Prof. Dr. Semra Aydınli'ya çok teşekkürler.

Mayıs 2011

BihterYılmaz
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	ix
ÖZET.....	xi
SUMMARY.....	xiii
1. ÇALIŞMANIN DÜŞÜNCESİ ÜZERİNE.....	1
1.1 Sorular, Düşünceler, Problemler	1
1.2 Kıvrım Üzerinden Kavramlar	3
1.3 Çalışma Sahası Olarak Mecidiyeköy.....	6
2. OLUŞ HALİNDEKİ KENT.....	7
2.1 Kentin Potansiyelleri	8
2.1.1 Kentin Bulanıklığı	8
2.1.2 Kentteki İlişkilenmeler	10
2.1.3 Kentin İzleri	11
2.1.4 Kentin Belirmeleri	12
2.2 Oluş Halindeki Kent Nedir?.....	12
2.2.1 Oluş Halindeki Kent ve Mecidiyeköy Çalışma Sahası.....	13
2.3 Oluş Halindeki Kent Dinamikleri	15
2.3.1 Oluş Halindeki Kentte Çokluk	16
2.3.2 Oluş Halindeki Kentte Akışkanlık	20
2.3.3 Oluş Halindeki Kentte Yansıma>Farklılaşma	23
2.3.4 Oluş Halindeki Kentte Karmaşıklık	28
2.3.5 Oluş Halindeki Kentte İzler	34
2.4 Mekan Kıvrımları	39
2.4.1 Oluş halinin durumu	39
2.4.2 Kıvrımların potansiyelleri.....	41
2.4.3 Kıvrımın Potansiyellerinde Oluş Halindeki Kent	41
3. OLUŞ HALİNDEKİ KENTTE ÖZNE-NESNE.....	43
3.1 Kentlinin Potansiyelleri	44
3.1.1 Kentli Olma Durumu ve Bulanıklık	44
3.1.2 Kentli Olma Durumunda İlişkilenmeler	46
3.1.3 Kentli Olma Durumu ve İzler	48
3.1.4 Kentli Olma Durumu ve Belirmeler	49
3.2 Özne-nesne Nedir?	51
3.2.1 Mecidiyeköy Çalışma Sahasında Özne-Nesne Halleri	57
3.3 Özne-nesne Dinamikleri	58
3.3.1 Çoklukta Özne-Nesne Halleri	58
3.3.2 Akışkanlıkta Özne-Nesne Halleri.....	62
3.3.3 Yansıma>Farklılaşmalarda Özne-Nesne Halleri.....	66
3.3.4 Karmaşıklıkta Özne-Nesne Halleri	73

3.3.5 İzlerde Özne-Nesne Halleri	77
3.4 Mekan Kıvrımları.....	79
4. KATMANLI KIVRILAN PEYZAJ ÜZERİNE	82
4.1 Katmanlı Kıvrılan Peyzaj Nedir?	82
4.2 Katmanlı Kıvrılan Peyzaj Dinamikleri.....	82
4.2.1 Katmanlı Kıvrılan Peyzajın Çokluğu	83
4.2.2 Katmanlı Kıvrılan Peyzajın Akışkanlığı	84
4.2.3 Katmanlı Kıvrılan Peyzajın Yansıma> Farklılaşmaları	86
4.2.4 Katmanlı Kıvrılan Peyzajın Karmaşıklığı	89
4.2.5 Katmanlı Kıvrılan Peyzajın İzleri	92
4.3 Düşüncenin Getirdiği Kıvrımlar	93
4.4 Mimarlık ve Kıvrımlar- Mimarın Rolü	95
KAYNAKLAR.....	99

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Mecidiyeköy Sahası, Ulaşım Hatları	14
Şekil 2.2 : Mecidiyeköy Sahası Çokluğu	19
Şekil 2.3 : Mecidiyeköy Sahası Akışkanlığı	24
Şekil 2.4 : Mecidiyeköy Sahası: Yansıma ve Farklılaşmalar	29
Şekil 2.5 : Mecidiyeköy Sahası: Karmaşıklık	35
Şekil 2.6 : Mecidiyeköy Sahası: İzler	40
Şekil 3.1 : Mecidiyeköy Sahası Özne-nesne Durumları	57
Şekil 3.2 : Mecidiyeköy Sahasında Özne-nesne Çokluğu	63
Şekil 3.3 : Mecidiyeköy Sahasında Özne-nesne Akışkanlığı	67
Şekil 3.4 : Mecidiyeköy Sahası Özne-nesne Yansıma>Farklılaşmaları	74
Şekil 3.5 : Mecidiyeköy Sahasında Özne-nesne Karmaşıklığı	78
Şekil 3.6 : Mecidiyeköy Sahasında Özne-nesne İzleri	80
Şekil 4.1 : Mecidiyeköy Sahasında Katlanan Peyzaj Çokluğu	85
Şekil 4.2 : Mecidiyeköy Sahasında Katlanan Peyzaj Akışkanlığı	87
Şekil 4.3 : Mecidiyeköy Sahasında Katmanlı Kıvrılan Peyzajın Yansıyarak Farklılaşmaları	91
Şekil 4.4 : Mecidiyeköy Sahasında Katmanlı Kıvrılan Peyzajın Karmaşıklığı	94
Şekil 4.5 : Mecidiyeköy Sahasında Katmanlı Kıvrılan Peyzajın İzleri	97

MEKAN KIVRIMLARI

ÖZET

Çalışma, kentin bütünündeki sürekli devinimin bireylerce nasıl deneyimlenebileceği sorusu ile başlar. Bu soruyu açabilmek için kentin sürekli devinimi ve bireylerin bu devinimlerdeki etkileşimi, bireylerin kent mekanlarını algılaması araştırılır. Soru ve devamında araştırma, mekan kıvrımları düşüncesini çalıştığı Mecidiyeköy sahası üzerinden kurar.

Çalışma kıvrımın potansiyellerini ve düşünce kurgusunu mekanların okuması ve tasarlanması aracı olarak kullanır. Kıvrımların potansiyelleri günümüz kentiyle iç içe geçmiş bireyleri, birbirlerinden ayıramaz bütünlükleri, yoğunluklar olarak tanımlar. Olağan kent okumalarının ve çalışmalarının aksine kent kıvrımlarda dinamiklerini yoğunluklar üzerinden görünür kılabilir. Mekan kıvrımları ise bu dinamiklerin sürekli değişen etkileşim mekanlarıdır. Günümüz kenti tüm davranışlarıyla kıvrımlarda oluş halindeki kent olarak tanımlanır. Oluş halindeki kentin bireyi ise sürekli yoğunluğunda ve etkileşiminde, görünen ve silikleşen bütünlüğüyle, özne-nesnedir. Özne-nesneler kıvrımlardaki devinimlerinde dinamiklerini açığa çıkarırlar ve etkileşimlerde özneleşir ya da nesneleşirler. Tanımlanan iki yoğunluğun sürekli etkileşim hali mekanın kıvrımlarında tanımlanır. Etkileşimlerin ve dinamiklerinin tümünün görünür olabildiği mekansallıklar ise kıvrımın potansiyelleri ile tasarlanan katmanlı kıvrılan peyzajdır. Katmanlı kıvrılan peyzaj, mekan kıvrımlarının okumasında tasarlayanın müdahalesinin devinimlerinin hattını belirleme çabasıdır. Kıvrımların etkileşimleri barındırdığı üst üsteliklerde akışkandır ve bütün etkileşimleri ve devinimleri görünür kılan geçişli deneyim mekanlarını mümkün kılar.

Mekan kıvrımları içkindir, oluş halindeki kent ve özne-nesne bu içkinliğin potansiyellerinde etkileşimdedirler ve kıvrımlarda tanımlanabilirler. Kıvrımlarda ise bu etkileşimlerden ve tanımlamalardan deneyimler ve mekansallıklar belirir. Tasarlanan katmanlı kıvrılan peyzaj ise tüm etkileşimi, mekansallıkları ve deneyimleri barındırır, tümünü üst üsteliklerde görünür kılar.

FOLDING PLACES

SUMMARY

Initially, asking a question; how incessant city dynamics could be experienced by an individual, establishes the thought of folding in places.

This work discusses folding as an initiative design tool to recollect the in-betweens through an emergent city. Potentials of the fold describes the intensive interaction of today's cities and the city dwellers. Then emphasizes folding places as the places of interaction within an incessant alteration. Individualities defined as subject-object denseness, interacts as the main trigger of emergency. Through the folding places architect (the pli maker) merges the interactions with foldescapes. These foldescapes flows through juxtaposed in-betweens enabling a transient experience of reflected multiple experiences of each which reveals the main idea; perceiving the becoming of emergent cities. The incessant interactions are in a flux of pli, in which every movement and relation can be seen through spatial experiences.

Emergent cities and subject-objects are multiplicities of dynamics which are constantly interacted by the potentials of folding, while folding places are derived from places and experiences of the interactions. Folding places are immanent through flows through juxtaposed in-betweens enabling a transient experience the emergent city, yet to experience and to be able to read the flow of dynamics, foldescapes are discussed to be designed.

1. ÇALIŞMANIN DÜŞÜNCESİ ÜZERİNE

1.1 Sorular, Düşünceler, Problemler

Gerçeklikler dönemseldir. Dönemler durumlara, sorulara cevap bulamamaya başladıklarında değişirler (Kuhn, 2008). Dönemler değiştikçe de gerçeklikler değişir ve bu değişimin geçişlerle olduğu gözlenir. Paradigma kaymaları ve etkileri özgün süreçlerde belirirler ve farklı farklı durumlarda kırılırlar, etkileşimde bulunduğu durumlar ise genişir ve zamanla silikleşir ya da yansır (Kwinter, 1998b). Geçişlere yakından bakıldığında ise dönem değişimlerinin yansımalar ve uzamalarla olduğu görülebilir. Dönemler yansıyarak birbirlerine bağlanırlar; dönemsel doğrular, gerçeklikler bir sonraki ya da bir önceki döneme değişerek-dönüşerek geçerler, öte yandan uzadıkları noktalarda ise dönemsel gerçeklikler önceki ya da sonraki döneme barındırdıkları ile geçerler, bütünü yeni döneme uzatırlar. Bu tür bir devinim değişimin geçişini tanımlarken, dönemsel gerçekliklerin karşılığını bulmasını sağlar. Fakat bu devinim yansımalar ve uzamalarda karşılıklarını bulamadığında sorular ve sorunlar barındırır. “Bu geçiş gerçekleştikçe, bizim gerçekliği bu yeni model uyarınca tasvir etme kapasitemiz onu açıklama kapasitemizi çok aşar ve bu durum bize has olan şu tarihsel anı büyük yaratıcılık potansiyeli olan, fakat aynı zamanda uç noktasında da güvenilmez ve geçici bir an yapar.” (Kwinter, 1998b).

Gerçekliklerin dönemsel değişimini bir örnekle somutlaştırsak Şekil 1’de iki dönem arası geçiş ve dönemlerin barındırdıkları ifade edilir. Dönemlerde mekan kurgusu ve dönemlerin kapsadıkları, açıklıkları (içe ve dışa doğru) farklı farklıdır. Fakat üst üsteliklerinden türerler ve bu türeme geçişleri oluşturur. Sorunların ve soruların çıktığı durumu daha da iyi anlayabilmek için örnek üzerinden devam edersek eğer, peki dönemlerde mekanlar türemiyorlarsa ve dolayısıyla yeni dönem beliremiyorsa? Çünkü bu şekilde gerçeklik yansımaların ve uzamaların olduğu noktalarda değişimini tamamlayamaz, esnekliğini kaybetmiştir; sonucunda da (sorunlu ve zorunlu olarak) anın gerçekliğine bu donuk devinim(durağan çerçeve) içinden bakılır. Çalışmanın odaklandığı sorular burada ortaya çıkmaya başlar. Günümüz gerçekliğinin tanımsızlığı doğrultusunda doğrudan karşılık bulamayan mekan algısı sorgulanır.

Açığa çıkarılmak istenen günün gerçekliğinin birey ve mekan odaklı devinimi ve karşılığında oluşan bireylerin mekansal algısının dinamiğidir.

Çalışmanın eklemlenmemiş en saf halini ortaya çıkarabilmek, çalışmaya dair düşünce izlerini belirginleştirecekse, anın gerçekliğinin karşılık bulamadığı donuk çerçeve sonucu ortaya çıkan soruları listelemek başlangıcı anlatmaya dair bir yöntem olabilir;

Haritadaki kent neyi ifade eder?

‘Ben’ için bahsedilen kent neresidir?

Benim kentim nerede; başlar, biter mi?

Öyleyse diğerlerinin kenti nerede; başlar, biter?

Diğerlerinin kentini bilmezsem, birlikte yaşamamanın bir anlamı var mı, pekala kent nedir?

Nasıl bir şey, yer, durum bana diğerlerinin de kentini gösterir?

Daha da genel bir soru bütün soruları kapsar ve düşüncenin izlerini belirginleştirir;

Mekan nasıl bir haller bütününde bireylerce tam anlamıyla açılabilir?

Bu sorunun cevaplanabilmesi için, mekansal gerçeklik ve algısının ne olduğu üzerine düşünmek hatta etkin biçimde katlarını açmak gerekir. Bu algılama durumlarının yarattığı gerçeklik, katların açılma uygulaması olarak, kent ölçeğinde incelendiğinde kentin formunun yeni yapılanmalarla sürekli değiştiği ve bu değişimin sıklığının çok yüksek olduğu görülür, ki bu noktada mimarlık ve planlama disiplinleri eş zamanlı olarak bu durumu kavramlaştırmada ya da çalışmada geri kalabilir (Allen, 2003). Mimarlık disiplininin bu tür bir yapının gerçekliğine uydurulamamış hali, doğrudan mekanın algısına-deneyimine dair ilk başta beliren sıkıntılı soruların da kaynağıdır. Burada bahsedilen sürekli oluşan gerçeklik, çok hızlı beliren, kendi değerleri ile ilerleyen sonra da sönen bir yapıyı açığa çıkarır. Dolayısıyla çalışmanın beslendiği mimarlık disiplini ve ilgili kavramları günün gerçekliği ile tekrar sorgulanmalıdır. Sorgulamaların da getirdiği, çalışmada mekan gerçekliği ve algısı üzerine birçok yeni tanımlama yapılmıştır. Her tanım, belirip-sönen, eş zamanlı oluşan gerçeklik içindeki mekansallığın da bu tür bir algı(belirip-sönen, eş zamanlı oluşan) ile tanımlanması ile ilgilidir. Çalışmanın başlığı dahil olmak üzere, yapılan her tanım belirli bir düşünce üzerinden belirir. Bu düşünce, sorulara giden izlerin

yönlerini belirlerken içinde bulunduğu gerçekliğin kavramlarını ortaya koymaya başlar. Böylece günümüz gerçekliği ve düşüncenin izlekleri çakışır; hatları birbirlerinin üzerinde tanımlanır. Burada tekrar düşüncenin olduğu birincil soruya dönmek gerekir; mekanın nasıl haller bütününde bireylerce açıldığı... Bahsedilen haller bütünü, yukarıda mekansal olarak örneleştirilmiş haliyle kent, sürekli değişimde ve devinimde olan gerçekliklerdir ve birincil soru itibariyle bireyler üzerinden tanımlanır. Böylece çalışmanın izlekleri de bireylerin bu sürekli değişimde ve devinimde olan haller bütünündeki deneyimleri üzerinden açılır. Sürekli değişen devinimli haller bütünü, mekansal gerçeklikleri tanımlar, yapısını açığa çıkarır ve çalışmanın izini sürdüğü düşünce bu yapıyı yapısızlığa dönük olarak tanımlar; tekrar yoktur, her ana ve mekana göre karşılaşmalar yeniden kurulur, değişir; çalışmanın çabası yapısızlığın (beklenmeyenin, anlığın) bir yapı olarak tanımlamadır.

1.2 Kıvrım Üzerinden Kavramlar

Yukarıda bahsedilenlere göre bireylerin deneyimleri ve mekansal gerçeklikler arasında eklemlenerek devinen sürekli bir ilişki açığa çıkıyor, çalışma da bu ilişkinin yönlendirmeleri üzerinden kendine yol buluyor. Öte yandan çalışmada bahsedilen ilişki izleklerinin çakıştığı temel bir düşünce biçimi vardır. Çalışmanın ilişkilerin izlerini belirginleştirmedeki gözlemciliği, beslediği düşünceyle beraber gerçeklik tanımlayıcı-belirleyici bir hale dönüşür. Bu şekilde çalışma mimarlık disiplini bağlamında gerçekliği belirginleştirir. Böylece gerçeklikteki mekansal haller ve ilişkilendikleri birey deneyimleri de düşünce üzerinden tekrar tanımlanır. Düşünce ve üst üste durduğu ilişkiler ağının açtığı yeni düzlem mimarlık disiplininin geri kalmasıyla oluşan boşlukta çıkan soruları cevaplayabilir. Bu fikri savunabilmek için çalışmanın izlediği düşüncenin açılması gerekir. Düşünce de gerçeklikler katlamalarda en çok karşılık bulabilirler. Peki, katlamalarla anlatılmak istenen nedir? Bu soruyu açıklayabilmek için Deleuze'den alıntılanmak gerekir; “Her şey her zaman için aynı şeydir, Yalnızca tek bir Zemin vardır; ve: Her şey derece yoluyla birbirinden ayrılır, Her şey tarzlarda farklılaşır... Çünkü hiçbir felsefe [kıvrım, pli], bir yandan dünyanın tekliğini ve aynılığını, diğer yandan bu dünyadaki sonsuz farkı ve çeşitliliği olumlamayı bu kadar ileri götürmemiştir.” (Deleuze, 2006). Şimdi yukarıda bahsedilen gerçeklik tanımlamaları, bireylerin deneyimleri, mekansal algılar ve hepsinin de içinde barındırdığı farklılıklar-aynılıklar, sürekli değişen

yapıları (yapısızlıkları) Deleuze'den alıntılanan bu tanımla tekrar gözden geçirilebilir; tanım itibariyle kolaylıkla katları açılabilir-kapanabilir. Katlamalar bu tür bir gerçeklik yapısının (ya da yapısızlığının) ve mekansal algısının karşılığı olabilme potansiyeline sahiptir. Katlanan mekan potansiyellidir, fizikselliğinin sınırlarını aşmıştır. Katlanma çokluğa dairdir, akışkandır. Katlanmalarda farklılıklar yansımalarında birbirleri ile ilişkilendirilebilirler. Mekan katlanırken kıvrımlarındaki potansiyeller kullanılabilir, ki bu günün gerçekliğinde oluşan değişken mekanın karşılığı olabilir.

Böylece çalışmanın ana başlığı MEKAN KIVRIMLARI olur.

Bu adlandırmanın barındırdıkları günümüz mekan gerçekliğinin izinlerini taşır. Tanım daha da açılırsa; mekan, katlanmaların oluş halinde olmasından ileri gelir ve bu oluş hali, barındırdığı çokluk ve katlanma dinamikleri ile kaotiktir, düzen içermez, düzensizliği ve devinimi tanımlanabilir halidir. Yapının sürekliliği, katlanmaların potansiyelinden ileri gelir; dolayısıyla mekan katlanır haldedir. Bireyler de bu katlanmalarda karşılaşmalar içerisindeyler ki bu iki yönlü bir durumdur; katlanan mekan bireyleri barındırır, aynı zamanda bireyler karşılaşmalarında mekanı katlarlar. Anlaşıldığı üzere katlamalar farklı farklı aşamalarda birbirlerini kapsarlar ya da izlerini takip ederler, yansır; bu da çokluğa dair yapıyı akışkan kılar. Bu potansiyelli durumda mekanın haller bütünü kavrayabilmek de betimlenen bu durumu daha da ileriye götürerek gerçekleştirebilir; bireylerin karşılaşmaları katlandığında, diğerlerinin mekanını tanımak, algılamak imkanı doğar. Çalışmanın üzerinde durduğu sava göre de tam da bu imkanı noktada betimlenebilecek kent, günümüz kentidir. Kent mekansal haller dizininin bireylerce açıldığı noktalarda algılanır.

Bu şekilde tanımlanan kent ise düşüncenin kentin potansiyellerini ortaya koyduğu haliyle tekrar adlandırılır; “oluş halindeki kent”.

Oluş halindeki kentin tanımı doğrudan bireyin tanımı ve mekanın katlanır halindeki durumları ile şekillenir. Bireyin kentteki konumu ve barındırdıkları da çalışmanın beslendiği ve katlarını açmaya çalıştığı bir alandır. Bireyler mekan katlama deviniminde bulundukları her konumda özneleşir ya da nesneleşir. Bu devinim üzerinde de mekan hiçbir konumunda aynışmaz ve deneyimleyen birey de hiçbir konumda aynı özne ya da aynı nesne olmaz. Bireylerin mekan katlamada

bulundukları her konum üzerinden tekrar nesneleşmesi ya da özneleşmesi Ballantyne tarafından örneklenir; bir kadın uluslararası bir şirkette yöneticidir aynı zamanda aile içinde birinin kızı, teyzesi olabilir [özneleşme nesneleşme durumları] kimlik duruma ve konuma göre tekrar tanımlanır, iki kimlik de doğrudur, birilerini tanımlarken bulundukları mekana göre tanımlarız, kimlik [özneleşme ve aynı anda nesneleşme] başkaları ile ilişkide tanımlanır (Ballantyne, 2007). Yukarıda ifade edilen basit örnekte özneleşen bireyin nesneleştiği ya da tekrar özneleştiği noktalarda mekana, katlanan mekana dolayısıyla duruma bağlı olarak farklılaştığı görülebilir. Öte yandan birey aynı kimlikleyken de devinen gerçeklikler doğrultusunda bulunduğu mekanda farklı karşılaşmalar yaşar. Dolayısıyla mekan katlama ve bireylerin bu dinamikte kurduğu ilişki eklemlenerek sürekli değişir, bireyler mekandaki konumlarına göre özne ya da nesne olurken eklemlenmelerdeki birikim yeni karşılaşmalarında etken olur.

Çalışmadaki bireyin tanımı ise katlarının açılması-kapanması itibariyle “özne-nesne” olarak tanımlanan bir yoğunluk olur.

Düşüncenin izleklerinden gidildiğinde geline bu noktada yeni bir soru ortaya çıkar; pekala bu bütüne dair algıya potansiyeli olan mekansallıklar nasıl tanımlanabilirler? Sorunun cevabını bulabilmek için oluşan kent ve aktörü özne-nesnenin nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu incelemek gerekir. Böylece katlanan mekan ve devinimlerinin özne-nesne deneyimleri ile bahsedilen kent yapısını nasıl ortaya çıkardığı açıklanabilir.

Çalışmada bu tür bir gerçeklik yapısı, mekansal algı ve bireylerin konumu tariflendikten sonra tekrar soruların başlangıcına dönmek gerekir. Pekala birçok katın açılmasından sonra mimarlık disiplininin sınırlarında bir soruya cevap verebilmek olanaklıdır; betimlenen bu devinim, yapısız yapı fiziksel mekanın neresindedir, somut olarak incelenen kentin bütünü bu tür bir tanım içerisinde yer alır mı? Çalışma burada tekrar mekan katlama deviniminin derinliklerine iner, kentte mekan katlamayı sorgular, gerekliliğini özne-nesne deneyimlerinden ve bu deneyimlerin kentle olan ilişkilerinde arar. Çalışma düşüncenin izleklerini günlük hayat pratiğinin devinimleri ile çakıştırmaya çabalar, bu çaba mekan katlamanın dinamiğini ve gerekliliğini açıklama üzerinedir.

1.3 Çalışma Sahası Olarak Mecidiyeköy

Çalışmanın izlerini günümüz dinamikleri üzerinde kurgulamak için çalışma sahası olarak mekan kurgusu, potansiyelleri ve barındırdığı sürekli değişime potansiyeliyle Mecidiyeköy seçilmiştir.

2. OLUŞ HALİNDEKİ KENT

Günümüz kenti farklı farklı tanımlamalarda bir eş anlılık ve karmaşıklık durumu olarak açıklanır. Kent, kent olma durumu, kent olmanın barındırdıkları, potansiyelleri üzerinden tanımlanır. Kent, tüm canlılığı ile mimarlık disiplininin çalışma sahasıdır, barındırdığı dinamikler ve uzantıları, mekan kuramını ve mekansallaşmayı taşıyan, açan durumlardır. Dikkat çeken yanlışlık, kentin gerçekliklerin boşluğunda distopik ifadelerde şekillenmesidir; aksine kent, kimliğin oluştuğu, kentsel deneyimin belirdiği, soyut ve açılan bir formdur (Aureli, et al., 2007). Mekan kıvrımları, kentin potansiyellerini açar; kent deneyimlerin, mekansal algının sürekli belirdiği ve devindiği, kentsel kimliğin açıldığı durumları ortaya koyar.

Bölümün ilk kısmında kentin farklı farklı tanımları belli eğilimler üzerinden tartışılır. Devamında ise günümüz kenti, barındırdığı potansiyellerle oluş halinde olma üzerinden tartışılır. Kentin oluş hali, kıvrımların potansiyelleri doğrultusunda tanımlanır. Dolayısıyla çalışmanın kent olarak tanımladığı durum, oluş halindeki kenttir. Bu yaklaşımla doğrusal olmayan karmaşık düşünce, Öklid dışı geometri ve kaos teorisi mimarlık ve kent üzerinde çakışır (Kwinter, 1998a). Böylece, tanımlanamayan günümüz kenti ve karşılığı olmayan aralıkları oluş hali dinamikleri üzerinden belirebilir; karmaşıklığın ve sürekli devinimin potansiyelleri mimarlığın tasarım girdilerine çekilebilir. Oluş hali dinamikleri, mekanın kıvrımlarında kentin sürekli devinen ve etkileşimlerle eklemlenen yapısını tanımlı hale getirir. Çalışma kıvrımın potansiyellerinde oluşan dinamikleri kente dahil olduğu ve eklediği potansiyelleri ile inceler.

Oluş halinin kent üzerinden tanımı ve oluş hali dinamiklerinin katlanan mekanlardaki üst üsteliği birinci bölümde de tarif edildiği üzere İstanbul, Mecidiyeköy alanı çalışması ile tanımlanır. Çalışma sahası, 2011 kentinin bir kesitinden oluş halini somutlamak için önemlidir. Oluş halinin dinamikleri olarak bahsedilen ve kentin durumunu sürekli besleyen devinimler bu sahada gözlemlenir.

2.1 Kentin Potansiyelleri

Kentin tanımlarının vurgusu, kentin eklemlenen ilişkileneceklerle sürekli devinen ve değişen bir yoğunluk olduğu üzerinedir. Dolayısıyla kent, sürekli değişen hali itibarıyla donuk bir çerçeve çizilerek tanımlanmaz, bu 1. Bölümde de ifade edildiği üzere, barındırdığı gerçeklik düzlemini yadsıyarak, hiçbir karşılığı olmayan tanımları ortaya koyar (Kuhn, 2008), önemli olan bu sürekli değişmekte ve eklemlenmekte olan ilişkilenecekler bütününe kendi gerçeklik düzleminde karşılığının aranmasıdır.

Uzam mekansallaşmayan bir çok düzlemde yayılır, şeffaf yüzeylerin üst üsteliği ya da akışkan renk düzlemlerin çakıştığı, öne çıktığı ve geriye çekildiği durumlar olarak tanımlandığında (Merleau-Ponty, 1964), kent tüm yoğunluğu ve ilişkilenecekleri ile aynı şekilde sürekli oluşur. Kıvrımlar, kentin oluş halinin potansiyellerini barındırır. Mekan bütünüyle kıvrımlardan oluşur, oluş halindeki kent belirttiği ve kapandığı, ilişkilendiği ve gizlendiği durumlarda kıvrımların arasındadır. Oluş hali yoğunluğu kıvrımların potansiyellerinde üst üstedir, böylece tanımlanamaz yoğunluğu berraklaşır, görünür olabilir.

Aşağıda, oluş halindeki kent, tanımların kapsadığı ve işaret ettiği durumlara göre çerçevelenerek açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1.1 Kentin Bulanıklığı

Günümüz kenti haritada sınırları belirlenmiş, bir ad, belirli bir nüfus veya coğrafya verileri ile bir düzleme indirgenerek tanımlanan kentten farklıdır. Kent, 20.yy başlarındaki klasik fizik ve estetiği, uzlaşmayan sorularla ters yüz eder; bu anlayışın uzanımında zaman-mekan dizini ve çerçevesindeki deneysellik, Öklid prensibiyle tanımlanmış haritalar “sahanın” oluş haline terstir (Feher, et al., 1986). Oluş hali tanım bozandır, kentin durağan tanımlarını kentin dinamikleri ve sürekli değişimini açığa çıkararak yok eder. Bir yandan uzam kullanılıp işlendikçe ve bu sürecin ölçerleri yer merkezli ya da geometrik olmanın aksine sürekli değişkenken, uzam aslında terk edilmiştir, ötesine geçilmiştir dolayısıyla fiziksel karşılığı olan kent bir altlıktır, bu altlığın üzerinden değişime uğramış [mutant] bir haritalama yapısı (Koolhaas, et al., 2000). Burada kent olarak tanımlanabilecek ifade yerden bağımsız, yerle ilişkili durumlar olabilir. Dolayısıyla günümüz kentini tanımlamaya çalışırken klasik anlamdaki her tür tanımdan bağımsız bir çalışma yapılmalıdır. Geçmiş

dönemde insan habitatını konut, şehir, ülke gibi değişmez mekanlarla tanımlamak anlamliken bugün için kendimizi bu tür çerçevelerden uzak tutarak değişken hali yaşamaya çalışırız (Norberg-Schulz, 1966). Bu değişken hal bir bulanıklığı ifade eder. ‘Şehrin içine gitmek’ [go into town] kalıbı, ‘şehre gitmek’ [go to town] ile değişmiştir; karşılaşmanın nerede olduğunun bulanıklığına işaret eder, artık karşılaşmalarda bir durum alabilmenin yerine sanki kentle iç içe geçilmiştir, dolayısıyla kent hala mekan olarak tanımlanabilirse bu coğrafi konumu ya da klasik şehir/ülke, iç/dış tanımları ile alakasızdır (Virilio, 1997). Tüm bu tanımlamaların doğrultusunda kent, sürekliliği değişiminde olan bir yoğunluğa dönüşmüştür. Günümüz kentini adlandırmak, haritalamak, analiz etmek zorlaşmıştır, kentsel yaşam kaotiktir ve dağılmış bir yapı gösterir (GUST, 2002).

Bu bir tür bulanıklıktır. Eğer Benjamin’in dediği gibi mimarlık karışıklık içinde beliriyorsa, bulanıklık da zaman-mekan deneyiminin başka bir farkındalığına sebep olabilir (Eisenman, 2003). Başka bir farkındalık, oluş halinin ve kentin sürdürülebilirliğini sağlar. Bulanıklık olağan durumların içerisine beklenmediği katar; eklemlenerek devinen ilişkilennmeler bulanıklığın potansiyellerini kullanır. Kentin barındırdıkları çerçevelenmez, uzamda yüzer haldedirler, dolayısıyla potansiyelleri verili değildir, sürekli farklı karşılaşmalarda farklı üst üsteliklerde belirirler [The Brain City- Beyinkent], ki bu durum belirsiz ve söylenmemiş kurallarla ortaya koyulmaz, hali sürekli sızan ve aktığı doğrultuda değişen karmaşıklığı ile tanımlanır (Rajchman, 1998). Rajchman’ın tanımladığı kent, aslında bir bulanıklığı tarifler, bu bulanıklığın potansiyeli de var olanın bağımsızca ve çerçevesizce kent içerisinde barınmasıdır, mekanın kıvrımlarında bu potansiyeller farklı üst üsteliklerde başka etkileşimleri sağlarlar. Çünkü kent sürekli değişmektedir; bahsedilen değişim kenti belirli sınırlar ve tanımlı ifadeler içerisinde tutmayı engeller. Hiçbir işlev kesin olarak bir mekana özgü değildir (Koolhaas, 1998). Her şey her anda her yerde olabilir ve karşılaşmalar da bu bulanıklığın içine gömülmüştür; dolayısıyla karşılaşmalar da her yerde her anda ve her şeyle olabilir. Kentin bir numunesini aldığımızda karşılaşılan çok yoğun bir plazmadır, neredeyse dökme çimento bir küp, öte yandan bu derece yoğunluk, sürekli devinimdedir, akışkandır (Binet, et al., 2001). Bütün tanımlamaların doğrultusunda söylenebilir ki, kentin genel geçer bir ifadesi yoktur. Daha da öteleysek eğer, akışkan kentin tek tanımlanabilir hali, imgesi, kentin sürekli değişme halinden çıkarılabilir (Binet, et al.,

2001). Kentin tanımlanabilir değişkenliği bulanıklığının potansiyelleridir, oluş hali, potansiyelleri farklı ilişkilendirmelerle bu bulanıklıktan çeker.

2.1.2 Kentteki İlişkilenmeler

Foucault günün eş anlılık zamanı olduğundan bahseder, bu eş anlılıkta her şey birbirleri ile ilişkilerinde tanımlanabilir (Foucault, 1967). Oluş halindeki kentin dinamikleri ilişkilenmelerde belirir. Dolayısıyla kent mekanlarda değil ilişkilenmelerde varlık gösterir [Milton Webber] (Norberg-Schulz, 1966). Eş anda beliren ilişkilenmeler, oluş halinin yoğunluğu içinden çekilen st steliklerdir. Çünkü oluş hali dahil olduğu ilişkiler içerisinde tanımlanabilir, belirebilir. Alexander oluş hali çeşitliliğinin bu karmakarışık yapının dizini olduğu ifade eder, bu yapının eksikliği ise kent kavrayışına zarar verir (Alexander, 2000). Dolayısıyla oluş halinin çeşitliliği, her ilişkilenmede belirir ve kentin algılanmasına imkan verir. İlişkilenmeler oluş halindeki kentin uçlarını belirginleştirir; bu uçlar tanımsızlığı ve bulanıklığı durumlarda silikleştirir. Böylece kent tanımlanamazlığının ve bulanıklığının içinde, bir ilişkiler bütünü ve sürekli değişim halidir. Deleuze kentin ilişkilenmelerini, enformasyon panosu örneğiyle açıklar, pano kentin tüm potansiyellerini barındıran kıvrımlarla bklmelerle dolu bir yoğunluktur her etkileşimde bu bükülmeler ve kıvrımlar devinirler (Deleuze, 2006). Kentin potansiyelli bulanıklığı, yoğun tanımsızlık hali, ilişkiler aracılığında bir ifadeye dönüşebilir.

Kwinter; “...mekan artık okluk, değişiklik, nesnelerin ve olayların gelişen nitelikleriyle i içe değil, sadece soyut bir ızgaradır, bu ızgaranın amacı da sadece, nesnelerin birbirlerine göre konumlarını ve bu konumlarla ilişkili olarak değişimlerini, ölçmektir-başka hiçbir şey değil.” der (Kwinter, 1998b). Yoğunluklar, her ilişkide kente dair tanımlar, dinamikler üretirler; oluş hali ise bu dinamikler aracılığı ile tanımlanabilir. Bu ilişkilenmelerin potansiyelinde algılanan dünya karmaşık, yaygın, yoğundur, bu çokluğu bütününe dair bir ifade ile tanımlamak doğru olmaz; imgeler, fikirler, haritalar, mekansal modeller tek başlarında kullanılabilir değildirler; ilişkilenmelerin her farklılaştığı durumda bu farklılaşmanın ifadesinin de katlarının açılması ve yansıması gerekir (Kwinter, 2001). Oluş halindeki kentin ilişkilenebilir tanımı içerisinde kentin devinimine ve eklemelenmelerine dair birçok potansiyel barındırır, ilişkilenme durumları kentlinin

kente değdiği eşiklerdir. Yaşadığımız yer bireyleri ve şeyleri rastgele yerleştirdiğimiz bir boşluktan farklıdır; ilişkilerle oluşur ve her yeni bağlantıda oluşan yerler diğerinin yerine gećemeyecek ya da değiştirilemeyecek kadar anlıktır, özeldir (Foucault, 1967). İlişkilenmelerin sürecinde eklemlenen yoğunluklar her etkileşimin kattıklarını izler olarak barındırırlar; izler mekanın kıvrımlarında farklı farklı durumlarda tekrar tekrar aćılmayı beklerler.

2.1.3 Kentin İzleri

Kent her ilişkilenmesinde belirli izler bırakır. Her kentte milyonlarca ilişki fiziksel izler barındırmadan oluşmaktadır ve aslında kent bu ilişkilerin varlığıyla sürdürülebilir (Alexander, 2000). Her ne kadar kentin konumlandığı fiziksel izin değişimi ya da sınırları anlık değişmelerde belirgin olmasa da değişik nitelikteki devinimler, karşılaşmalar anlıktır. Oluř halinin anlık izleri fizikselliği ile ilgisizdir, burada aćıđa ćıkan iz; karşılaşmalarda hafızanın oluşturduğu izlerdir. Dolayısıyla burada önümüze ćıkan kent ifadesi, yoğun bir tanımsızlıktır; sürekli değişim ve akışkanlık, belirlenemeyen karşılaşmalar, izler ve tüm bu dinamiklerin eř anda birćok olması karmakarışık bir oluşu aćıđa ćıkarır. Bu oluř gücünü sürekli değişiminde ve karşılaştıklarının iće evrilmesinden alır. Kwinter “yumuşak sistem”i tanımlarken oluşan kent yapısına benzer bir dinamikten bahseder; bu sistemin düzeni, devinimlerine ve bu devinimlerdeki dönüşümelerini yansıtabilmesine bağlıdır (Kwinter, 1998b). Kentin yapısı ilişkileriyle ve ilişkilerin bıraktıkları izlerle tekrar tekrar tanımlanır. İzler, kentin ilişkilenmelerinin görünür olabildiği ve yoğunlukta birikebildiği potansiyellerdir. Pekala bu kentin özellikleri kaygandır, devinimleri ve ivmeli hızları, veri ćeřitlilikleri ile uzamı yıkmaya ćalışır, tekrar tanımlar; kent eř anda her yerdedir, kaćılamayacak bir uzama yayılmıştır (Binet, et al., 2001).

Yukarıdaki tanımlar dođrultusunda kentin oluř hali, bir yođun bulanıklıktır; karřılařmalarda her yeniyi ićeine evriltir ve sürekli deđiřim halindedir. Bu yođunlukta tanımlamalar belirli iliřkilenmeler dođrultusunda gerćekleřir; her karřılařma ya da deđiřim her anda yeni iliřkiler aćıđa ćıkarır. İliřkilenmelerin uzantısında izler ortaya ćıkar; yođunluđu her iliřkilenmesinde oluř hali dinamikleri ortaya ćıkan izler üzerinden tanımlanabilir. Günümüz kenti oluř halindedir. Peki, oluř hali nasıl algılanır?

2.1.4 Kentin Belirmeleri

Burada çok temel bir çelişki oluş halinin tanımlanabilir halinin ölçeğini, kapsamını değiştirir. Uzun algılanma çabası, çok temel felsefi bir soruyu ortaya koyar; eşit yükseklikte ve genişlikteki bir kapalı mekandayken, kübü fark eder misiniz? Aslında kübü görmezsiniz; bir köşeyi ya da tavanı görürsünüz ya da duvara dokunur sesini duyarsınız fakat tanımlayan bütün elemanları eş anda göremezsiniz (Tschumi, 1998). Pekala kentin oluş halinin izleri eş anda görülebilir mi?

Burada “görmek” eylemi ile kastedilen, oluş halinin çok daha farklı bir ölçekteki karşılıklarını aramaya başlamakla ilgilidir. Burada soru, kentin oluş halinin nerelerde belirebildiği ile ilgilidir. Buradaki çelişki ise, tanımlanan bütünü hiçbir zaman bu tanımlanan uzanımda algılamayacağıdır. Kent yoğunluğunun çoklu ilişkilerinin deviniminde algılanan genellikle izlerin birkaçıdır, hatta kent bireyce sadece algıladığı izler olarak tanımlanır (Alexander, 2000). Dolayısıyla oluş halinin karmaşık yoğunluğu, belirli noktalarda bu karmaşıklığını yitirebilir. Çünkü böyle bir karmaşıklık ‘şiiirsel kesinlik’ ihtiyacındadır, bu kesinlik gücünü güçlü ifadelerle iletişim kurmadan alır (Binet, et al., 2001). Kesinlik ifadesi, bütünü açığa çıkaran üst üsteliklerin kentin yapısına dair algıyı oluşturmalarını sağlar. Mekansallık tahmin edilebilir bir yapı ile belirir; ki bu durum zengin tanımlama potansiyellerine sahip olmalıdır (Norberg-Schulz, 1966). Burada mekansallığa götürebilecek yapı belirmelerdir. Oluş halinin algılanabildiği noktada kesinlik ise kıvrımlarda aranır. Katlama düşüncesi, ya da karmaşıklıklaştırma, kesinliğini tekleştirmeden almaz, görünmez, uzamsız bir derinlikte kendi mekanını ve zamanını yaratır (Rajchman, 2003). Dolayısıyla oluş halindeki kent, algılanabildiği noktada katlanan mekanlar aracılığıyla belirebilir.

Kent bir özne-nesnenin karşılaşmalarında ilişkilendir ve belirir; mekanın kıvrıldığı özne-nesne karşılaşmalarında ise belirmeler ilişkilendirler, üst üste düşerler; katlanırlar ve kentin oluş hali dinamiklerinin ipuçlarını verebilirler.

2.2 Oluş Halindeki Kent Nedir?

Yukarıdaki açıklamaların tanımladığı kent, oluş hali olarak tanımlanabilecek bir yoğunluktur. Kent içerisinde oluş halinin potansiyelleri ile karşılaşılacak ilişkilendirmeler,

oluş halinin tanımlanabilmesine olanak sağlar. Her şeyden önce oluş halinde olma durumunu açmak önemlidir, aynı anda birçok zıt nitelikteki yoğunluklar betimlenen kent yapısında üst üstedir. Dolayısıyla bu üst üsteliğin tanımlandığı oluş halinde olma, potansiyelleri ile farklılıklardan bir arada bahsedebilmeye imkan verir.

Tanımlanabilir oluş hali, her ilişkilenesinde izler bırakır; çünkü ilişkilenmeler beliren kaybolan anlık durumlardır. Kentin belirmesi izlerin özne-nesne karşılaşmalarında ortaya çıkan kısımdır, dolayısıyla bütüne dair olan izleri algılamayla ilgisizdir. Bütünün algılanabilirliği ise katlanan mekanların barındırdığı izlerin üst üsteliğinde gerçekleşebilir. Bu izler oluş halinin dinamiklerini ortaya çıkarır, belirmeler ise oluş halinin yoğunluğunu ortaya koyar. Katlanan mekan, oluş hali dinamiklerini açığa çıkarırken, kentin bütününün algısı belirmelerin çokluğunda ortaya koyulabilir. Oluş hali dinamikleri tanımlandıkları halde tek bir doğrultuda eklenerek artmazlar. Birinden birinin seçilmesi gereken zıtlıklar olarak görülen yapı ve kaos, durağan ve değişen, mantık ve sezgi, aslında birbirlerini tamamlar (Tschumi, 1998). Oluş halikent dinamikleri iki uçluluğu birbirlerini tamamlayan biçimde barındırır.

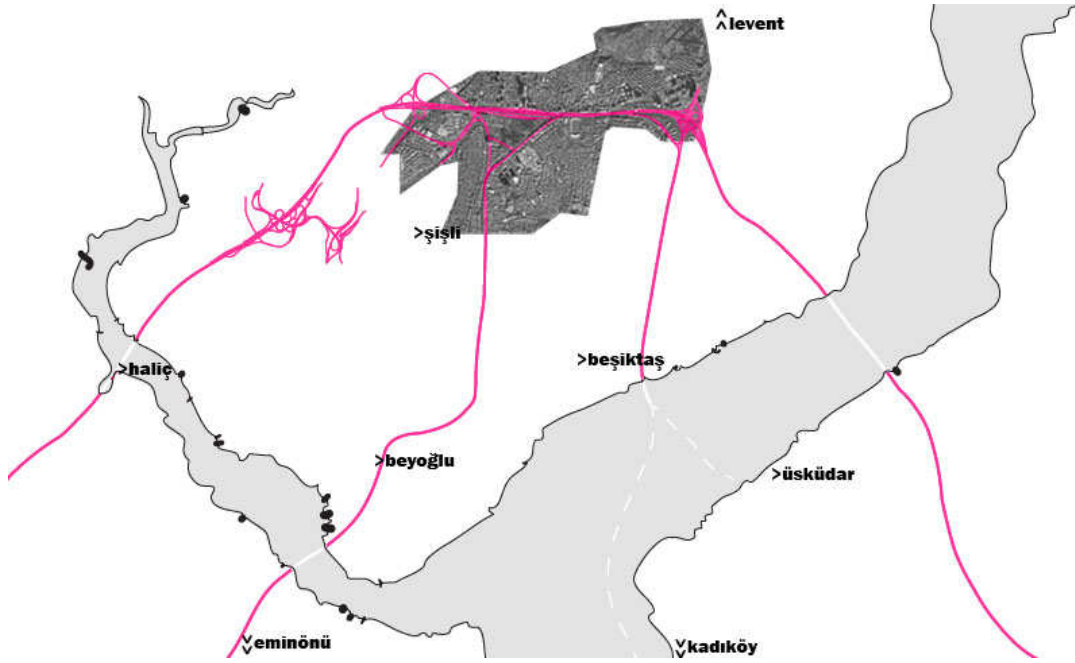
Kwinter sistemini adlandırdığı ‘yumuşaklığı’ tanımlar; “kastettiğim devinme kapasitesidir, devinme ile de içten içe farklılaştırmayı anlatmak istiyorum, bundan da karmaşık, birbirine bağımlı alt sistemler (ve üst sistemler)- ki bunların küresel etkileşimi, söndürme ve kendini yeniden düzenleme gibi ikincil etkiler yaratır-geliştirmek için gereken içerseme, dönüş-türme ve çevresiyle bilgi alışverişine girme kapasitesi ortaya çıkar.” (Kwinter, 1998b). Kent sürekli devinimde bir yoğunluktur. Belirdiği anda ise çokluğa dairdir, farklılaşır, yansır, bütünüyle akış halindedir, dolayısıyla kaotiktir ve tüm dinamiğiyle kıvrılmanın içindedir; katlanır.

2.2.1 Oluş Halindeki Kent ve Mecidiyeköy Çalışma Sahası

Kavramların ilişkilendikleri noktada ortaya çıkan oluş halindeki kent tanımı bir alan üzerinde somutlaştırıldığında oluşan kent dinamikleri ve devinimleri çalışılan alanın potansiyelleri üzerinden belirecektir. Dolayısıyla İstanbul-Mecidiyeköy, barındırdıkları ve potansiyelleri itibarıyla mekan katlama somutlamasına uygundur. Burada çalışılacak Mecidiyeköy ‘saha’ olarak tanımlanır. Çünkü ‘saha’ mekanı fizikselliği ile tanımlamaz; ‘saha’ yayılma, etkileme mekanıdır, maddesizdir,

noktalar ya da işlevler taşımaz, mekanın değişen ilişkilerini, farklılıkların devinim hızlarını, aktarma-bulaşma durumlarını tarifler; hatta Einstein sahayı akışkanın hareketi olarak tarifler (Kwinter, 1998a). Dolayısıyla çalışma boyunca Mecidiyeköy'den saha olarak bahsedilecektir, alan fiziksel çağırışimleri ile yetersiz kalmıştır.

Aşağıdaki şekilde Mecidiyeköy'ün İstanbul üzerinde ulaşım hatları ele alınarak kente bağlanması ifade edilmiştir (Şekil 2.1). Bu kent parçası birçok bağlantının üzerindedir, kentin uzantıları bu alan üzerinde üst üste düşebilir. Hızlı yolların birbirine girdiği noktada merkezleşmiştir. Potansiyelleri oluşan kente dairdir; İstanbul, Mecidiyeköy üzerinden oluşan kent yapısını açabilir.

Şekil 2.1 : Mecidiyeköy Sahası, Ulaşım Hatları.

Çalışma sahasını daha yakından incelersek eğer, ilk göze çarpan Mecidiyeköy'ün bahsedilebilecek bir meydanı olmadığıdır. Bir toplanma yeri ihtiyaç değildir, dolayısıyla tam da bu noktadan çıkıldığında meydan odaklı süre gelen kent yapısına aykırı durumu onu oluşan kentin bir uzantısı haline getirir. Burada meydana en yakın tanımlanabilen yer, binalarla çevrelenmiş bir yaya açıklığı değildir; burada meydan (merkez olma, ortada olma) görevi geçişlerin ve yolların üst üsteliğinde olan yerdir. Hatta yerin belirli bir ifade ile tanımlanamaması (kavşak, meydan, durak, çıkış, vs.) bile bu yerin oluş hali ile ilişkisini açıklar, her an her şey olabilir, beklenmedik

olanın belirttiği yerdir, dolayısıyla bulanıklık içerisinde keskin karşılaşmalar bu alanda farkındalığa yol açabilir.

Çalışma sahası yolların ve mezarlıkların içinde-arasında tanımlanabilir. Sahadaki mezarlıklar oluş halindeki kent yapısında değildir; çeperindeki reklam tabelalarıyla katılır alan iki mezarlık arasına sıkışır, mezarlıklar ironik sınırlardır, yaşam uzanan iki mezarlık arasında akar ve sınırlarında yaşam, reklam tabelaları ile dokunur. Saha barındırdıklarıyla her an değişim halindedir, yoğunluğu, akışkanlığı sürekli deviniminde barınır, her an bir diğerinin yansıması olarak değişir aynı zamanda yansımanın yarattığı belirsizlik kaotikliğe sürükler, bütünüde ise katlanır. Pallasma, hafızadaki kentin iki türü olduğundan bahseder; birinin izleri dağınık ve silik parçalardan ibaretken, bir diğeri bütün hareketliliğiyle belirir (Pallasma, 2005). Oluşa dair kent bütün canlılığıyla Mecidiyeköy'dedir. Saha, alt parçalarının bağlanmalarıyla, uzanmalarıyla oluşan kent dinamiğini açar. Bu bölümde, bahsedilen alt parçaların dinamikleri, bağlanmaları ve uzamaları açılarak, bütünün devinimine dair bir üst üstelik aranacaktır.

2.3 Oluş Halindeki Kent Dinamikleri

Oluş halindeki kent, günümüz kentinin potansiyellerinin bölümün başında sıralanan potansiyellerin ortaya çıkmasıyla tanımlanır. Oluş halindeki kentin tanımı, birbiri içerisine geçmiş birçok kent durumunun tümü olabilir; günümüz kentinin bulanık yoğunluğu, bu yoğunluğun sayısız ilişkileneceklerle uçlarının belirmesi, bu uçlardaki ilişkilerin izlerin devinimiyle eklemlenerek yoğunluğa aktarılması ve tüm devinimlerin kentsel mekanları ortaya çıkarması gibi... Günümüz kenti oluş halindeki kenttir.

Açıkça görülüyor ki mekansal ilişkilenecekler eş anlılığı kabul ediyor; uzam eş anlı ve eş uzantılı ilişkileri kapsar, belki de uzamı bu davranışları üzerinden tanımlamak, mekanların süreli ve devamlı üst üstelikleri ve devinimlerinde birbirlerine katlanmaları, “burada”yı ve “şimdi”yi ifade etmeyi sağlar (Grosz, 2001). Oluş hali olarak tanımlanabilecek kent katlanmış üst üste eş anlılıklar olarak yorumlanabilir. Dolayısıyla bu durumun kendi ifadelerini kendi dinamiklerini tanımlaması gerekir. Oluş halindeki kent mekanın kıvrımlarında belirebilir; mekanın kıvrımları günümüz kentini oluş haliyle tanımlarken potansiyellerini dinamiklere çevirir.

Dinamikleri oluş halinin tanımlanabilir halini ifade eder. Bölümün devamı dinamiklerin tanımlanması, Mecidiyeköy sahasındaki durumları, belirmeleri ve katlama-kıvrılmalardaki devinimleri ile incelenecektir.

2.3.1 Oluş Halindeki Kentte Çokluk

Oluş hali çokluk üzerinden tanımlanabildiği noktada oluş halinde olmaya başlar. Dolayısıyla çokluk, oluş halinin izlerinden ortaya çıkan bir dinamikten öte, oluş halinin yoğunluk olarak bulunduğu duruma işaret eder. Calvino'nun çokluk tanımı bu yoğunluğu ifade eder-iliski ağını açığa çıkarır; geçmiş ve geleceğin, gerçeğin ya da olabilenin sonsuza giden ilişkilerinin üst üsteliğidir (Calvino, 1996). Böylece çokluğu tüm dinamiklerin belirlediği ve oluş halinin yoğunluk olarak tanımlanabildiği an olarak tanımlayabiliriz. Burada çokluğun yoğunluk anı olarak tanımının yapılabilmesi çok önemlidir; yoğunluğun tanımı içinde beliren izler ve oluşan dinamiklerin yapılarını etkiler. Deleuze'ün mantığında aidiyetler ya da kimlikler yoktur, tüm tanımlar çokluk üzerinden yapılarak öngörülmüş ya da çoktan kimliğe bürünmüş karşılaşmaların önüne geçilir (Rajchman, 2000). Dolayısıyla çokluk bir tarafsızlık, biçimsizlik halidir. Tam anlamıyla biçimsiz-tarafsız-kimliksiz yoğunluk ancak bu şekilde her karşılaşmada başka izler ortaya çıkarabilir. Burada tanımlanan çokluk tanımını, kimliksizliği ve bulanıklığı üzerinden oluşturur. Çokluk nicel olamayacak kadar çoktur. Sayı serilerinin tersine, çokluğun bileşenleri belli bir belirsizlik barındırırlar (Rajchman, 2000). Bu belirsizlik, çokluğun barındırdığı her bileşenin karşılaşmalarda, her noktada ve her ilişkide farklı farklı izler bırakabilmesi için gereklidir. Sürekli oluş hali, çokluk ile belirsizliğini ve belirsizliğinin potansiyellerini tanımlar. Diyebiliriz ki çokluk farklı çeşitlilikler dizininden öte, bir çatallanma ve çeşitlenme potansiyelidir (Rajchman, 2000). Potansiyel olma durumu, her an her şeye evrilebilme, sürekli yeniden tanımlanma durumunu açıklar.

Uzam Deleuze'e göre eşanlılığın, dışsallığın, yakınlıklar sürekliliğinin, farklılaşma derecelerinin ve farklılaşmaların ana hatlarının, karakterlerinin barındığı bir çokluk olarak tanımlanır (Grosz, 2001). Oluşan kent çokluğa dair olarak her şeyi barındırmaya çalışır, belli bir form alma niyetinde değildir sadece ana hatları belirginleşir ve doğası gereği de açık uçlu kalabilir (Calvino, 1996). Böylece oluş halindeki kent, çoklukla potansiyellerini ortaya koyar. Çokluk yapısı itibarıyla kentte belirmez; belirmenin ön halidir, çokluğu oluş hali üzerinden tanımlamak gerekir.

Oluş halindeki kentte ana hatları belirlenen çokluk, oluş hali dinamiklerinin belirlediği noktaları ortaya çıkarır.

Çokluk düşüncesinin ima ettiği katların açılma halidir; ilişkilennmelerin, bağlantıların açıldığı açık uçlu çatallanma durumlarıdır, burada kimlik belirten ‘-dir/-dır’ tanımlayıcı değildir; tanımlayıcı üst üsteliği belli bir kimlik ya da işlev atamadan tanımlamayan ‘ve’dir (Rajchman, 2000). Dolayısıyla oluş hali dinamikleri, ‘ve’lerle üst üste tanımlanırlar. ‘Ve’, Foucault’nun eşanlılık ile günümüzü tanımlamasını (Foucault, 1967) açar; çoklukta beslenen her uzantı eş anda üst üstedir, oluş hali eş anda çokluğun potansiyeli ile birçok yere uzanmıştır.

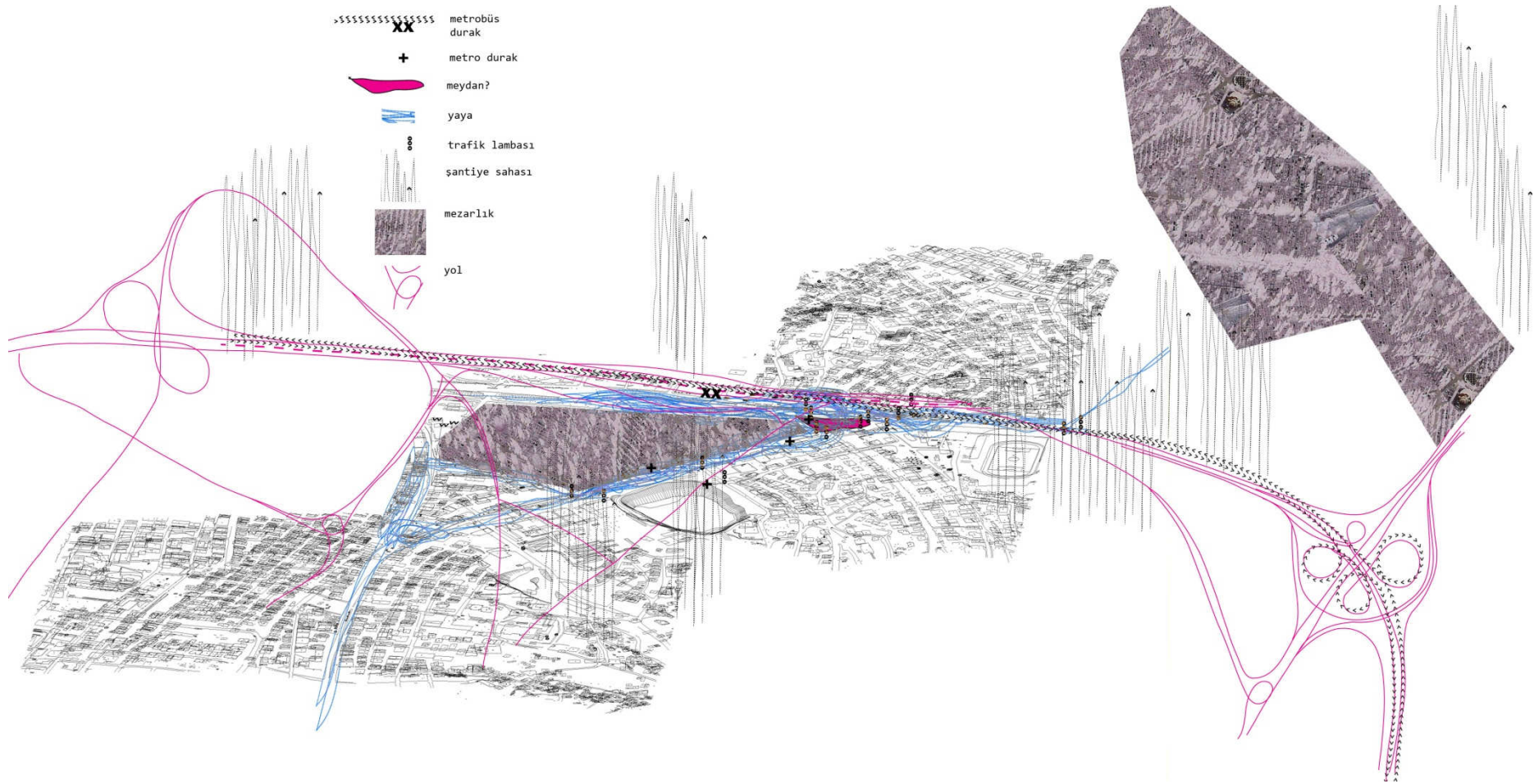
Çokluğun oluş halinde beliren bir dinamik olması ise üst üstelik ve eş anlılığa imkan verebilmesidir. Oluş hali yoğunluğu, çokluk üzerinden çeşitli kimliklere batırılmadan tanımlanır böylece eş anda birçok durumda farklı farklı karşılaşmalar olabilir. Bu bir aşırı belirme olarak tanımlanabilir; çünkü tüm durumsuz zıtlıklar anlamını yitirir (Virilio, 1997), her şey ilişkilennmelerde tanımlanmaya başlar. Çokluk oluş halinin açık uçluluğunu barındırır, tüm dinamikler sürekli evrilebilmelerini çokluğun kimliksiz ve tanımsız potansiyellerinden sağlar.

Çokluğun bileşenleri, bir dizinin kesinliğinin aksine, çokluğun belirsizlik üzerinden tanımlanışına uygun olarak belirsiz ve sonsuz olmalıdır (Rajchman, 2000). Çalışma sahasına dönüldüğünde ise Şekil 2.2, Mecidiyeköy’de çokluk halinin ana hatlarını belirler, alan potansiyellerine soyutlanmıştır, oluş hali dinamikleri bu potansiyellerin üst üsteliklerinde belirirler. Dolayısıyla burada ana hatları belirlenmiş saha, izlerinde oluş hali dinamiklerinin her birinin farklı belirmelerini taşır. Mecidiyeköy hali itibariyle tanımsızdır; barındırdığı her bileşen; metrobüs hattı ve durağı, metro durakları, trafik lambaları, otobüs durakları, şantiye sahası, yollar, yayalar, meydanımsı tam anlamı ile tanımlanamazlar, durakların sınırları keskin değildir ya da karşılaşmalar beklenmediktir. Yolların fiziksel konumları değişkendir, trafiğin sıkışıklığında yollar mekanlaşırlar, öte yandan akışkan bir trafik yolları mekansızlaştırır. Metro durakları ismen tanımsızdırlar; durağın adı Şişli-Mecidiyeköy’dür, metro hattında ise Mecidiyeköy’dür; her an değişebilir potansiyeline işaret eder. Metrobüs hali itibari ile tanımsızdır, otobüs ya da metro değildir. Saha tümüyle şantiye sahası olma özelliğindedir, kentin ekonomik odakları itibari ile sahanın ticari alanları sürekli değişim içerisinde. Yayalar ise mekansal boşluklarda, sahanın sürekli tanımsızlığında hareket ederler. Burada sahanın uç

noktaları olarak belirlenebilen, tüm çokluğu ve oluş hali dinamiklerini aralarında barındıran mezarlıklar tanımlanabilir. Her şey değişebilir, farklı şekillerde tanımlanabilir. Çalışma sahası, bu bileşenlerle beklenmeyeni ve tanımsızlığı ortaya koyar, buradaki her alt parça ‘ve’lerle üst üstedir, her an yeni tanımlar, karşılaşmalar ortaya çıkar.

Dilsel noktada, kıvrım ile ilgili kelimeler [pli-complication, implication], [plex-complexity, perplexity] ima ederler [imply], fakat bu aileden biri diğerlerinin üzerindedir ve her şey onun tanımından açılır; çokluk [multiple] (Rajchman, 2003). Çokluk katlanmanın, kıvrımın ön koşulu gibidir. Zamansız çokluk, oluş halinin, katların açılmasının, kabarmaların, yeninin mekansallıklarının, düşünülmeyen, geçmişin izlerinin ve geleceğin belirmelerinin konumlandığı yoğunluktur (Grosz, 2001). Çokluk kıvrımların devinimlerinden önceki an olarak tanımlanabilir, her an devinebilecek kadar zamanlı ve hiçbir zaman kıvrımları devindirmeyecek kadar da zamansız olarak ifade edilebilir. Çokluğun zamansızlığı 1. Bölümde zamanın yoğunluk halleriyle mekanı oluşturması ifadesinin devamında tanımlanabilir, çokluk yoğunlaşmamış mekandır; dolayısıyla zamandır. Zamansız çokluk, boşluğun zamanı ya da zamansızlığın zamanı, mekanın kıvrımların devinimlerinin hallerinde oluşmasını, belirmesini sağlar (Grosz, 2001).

Kıvrımlar çokluğun yoğunluğunun potansiyeliyle devinirler, katlar çokluğun imkanıyla açılabilir ya da kapanabilir. Çokluğun içine evrilttiği her şey tanımsızlığı, aidiyetsizliği ile kıvrımlarda, her katlanmayla tekrar tekrar tanımlanır. Çokluk katların açılması ile oluşan çatallanmalardır; sadeleşemeyen ya da genelleşemeyen karmaşıklığa işaret eder, bu katlanmanın iç içe geçmesidir (Rajchman, 2000). Kentin oluş halindeliği, çokluk katlanmaların sürekli açılması halidir; izler belirir, tekrar açılır ve tekrar izler belirir. Deleuze’e göre çokluk tekten öncedir, ilişkiler teklikler ya da bütünlüklerle alakalı değildir; burada çokluk ilişkilerin aradalıklarındaki ayrılmalardır, çokluk aradalıkların katlarını açar, dolayısıyla tekrar karmaşıklaştırır (Rajchman, 1998). Oluş hali çokluğun kat açmaları ile çoğalır, farklılaşır.

Şekil 2.2 : Mecidiyeköy Sahası Çokluğu.

2.3.2 Oluş Halindeki Kentte Akışkanlık

Çokluk, kentin oluş halini ve her şeyi içe evriltebilmesini açıklarken akışkanlık bu halin sürekli devinimi ve bu devinimin potansiyelleriyle ilgili olarak tanımlanabilir. Çokluğun içkinliği akışkanlığın devinimiyle sıklaşır ve mekansallığa dönüşebilir; kentsel gerçeklikte dinamiklerin üst üste düştüğü alanlarda tekrar çoğalabilir bu çoğalma her yerde olabilen eş anlı karşılaşmalar, oluş hali ve eklemlenen ilişkillemelerle olabilir (Kwinter, 1998a). Akışkanlık çokluğun kentsel potansiyelleri barındırma halini harekete geçirir, birbirine çarpar ve yeninin, karşılaşmaların oluşmasını sağlar; devinimlerinde sürekli yeni kıvrımlar açar. Kente dair veriler oluş haline akışkanlığının taradığı noktalarda aktarılır. Kwinter'ın 'yumuşak sistem'i akışkandır; farklı noktalarda etkileşir, bu etkileşimden izler alır ve bu beslenme sürekli, sistem bu etkileşimler ve geri beslemeler üzerinden sürdürülebilir (Kwinter, 1998b). CHORA, kenti tanımlarken sürekli devinimde ve değişimde, bir akışkanlıkta olduğunu söyler (Binet, et al., 2001). Kent fizikselliğinden çıkmıştır, akış halindeki kent fiziksel olanın izlerini sürer, bağlantılıdır fakat bağlı değildir. Teknolojinin maddeyi ve bilgiyi maddesizleştirmesiyle coğrafi konum önemini yitirir, önemli olan bütün bu fizikselliğin ötesinde oluşan kent yapısındaki ağa dahil olabilmektir (Mitchell, 2003). Fiziksel yapısının ve sınırlarının bağlayıcılığından kurtulmuş kent akış halindedir. Bu yapı üst üsteliğe olanaklıdır; mekansallık eş anda her yer ve her yerde olabilir. Bu da mutlak bir devinime işaret eder. Böyle bir noktadan tekrar kent yapısına bakıldığında kentin sürekli değiştiği açıktır. Oluş halindeki kent akışkanlığı ve devinimleri ile tanımlanır hale gelmiştir.

Akışkanlık ve yerden bağımsızlık, çok yeni bir durumu tariflemeyi. Galileo'nun aslında keşfettiği, Dünya'nın Güneş etrafında dönmesinden öte sonsuza açılan uzamdır, böylece bir şeyin mekanı hareketinin noktasından başka bir şey değildir, bir şeyin durağanlığı da hareketinin durmaya yavaş hızda olmasından ileri gelir; Galileo'dan öte yere bağımlılığın yerini uzanım almıştır (Foucault, 1967). Yer ile tanımlanmanın çoktan vazgeçildiği günümüzde ise akışkanlık dinamiği uzanımı tanımlamaya başlar. Oluş halindeki kentin tanımlanabilir hali uzanımının belirebildiği, görülebildiği mekansallıklarla sınırlıdır. Akışkanlık oluş halinin sürekli taşmasını bulaşmasını sağlar. Bu şekilde ana hatları ancak belirlenebilen çokluk, akışkanlığın devinimleriyle potansiyellerini sızdırır, oluş hali etrafını ıslatır. Dolayısıyla oluş halinin uzanımı akışkanlığında tekrar tanımlanır, yeni, akışkanlığın

devinimleri ile ie evrilir. Düşey-yatay uzanımlarda her şey bağımsız yüzer, böylece belirlenemeyen, tanımsız ‘kurallar’ sayesinde her şey aralıklara, boşluklara sızabilir; bu etkileşim durumun karmaşıklığını da tetikler (Rajchman, 1998). Oluş halinin akışkanlığı eklemlenerek, çatallanarak gelgitler yapar, sınırlarını tekrar tekrar tanımlar.

Her ne kadar mikro olaylar Newton prensiplerine uyuyor gibi gözükse de, aslında üst noktada akışkanlığın içine gömülürler, böylece akışkanlık bir süreklilik sahası olur, bu durum soyuttur aynı zamanda da yoğun bir somutluk olarak da tanımlanabilir, çünkü içkindir, belirmez, öte yandan her karşılaşmayı oluşturan dinamikler akışkanlıkta üst üstedir (Kwinter, 1998a), mekansallıklar akışkanlığın birbirine çarptığı uçlarda oluşur. Akışkanlık sürekli farklılaşmaların belirlediği durumlarda sürekliliğini devam ettirebilir (Rajchman, 2000), uç verdiği noktalarda mekan kırımlarının üst üsteliğindedir ve eklemlenerek içkinleşen akışkanlık, burada farklılaşır ve yansır, mekanda belirlediği izlerin üzerinde görülebildiği yerler bu uç noktalarıdır.

Çokluk içinde farklılaşmalar yansır, böylece bitmeyen bir devinim sağlanır; oluş halindeki kent sürekli, değişip dönüşürken belirginleştiği ve silikleştiği hali üst üstedir. Oluş halindeki kentin bu dinamiklerle okunabilir olabilmesi için okuma araçlarının ve temsillerinin de değişmesi gereklidir. Katlanan mekanlar dinamiklerin izlerini ve belirmelerini ortaya koyuş tavrı ile bu dinamiklerden beslenen bir okuma olarak tanımlanabilir. Rajchman’ın ifadesinde, Virilio ve Eisenman kentin karmaşıklığını anlayabilmek için durağan kentsellikten ayrılmanın ve akışkanlık, dinamiklik, hız ile tariflenmiş bir bakış açısı ile okumanın gerekliliğini vurgularlar (Rajchman, 1998), akışkanlığın devinimi ve eklemlenmiş gelgitleri ancak bu şekilde tanımlıdır ve izlerini bırakabilir.

Çoklukla ana hatlarının belirlendiği oluş hali, barındırdığı farklılıkları ve yansımaları akışkan devinimli yapısında gerçekleştirebilir. Kent sürekli değişir. Dolayısıyla bu ‘aşırı beliren’ kent [Virilio, Overexposed City] karmaşıklığını farklı elemanların yan yana koyulması ile ortaya koymaz, burada farklılıkların i içe geçirilerek dokulaştırılması gerekir, ‘aşırı beliren’ kent ie evrilir ya da dışarı taşar; planlı durağan kent değildir, sürekli devinen akışkan kenttir (Rajchman, 1998).

Çalışma sahasında bu akışkanlığın izleri nasıl sürülebilir? Mecidiyeköy’de, tanımsız olanın sürekliliği, oluş halinin izlerinde nasıl ortaya çıkabilir? Mecidiyeköy bileşenleri ile sürekli beklenmediği içe evriltir. Çalışma sahasından geçen metrobüs, 33 durağı arasında günde ortalama 715,000 kişi taşır, çalışma sahasına da ortalama her 36 saniyede bir değer (URL1). Metrobüs işlevi itibariyle akışkandır ve alanın üzerinden geçip-gider. Metrobüs hareket halindeki mekansallığını duraklarında katlar, her duraklama kattığı ya da eksilttiği özne-nesnelerle geçiş halindeki mekansallığını katlar. Hareket halindeki bu mekansallık duraklamalarında değdiği alana farklı noktalarında açılır. Şişhane- Darrüşşafaka Metro hattı ortalama her 4 dakikada bir sahaya değer, 12 durağı arasında günde ortalama 170,000 kişi taşır (URL2). Metro hattının 3 durağı, çalışma sahasının belirsiz sınırları içerisindedir (Osmanbey, Şişli-Mecidiyeköy, Zincirlikuyu M2 Durakları). Metro durağının adı Şişli-Mecidiyeköy’dür. Sabit olarak tanımlanamaz, Şişli uzantısı bir anlamda Mecidiyeköy’ün bir tamamlayıcısıdır, aktığı yerdir; akış halindeliği Şişli’ye ve Şişli’den uzamasına sebep olur. Sahadaki otobüs duraklarından 150’den fazla otobüs hattı geçer (URL1). Çalışma sahası, önemli kara ulaşım düğümlerinden biri arasında uzanır. Boğaz Köprüsünden geçen 10 araçtan 7’si, Fatih Sultan Mehmet Köprüsünden geçen her 10 araçtan 8’i Şişle ilçe sınırlarından geçer (URL3). Buraya taşınan toplu taşıma kullanıcı verileri ve özel araç kullanımı ile ilgili veriler Mecidiyeköy’ün görünmeyen potansiyellerini ortaya koyar. Mecidiyeköy görünmeyen sınırlarında birçok karşılaşmayı barındırır. Çokluğu ve akışkanlığı, bu dinamiklerinin her an eklemlenmesi ile taşar. Şişli ilçesi yerleşik nüfusu Temmuz 2010 itibariyle 316.058 iken ilçenin dolaşım nüfusu 4.000.000’dur (URL3).

Oluş hali akışkanlığının her yerde bulunması ve eklemlenerek sürekli devinmesi yukarıda rakamlarla ortaya konulduğunda tanımlanabilen fakat günlük hayat içinde belirlenemeyen döngüde kendini gösterir. Mecidiyeköy çalışma sahasının oluş halindeliği ve akışkanlığının uzanımı birçok karşılaşmanın tetikleyicisi olur.

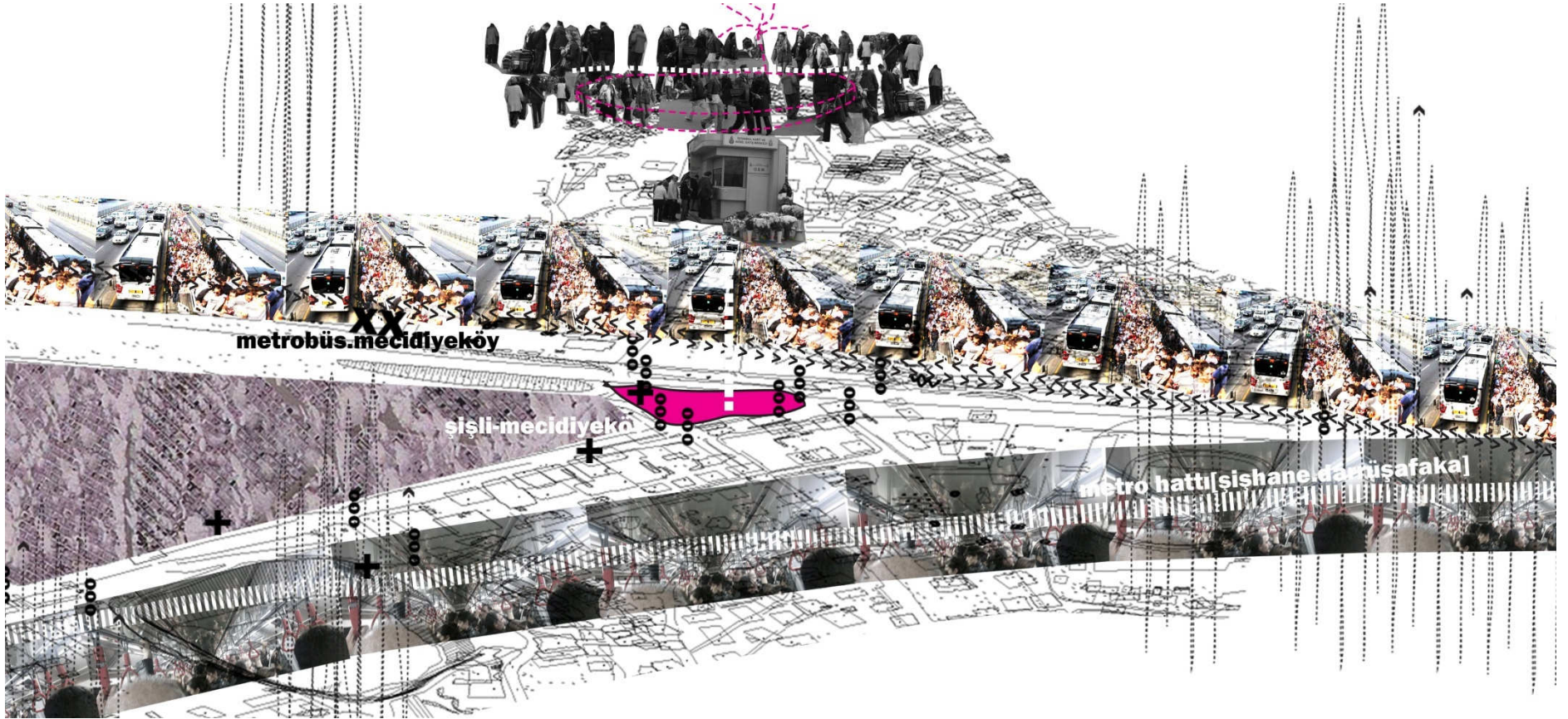
Mecidiyeköy’ün akışkanlığı yukarıda bahsedilen üst ölçek devinimleri ile kavranabilir. Öte yandan sahanın bileşenlerinin üst üsteliklerinden oluşan durum akışkanlıkları vardır. Meydanımsının elemanları değişkendir; çiçekçiler, simitçiler, atm kabinleri, akbil doldurma gişeleri, panolar meydanımsının mekansal özelliklerinden bağımsız olarak sahanın akışkanlıkları ile ilgilidir. Pekala, imkanlar doğrultusunda meydanımsının elemanları her an değiştirilebilir; yerden

bağımsızdırlar. Bu elemanlar sahanın her yerinde içkin olan akışkanlığın eklemlenen devinimlerinin izlerini sürerler. Dolayısıyla Mecidiyeköy katlanan mekanının meydanı yoktur, meydanımsı sahanın akışkanlığının birikmelerini taşır. Şekil 2.3, çalışma sahasının akışkanlığının ana hatlarını belirginleştirme çalışmasıdır, akışkanlık öalışma sahasının potansiyellerinin kıvrımlarını aralama devinimlerinin hatlarını gösterebilme çabasıdır. Çalışma sahasının akışkanlığı oluş halindeki kentin dinamiklerinin potansiyellerini ortaya çıkarır. Şekil 2.3 bahsedilen potansiyelleri haritalama çabasıdır.

Böylece kent katlanmalarla başka bir akışa dahildir, durağan yerin sınırladığı bir enerji akışkanlıkla yerin sınırlarından taşar, etrafına bulaşır; yerin durağanlığını bozmuştur yeni okumaları açar (Rajchman, 1998). Mekanın kıvrımları akışkanlığın devinimiyle oluş hali dinamiklerini evriltir. Kıvrımlar içi dışa dışı içe dönüştürürken akışkanlık uzanımı ve kıvrımların yüzeylerini tarar, birikmeler akışkanlığa eklemlenir ve çokluğun potansiyellerine dahil olur.

2.3.3 Oluş Halindeki Kentte Yansıma>Farklılaşma

Akışkanlık katlanan mekanlarda uç verdiğinde belirir. Sürekli eklemlenen akışkanlık, belirdiğinde yansır ve farklılaşır. Bahsedilen farklılaşma tekillikle bağdaştırılmamalıdır, ayrıştırma, zıtlştırma ya da çeliştirme değildir; ancak bu tür kalıpların dışına çıktığında serbestçe [free] tanımlanabilir, şeyler serbestçe farklılaşırken [differ freely] belirsiz bir komşuluk içerisine girerler ki bu belirsizlik eksiklik, anlamsızlık değildir; bu belirsizlikler komşuluk içerisinde farklılaşan şeyler arasında yeninin belirmesini sağlarlar (Rajchman, 2000). Kesin olarak tanımlanamayan çokluğun oluş hali, akışkanlığının uçlarında yeniyi, beklenmediği; belirsizliğinin, açık uçluluğunun potansiyelleri ile oluşturur. Farklılaşmalar oluş halinin dinamiği olarak sürekli devinirler. Bu karmaşık bütünlükteki farklılaşmaların barındırdığı farklılık potansiyellerini kaybetmeden nasıl tekrarlandığı bir sorudur (Rajchman, 2000); farklılaşmalar katlanan mekanlarda yansır. Pekala, yansıma nedir? Yansıma en belirsiz tanımıyla, bir önceki halin bir sonraya türevlenerek akmasıdır. Yansımalar katlanan mekanda sürekli katları açar, kıvrımlar ekler. Bu devinimlenmeyle mekansallıkların değişerek uzayabildiği ve tekrar akışkanlaştığı görülebilir. Deleuze, “...gerçekte ayrı olan iki şey ayrılamaz olabildiği gibi, ayrılamaz iki şey de gerçekte

Şekil 2.3 : Mecidiyeköy Sahası Akışkanlığı.

ayrı olup iki kata ait olabilir ve birinin diğerine yerleşmesi bir noktaya yansımadan ibaret olabilir...”, der (Deleuze, 2006). Akışkanlığı sağlayan ise farklılıkların birbirine geçişi ve tekrar farklılaşmasıdır, böylece her karşılaşma akışkanlığın ıslattığı alanlarda tekrar tekrar tanımlanabilir. Yansımalar sürekli bir çoğalma ve değişme halidir. Yansımalar kumaşın çapraz hatlarının tekrar katlamaya imkan vermesi gibi; soruların belirlediği anlardır, sorular oluş halinin karmaşıklığını açığa çıkarır, yansıyarak daha da karmaşılaşırlar (Rajchman, 1998). Yansımalar devinen akışkanlık yansıtıldığı-ıslattığı yerde karmaşılaşır. Farklılaşmalar yansımalar aracılığıyla tekilleşmeden, ayrışmadan ya da zıtlaşmadan serbestçe farklılaşırlar; yansımalar bu farklılaşmaları akışkanlığa bağlar. Deleuze yansımaları ruhsal yaşamı kendinde-tutmalar [Whitehead] olarak açıklar; yansımalar ilişkilendirirler, yeniye çokluğa ve akışkanlığa evriltirler, katlanan mekanlarda belirirler, iz bırakırlar (Deleuze, 2006) .

Çokluğun barındırdığı tanımsızlık, kimliksizlik ve tarafsızlık oluş halinin akışkanlığıyla sürekli eklemlenir; yansıyan farklılaşmalar ise çokluğun temellendirdiği tanımsızlıklar üzerinde kıvrım açarlar; yeniye açığa çıkarırlar. Barındırdıkları tanımsızlık dinamiklerin her durumda eylemselliğini sağlar dolayısıyla her karşılaşma tekrar tanımlanmak ve katlanmak için bir durum yaratır.

Akışkanlığın uçları olarak tanımlanabilecek yansıma ve farklılaşma dinamikleri açtıkları aralıkta eş anda birçok karşılaşmayı barındırır, yansımalar altta yatan üstte beliren ilişkileri belirginleştirir, farklılaşmalar beliren tanımlarla kıvrımları açar. Katlanan mekanda yansıyarak farklılaşan dinamikler üst üstelikleri ilişkilennmeleriyle belirginleştirir.

Yansıyarak farklılaşan devinimlerin yarattıkları gerilimler altta yatanı ya da üstte belireni ya da arada oluşanı tanımlı kılar, hepsi de katlanır; oluş halindeki kentte barınırken katlanma dinamikleriyle silikleşir ya da belirginleşirler. Öte yandan oluş halindeki kent sürekli farklılaşır ki bu durum ikili bir durumdur; farklılaşmalarla çokluk çoğuldan birçok olmaya geçebilir, öte yandan da çoklukla oluşan kent, farklılığa doğal olarak imkandır.Katlanmalarla kent, farklılıkları içine alırken farklılıkları eritmez, çok yüzlü hali bu farklılıklarla değişir ve dönüşür, kent bu şekilde farklılıklarla çatışmaz aksine ilişkiler kurar ve bu da kentin yapısının ilişkiler üzerinden olmasını sağlar ve ilişkiler kenti kendi bağlamlarında yeni formlara sokarlar (Lynn, 2004).

Böylece bahsedilebilir ki katlanan mekan, akışkanlığın uçlarında farklılaşarak yansıyan oluş halini barındırır. Oluşan kentin beslendiği çokluğun yoğunluk hali, birbirine yansıyarak üst üste düşenleri görünür kılabilir ve betimlendiği üzere yansımalarda çokluğa dair yeniler oluşabilir. Dolayısıyla katlanan mekan yansır; barındırdıkları akışkanlığının başka noktalarında belirebilir. Yansımalar mekansallaşan uzamda birçok yeri barındırır ve bu yerler farklılıkların yansıdığı akışkanlıkta birbirleri ile bağdaşmayabilirler (Foucault, 1967). Yansıyan farklılıklar altta yatan-belirsiz ve üst üsteliklerde beliren mekansallıkları akışkanlığın içine evriltirler.

Kentin oluş halinin sürekliliği söz konusu olduğunda katlanmanın yansıma-farklılaşma devinimleri ve oluşturdukları mekansallıkların eklemlenmelerinden bahsedilebilir. Bu şekilde oluş halinin izleri yoğunluğunun sürdürülebilir olduğu, akışkanlığının taşıdığı, her yerde farklılaşan yansımalarla mekansallaşır ki bu hali katlanan mekanın potansiyelidir. Bu tür bir döngü çokluğun sürdürülebilirliğini ve katlanan mekanın devinimini sağlar. Yansımalar karşılaşmaların uzantısında olağan mekansallıkların üzerinde-karşılaşmaların türevlerini almak gibi- yeni mekansallıklar oluşturur, çokluğa eklenenlerin farklılığını çeşitlendirir.

Akışkanlığın her yerde eklemlenerek devinerek var olması, Mecidiyeköy çalışma sahasında metrobüs hattı, metro hattı, yollar, otobüslerin sürekli devinimi üzerinden açıldığında, bu ulaşım ağlarının sahaya değdiği anlar yansıyarak farklılaşmaların, kıvrım açmaların belirdiği durumlardır.

Metrobüs Mecidiyeköy katlanan mekanının üzerinden akar. Metrobüs akışkanlığını duraklarında katlar, her duraklama yansıyarak farklılaşma potansiyelidir. Akışkanlığı duraklamalarında değdiği alana farklı noktalarında açılır. Dolayısıyla her duraklama, akışkanlığın eklemlenmesinde farklılıklar gösterir. Bu eklemlenen akışkanlık değilen alana akar. Metrobüs akışkanlığında değdiği durakları birbirine yansıtarak farklılaştırmıştır. Dolayısıyla Avcılar-Söğütluçeşme hattı sürekli eklemlenerek birbirine yansır. Metrobüsün Mecidiyeköy'e değdiği durakta da katman katman barındırdığı farklılıklar üst üste gelirler, durak katmanlaşmayı bütünleştirir ve Mecidiyeköy'e akıtır.

Mecidiyeköy'de yansımaların aktığı ilk an alanın devinimlerinin süründüğü fakat içine işlemediği noktalardan geçer. Bu durağan alanlar otobüs duraklarıdır. Ancak

otobüsler özne-nesneleri alana aktardığında bu alanda yansımalar noktasal olarak belirirler.

Buradan Mecidiyeköy katlanan mekanının bileşenlerinde katlanmanın sürekli olmadığı anlaşılabilir. Durak alanları tümüyle alandan farklılaşırlar, farklılaşmanın bütünde mekansallaştığı yerlerdir. Bu tür farklılaşmalar dinamiklerin varlığını belirginleştirir. Alanın sabit-görünen, değişken-görünmeyen duraklama alanları vardır. Sabit-görünen alanlar otobüs durakları, dolmuş hatları iken değişken-görünmeyen duraklar servislerin ya da arabaların beklendiği alanlardır. Dolayısıyla durak alanlarında yansıyarak farklılaşmanın izleri belirmez; beliren farklılaşmanın kendisidir.

Yansıma dinamiklerinin meydanımsıya uç verdiği ve katlanan mekanı süre gelen mekansallıklarla farklılaştırdığı ilk anlar ise trafik ışıkları ve bağlantılı olarak yaya geçişleridir. Dolayısıyla yaya geçişleri, trafik lambaları alana yansımaları atarken ilişkili bulunduğu alanı yaran ve süpüren çok katlı ulaşım ağı yansımaların bu uç verdiği noktalarda alana karışır; Pekala bu birikmelerin izlerini alana dağılmış ve değişir halde bulabiliriz.

Mecidiyeköy'ün meydanı(meydanımsı) olarak kabul edilebilecek alan, bu kabulü tüm ulaşım yollarının ve yaya yönelimlerinin üzerinden geçmesinden ötürü alır. Metronun Şişli-Mecidiyeköy durağının yüzeye çıktığı alanlardan biridir. Meydanımsı fiziksel uzamın ortasında değildir tam tersine katlanan mekanın fizikselliğinde uç noktadadır. Akışkanlığın içkinlik olarak bulunduğu mezarlığa dayanır. Bu alanı meydanlaştıran, oluş halinin tanımlandığı bileşenlerin üst üsteliklerinin(karşılaşmalarının, yoğunluklarının) burada karşılık bulmasıdır. Meydanımsı üç tarafından, altından ve üstünden akan ulaşım ile çevrilidir, tek yüzü ise oluş halinin sınırı olan mezarlıktır. Bu alanın anlık değişimini destekleyen çiçekçiler, simitçiler, işportacılar ve pvc kimlik kartı kaplama arabaları alanın her yanına dağılmıştır, yansıyarak farklılaşmalara göre iz bırakırlar, diğer elemanlar da sürekli farklılaşmanın, devinimin izlerini taşır; atm makineleri, umumi tuvaletler, akbil dolum kulübesi, trafo. Bu konumuyla da akışkanlıkta beklenmeyen, karşılaşmaların ve farklılaşmaların odağındadır, dolayısıyla meydanımsıdır. Fiziksel hali akışkanlığın ortasında boşluğu andırır.

Metro hali itibariyle akışkandır, sahanın görünmeyen seviyesinde, toprak altında sürekli devinim halindedir ve her değdiği durakta eklemelenir. Bu akışkanlığının uç verdiği duraklar Mecidiyeköy çalışma sahasında, meydanımsı ve uzantılarında bulunur. Çalışma sahasına değdikleri noktalarda kat açarlar, kıvrım eklerler. Sürekli yeniyi ortaya çıkarırlar.

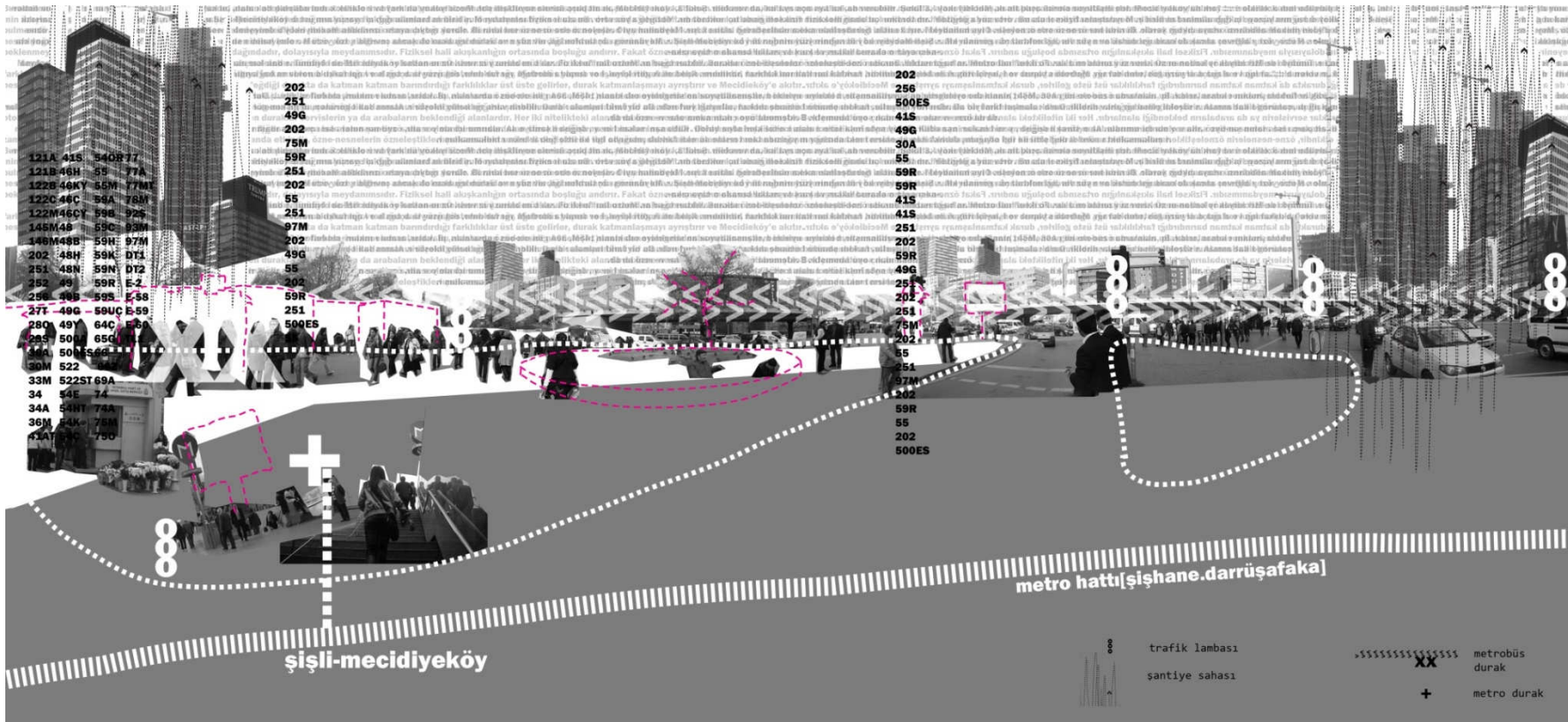
Şekil 2.4 alanı yansıyarak farklılaştıran bileşenlerine soyutlamıştır. Meydanımsının özne-nesneleri, metronun meydanımsıya değen yüzü, akış halindeki metrobüs, durakların farklılaşmaları burada üst üstedir.

Yansımalar ve farklılaşmaları belirledikleri alan üzerinde izlemek ve biriktirdiği izleri takip etmeye çalışmak, yansıma-farklılaşma devinimlerinin katlanan mekan çoğaltmalarını görünür kılabilir. Bu devinimleriyle yansıyarak farklılaşmalar, mekanın haller bütününe dair yol göstericidir; yansımalar-farklılaşmalar belirledikleri noktalarda iz bırakırlar, katlanan mekan bu izlerin üst üsteliğinde belirir.

Katlanan mekan, fiziksel uzamın üst üsteliğinde sürekli devinir ve her kesitte farklı mekansallaşır.

2.3.4 Oluş Halindeki Kentte Karmaşıklık

Bilimde karmaşıklık, etkileşimli bileşenlerin davranışları üzerine yeni bir düşünce izi tanımlamaya başlar, bu bileşenler zamanla değişebilirler bu değişimle beraber etkileşimde bulunmaları ve ilişkilennemeleri de farklılaşır, karmaşıklığın etkileşimli ilişkilennemeler ağında bütün bileşenlerinden çok daha fazlası olur (Coveney, et al., 2003). Karmaşıklık, bileşenlerin sürekli değişebilir olduğu dolayısıyla da değişebilen bileşenlerin de karşılaşmalarının beklenmedik olduğu bir yapıyı tanımlamaya çalışır. Bu yapı özgün ve tekil bir durağanlığın yerine çoklukta oluşan durağan, zamanlı ve kaotik bileşenleri olan karmaşıklıktır; karmaşıklık her anda çatallanır [bifurcation], en ufak çatallanma ise akışkanlığın uzanımında etkindir (DeLanda, 2000). Karmaşıklığın ilişkilennemelerde çatallanmalar oluşturması akışkanlığın uçlarındaki her ilişkilenenin yansıması, farklılaşması ile ilgilidir. Burada tarif edilen ilişkilennemeler doğrusal etkileşimler içerisinde değildirler; her etkileşimde çatallanmalar olur ve bu sürekli değişen açık uçlu bir yapının varlığına işaret eder. Dolayısıyla buradaki ilişkilennemelerin açık uçlu hali ve sürekli çatallanmasının dahil olduğu karmaşıklık, tanımlanabilmesi ve yapısının açığa çıkarılabilmesi zor bir dinamik olarak ifade edilebilir. Doğrusal ilişkilerden farklı

Şekil 2.4 : Mecidiyeköy Sahası: Yansıma ve Farklılaşmalar

olarak, karşılaşmaların her biri her anda ilişkilenebilirine bağlı olarak karmaşık etkileşimler doğurabilirler, dolayısıyla doğrusal ilişkilerde bir toplandan bahsedilebilirken, karmaşıklığın bütünü çoklukta karşılıklı bağlanmalar, ilişkilenebilirler, eklemlenebilir olabilir (DeLanda, 2000). Pekala tam olarak tanımını yapılamayan, uzanımının doğrultusu, devinimi de tariflenemeyen karmaşıklık, nasıl bir dinamik olabilir? Çünkü karmaşıklık ilk olarak ilişkilenebilirde hiçbir doğrultunun olmadığını ve ilişkilenebilirlerin oluş halinde beklenmediği dahil ettiğini ima eder (Kwinter, 2001). Beklenmedik, açık uçluluğun ve sürekli çatallanmanın ilişkilenebilirde açığa çıkan tanımlanma zemini olabilir. Her çatallanma aradalığında karmaşıklık, beklenmediklerle ilgilidir. Aradalıklar yoğun bulanıklıklardır (Eisenman, 2003), çatallanmanın aradalığında beklenmedik yeniyi açığa çıkarır. Denilebilir ki, karmaşıklık dinamiği ilişkilenebilirlerin yapısı ve etkileşimlerinin açığa çıkardıkları ile ilgilenir, ilişkileri bulandırır, çatallandırır ve bu beklenmedik etkileşimlerden yeni açığa çıkar.

İşkilenebilirlerin beklenmediğinde açığa çıkan yeni, mekanı tanımlayabilir. Çatallanma aradalığındaki bulanıklık her yeninin açığa çıkması ile etkileşimde bulunan ilişkilenebilirleri açığa çıkarır, ki bu durum mekanı tanımlamaya başlar. Mekanın karmaşıklığı, mekan ayrıştırıldığında ve farklılıkları belirlediğinde açığa çıkar, beliren yenidir (Rajchman, 2003); mekanın mekansallığı ilişkilenebilirde oluşan yeninin tetikleyiciliğinde oluşur. Buradan karmaşıklığın kentin oluş hali dinamiği olmasıyla, kentsel mekanların belirmelerinde ve ilişkilenebilirlerinde karmaşık devinimlerinin tetikleyen olduğu söylenebilir.

Mekan ilişkilenebilirlerle tanımlanabilir, günümüz mekanı ilişkilenebilirlerin belirginleştirdiği uzamlardır (Foucault, 1967). Karmaşıklığın ilişkilenebilirleri kentteki mekansallığı tanımlar. Oluş halinin karşılaşmaları beklenmediktir, içe evrilttiği her anda ilişkilenebilirlerle yansır ve farklılaşır. Beklenmeyen, oluş halindeki yenidir. Mekansallık tüm farklılaşmaların ve yansımaların belli durumlarda ilişkilenebilirlerinden doğar, bu ilişkilenebilirlerdeki beklenmeyen çatallanmalar oluş halindeki kentin mekansallığını çoklaştırır. Yansıyarak farklılaşan oluş hali, her çatallanmasında yeniyi açığa çıkarır.

Oluş halinin muğlaklığında karmaşıklığı tekil bileşenlerle tanımlamaya çalışmanın yerine başka bir süreklilik yapısı içerisinde tanımlamak aranmalıdır (Rajchman, 2000). Anlaşıldığı üzere karmaşıklık kent ile ilişkilenebilmesinde, oluş hali

dinamiklerinin karşılaşmaları içe evriltme dahilinde tanımlanabildiği çoklaştırma, yansıtma ve farklılaştırma halinin bütünü olabilir. Yansımalar ve farklılaşmaların dinamiği ile karmaşıklık bu dinamiklerin içe evrilttiği karşılaşmaların açık uçluluğunu sağlar, bu açık uçluluk çatallanmaların beklenmedikliği ile her an herşeyin oluş halinde belirebilmesini sağlar. Dolayısıyla yansıyarak farklılaşan akışkanlığın uçları, karmaşıklığının devinimleri ile beklenmediği taşır.

Karmaşıklık kentin oluş halinin dinamikleri ile ilişkili olarak kentte belirebilir ve belirmeyebilir. Çokluk ve akışkanlık kentteki uzanımlarında ve tanımlarında karmaşıklığın devinimleri ile belirebilirken yansıyarak farklılaşmaların kentte ilişkilenecekleri ve karşılaşmaları içe evriltmeleri ve yeniyi oluşturmaları karmaşıklığın devinimleriyle olabilir. Dolayısıyla oluş halindeki kentin dinamikleri karmaşıklığın tanımladığı ilişkilenecekler ve çatallanmalar devinimleri ile tanımlanabilir. Dinamiklerin ilişkilenecekleri değiştikçe bu değişimleri barındıran yapı da ilişkileneceklerin devinimiyle örtüşmelidir (Alexander, 2000). İlişkilenecekler çatallandıkça ve yeniyi doğurdukça karmaşıklık, oluş hali dinamiklerini tekrar tekrar ilişkilendirir, devinimleri ile tekrar tekrar tanımlar. Kentin bu karmaşıklık halini anlayabilmek ve tanımlayabilmek için ise, ki bu doğrusal olmayan çoklukta birçok ilişkileneceklerin olduğu bir bütündür, farklı bir yol aranmalıdır. Virilio ve Eisenman kentin karmaşıklığını anlamak için durağan kentsellikten koparak zamanlı uzamda devinimler, hızlar ve ritimlerin aktarıldığı ve bulaştığı bir bakış açısı ile bakmak gerektiğini ifade ederler (Rajchman, 1998). Dolayısıyla burada açığa çıkan durum, kentin oluş hali dinamikleri birbirlerini görünür kılan devinimleri ile oluş halinin tanımlanabilir, çalışılabilir durumlarını açığa çıkarır. Oluş halinin çokluğu, akışkanlığı, yansıyarak farklılaşması karmaşıklığın devinimleri ile genişler. Kentin yapısı karmaşıklaşan ve evrilen bir dinamik olur (Stalkerlab).

Çalışma sahası olarak Mecidiyeköy karmaşıklığı bütününde taşır. Karmaşıklık dinamiği sahanın bütünüyle inşa halinde olması ile belirir. Bu durumda beklenmedik her an karşılaşılabilir. Çalışma sahasının spekülasyon ve rant odaklı yatırımları çekme durumu, süregelen bir planlama ile doğrusal ilişkilenecekler gelişme görülmez; burada yapılar, binalar sürekli değişmektedir. Dolayısıyla çalışma sahasının şantiye alanı olmasının bir sonucu olarak, sahada binalardan daha vurgulu olan kule vinçlerdir. Binaların cepheleri yoktur, her an inşa edilirler (yeni binalar sürekli yükselirken, mevcut binaların binalığından çok işyerlerinin değişikliğine ve vurgusuna paralel

olarak tabelaları değişir, öne çıkar). Mecidiyeköy 1950'den sonra hızla iskana açılmıştır ve 40 yıl içerisinde en yoğun konut, trafik ve ticaret merkezlerinden biri haline gelir, 1955'ten sonra hızla kooperatif ve tekil konut yapılaşmaları oluşurken Büyükdere Caddesi hattına işyerleri, bankalar ve şirket merkezleri yerleşmeye başlar, 1970'lerin başlarında Boğaziçi Köprüsü'nün açılması ile beraber İstanbul'un en yoğun trafikli ve hava kirliliği oranı yüksek birkaç noktasından biri haline gelir yine aynı dönemde hızla Levent ve Şişli ile birleşir; sahanın ana odağı ticaret ve trafik olmaya başlar (Anonim, 1993). Çalışma sahasının inşa hali ile ilgili tarihsel uzanımı, Mecidiyeköy'ün oluş halindeki devinimi, dinamikleri ve bu dinamiklerin dönemler boyunca oluşmasını açığa çıkarır. Bu açılmanın devamında ise günümüz değişiklikleri sahanın yeni odakları ve söylemleri üzerinden derlenebilir. Sahanın dinamikleri üzerinden yapılan binalardan birinin vaadi "Astoria, şehrin dört bir yanına bağlanan ana arterlerin giriş ve çıkışları üzerindeki konumuyla İstanbul'un tam kalbinde yer alıyor... Ziyaretçiler Astoria'dayken kendilerini şehir hayatının tam ortasında hissetmekle kalmayacak, gerçekten de öyle olacak. Çünkü Civarda faaliyet gösteren yerli ve yabancı şirketlerde çalışanların sayısı şu anda 50.000'e yakın ve 2010 yılına kadar bitmesi planlanan projelerle bu sayının iki katına çıkması bekleniyor. Böylece Astoria iş hayatının da tam kalbinde konumlanıyor... Astoria'da alışveriş ve yaşam; Levent, Bebek, Ulus, Nişantaşı, Taksim gibi şehrin önemli iş ve sosyal yaşam noktalarına da çok yakın bir mesafede bulunuyor... Metro istasyonlarına yakınlığı sayesinde diğer bölgelere ulaşım çok kolay... Astoria, Boğaziçi Köprüsü'nün çıkışlarına olan yakınlığı ile şehrin Anadolu yakasında ikamet edenlerin de ilk tercihi olacak..." (URL5), bir diğeri "New York, Chicago ve Las Vegas'tan sonra şimdi de İstanbul'un kalbi Şişli'de yer alan Trump Towers İstanbul, yaşamla ilgili beklentileri yükselten bir proje. Avrupa'nın ilk Trump Projesi olma özelliğini de taşıyan Trump Towers İstanbul, lüksü doruklarda yaşamak isteyenler için konut konseptine ayrıcalıklarla dolu yepyeni bir soluk getiriyor." (URL6), söyleme eklemek gerekli olacaktır, bu projenin programı ofis, konut ve alışveriş merkezidir. Sahanın başka bir odağının ise sahadaki inşa haline vurgu yapan süreci aynı zamanda sahanın odağının değişmesi ile planlamasının değişmesinin farklılıklarını açığa çıkarıyor "İstanbul'un Şişli ilçesinde projesine 1989'da başlanan alışveriş merkezinin temeli 1997'de atılabiliyor. Kamulaştırma sorunları yüzünden bugüne kadar İstanbul'da beş belediye başkanı gören çarşıyla ilgili olarak Cevahir Holding Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Cevahir, 'İnşaat başladı. Ekonomik kriz

nedeniyle 2000'de yavaşlattık. Nihayet bitirdik ve 15 Ekim'de (bugün) [2005] açıyoruz' demişti.” (URL7). Projenin odaklandığı ise metrekare alanı (105 bin metrekare) ile en büyük ve en değerli alışveriş merkezi olmaya çalışmak olarak yorumlanabilir (URL8). Yukarıdaki söylemler ve vaatler, Mecidiyeköy'ün oluş hali dinamiklerinin devinimleri üzerinden çekilmeye çalışan potansiyeller üzerine kurulmuştur. Hepsinin amaçladığı sahanın dinamiklerinin potansiyellerini içe aktarmaktır, dolayısıyla sahadaki her inşa edilme potansiyelli yer oluş halinin barındırdıkları ile değişmeye zorlanır. Sahanın yeni dönem spekülasyonları ise Cumhuriyet dönemi projelerinin mantığı ve mimarisini yansıtan Tekel Likör Fabrikası üzerinde (Anonim, 1993), “İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi, Mecidiyeköy'deki tarihi likör fabrikasının arazisine gökdelen yapımına imkan veren değişiklik planını onayladı... TOKİ'nin teklifi üzerine toplanan meclis, yeni imar planını görüştü. TOKİ, plan değişikliğiyle 'Ticaret Alanı'nda kalan Tekel Likör Fabrikası arazisinin, 'Özel Koşullu Ticaret Alanı'na alınmasını talep etti. Değişiklik teklifinde, yükseklik serbest bırakılırken, bodrum katlar da emsale dahil edilmedi. Arazide iş merkezleri, rezidans, ofis, büro, çarşı, çok katlı mağaza, alışveriş merkezi, otel, sinema, tiyatro, kültürel tesisler, ticaret birimleri yapılması öngörüldü [14.02.2008 tarihli haber]” (URL9). Bir diğeri ise Tekel Likör Fabrikası arazisi yanındaki Ali Sami Yen Stadı ile ilgili “Ali Sami Yen Stadının bulunduğu alanı da satacaklarını ve 16 Nisan[2010]'da da ihalesinin yapılacağını anımsatan Bayraktar [Mart 2011 itibariyle TOKİ eski başkanı, Bayraktar milletvekili adaylığı için görevinden istifa etmiştir (URL10)], stadın viyadüğe yakın tarafının park yapılacağını, diğer bölümünün ise rezidans, home ofis gibi değerlendirileceğini ve ayrıca bir de çarşı yapılacağını anlattı.” (URL11). Devamında bir bilgi olarak bu aşamada ihale sürecinin yaşanan problemler sonucunda yeniden yapılması gündemdedir (URL12). Yukarıdaki alıntılardan derlenebilecek inşa hali, Mecidiyeköy çalışma sahasında süreklidir. Saha sürekli değişendir, inşa hali sahanın çatallanan ilişkilendirmelerini barındırır. Beklenmedik çatallanmalardoğrultusunda yansımalar ve farklılaşmalar her anda etkindir. Dolayısıyla çalışma sahasının kentsel mobilyaları, şantiye çevreleyen paneller, kule vinçler, inşaat tabelaları olabilir.

Çalışma sahasının üzerinde beliren oluş hali dinamikleri de karşılaşmalar ve mekansallıklara dair oldukları noktalarda karmaşıklaşırlar. Oluş hali dinamiklerinin mekana ve etkileşime başladıkları durumda dinamikler karmaşıklık içerisinde

ilişkilenir. Dolayısıyla otobüs durakları sahanın diğer bileşenlerinden farklı bir şekilde de olsa etkileşimlerinde çatallanır, alandaki bulanıklık, mekansallaşmayan semboller ve özne-nesne durumları burada çatallanmalar yaratır.

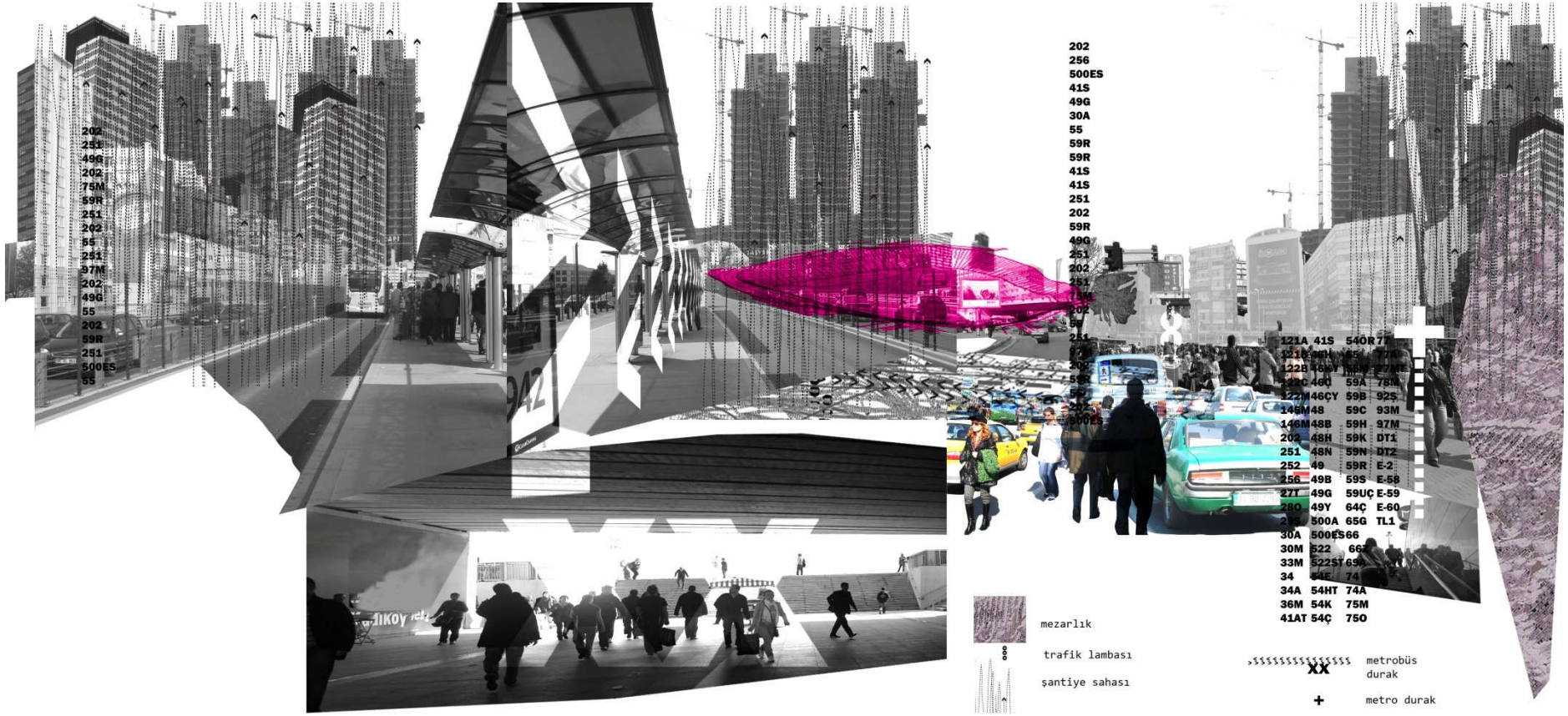
Metrobüsün akışkanlığında ise çatallanmalar her duraklamasındaki yansıyarak farklılaşmalardadır. Fiziksel hali uzamdan bağımsızdır. Metrobüsün süpüren görüntüye imkan veren yapısı ve işleyişi itibariyle geçtiği tüm hattaki beklenmedikle karşılaşmaya imkanlıdır. Çalışma sahasına değdiği durumda ise metrobüs durağının meydanımsıya yüz verdiği alan bulanıklığı ile çatallanmalara ve ilişkilenmelere potansiyellidir.

Pekala, tüm yansımaların farklılaşmaların değdiği meydanımsı ise ilişkilenmelerdeki çatallanmalar ve bu çatallanmaların yarattığı bulanıklık ile karmaşıklığa dairdir.

Katlanın mekan karmaşıklıkla her an değışen inşaa halinin içinde yer alır.Karmaşıklık bir şeyin birçok şekilde kurulması değildir, tıpkı Borges'in 'Çatallanan Bahçe'sindeki gibi, her şeyin sürekli değışebilmesi, farklılaşması, yansıması olabilir, dolayısıyla kıvrımların çokluğu karmaşıklığın ilişkilenmesi ile hiçbir zaman açılabilen, tamamen kavranılabilmek olasılığından sıyrılır, çünkü katlarını açma çatallanarak ilişkilendirmedi, etkileşimdir dolayısıyla çokluğun bütünü karmaşıklıkta sürekli karmaşıklaşır (Rajchman, 1998). Burada açıkça ifade edildiği gibi, karmaşıklık katlanma dinamiklerinin ilişkilenmelerle ilgili davranışını ortaya koyar. Kıvrımların her şeyi farklılıkları ve üst üstelikleri ile beraber içine dahil etme eğilimi, karmaşıklığın ilişkilenmelerde oluşturduğu bulanıklık ve beklenmedikle sürekli çatallanır ve bu çatallanma yeni kıvrımlar katlar oluşturur. Karmaşıklık kıvrımlara sürekli kıvrım ekler; yeni, bu kıvrımlar içinde katlanan mekana dahil olur.

2.3.5 Oluş Halindeki Kentte İzler

“İz farklılaşmaya potansiyelli değildir, sadece yeniden üretir” (Gausa, et al., 2003). Aksine, izler kıvrımlarda beliren karşılaşmaların, çatallanan ilişkilenmelerin izleri olduğunda, üst üsteliklerde sürekli değışir ve ürettiği altta beliren devinimiyle yenidir. Kıvrımın izleri dinamiktir. İzler çokluğun içkinliğinde ve karmaşıklığın beklenmediğinde yönelim, doğrultu tanımlarlar. Bir yenin oluşması her zaman bir önceki durumun katlarının açılımında olur (Alexander, 2004). Her karşılaşmada, ilişkilenmelerde izler mekansallığın devinimlerini yönlendirir,

Şekil 2.5 : Mecidiyeköy Sahası: Karmaşıklık

davranışlarını tanımlar. Kwinter’ın tekillikler kuramı, izlerin dinamiği ile örtüşebilir “...yeniliğin bir sistemde herhangi bir yerde ya da herhangi bir zamanda değil, aksine etkileşen güçler ya da süreçlerin kesin fakat bilinemez birleşimleriyle yaratıcılığa sevk edilen çok tarifli bölgelerde ya da “komşuluklarda” ortaya çıktığını belirtir.” (Kwinter, 1998b). Burada komşuluklar, yansımaların ve farklılaşmaların ilişkilennmelerle çatallanmadığı beklenmedikler olabilir. Tekillikler olarak bahsedilen ise izlerdir, izler mekansallığın içerisinde yer alırlar; mekansallık durumları izlerin hallerinden oluşabilir. Yeni de bu durumlarda oluşur, izler yeniye mekansallığa dahil ederler.

Virilio’nun aşırı beliren kentlerde sorduğu metropolün yüzünün, tanımlanabilecek bir ifadesinin nasıl durumlarda belirmediğidir (Virilio, 1997). İzler oluş hali dinamiği olarak belirir ve kaybolurlar, bu devinimi ile oluş halinin belirmesi, yüz göstermesi imkandır. Oluş hali dinamikleri her yerde içkin olurken belirdikleri durumlarda mekansallaşırlar. Öte yandan belirme, iz bırakma değildir; mekan kıvrımlarında izler silikleşme ve belirme durumlarıdır, mekanın birçok dinamiğin etkisinde farklı deneyimler barındırmasını sağlarlar, mekanın çoklu halinin kıvrımlarının açılması izlerin belirmesi, silikleşmesi ile mümkün olabilir. Mekan kıvrımları izlerin devinimlerini potansiyelleri olarak barındırır. Yeni izlerin mekansallığı tanımladığı ve mekana tutunduğu noktalarda ortaya çıkabilir. Kwinter’ın ‘yumuşak sistemi’, burada kıvrılan mekanlara karşılık gelebilir, bu sistemin yumuşaklığı ne kadar devinilebilir (farklılaşabilir-dönüşebilir) olduğu ile orantılıdır ki bu sistemde de aşağıda yatan ve üstte bağlanan ilişkiler bulunur (Kwinter, 1998b); beliren silikleşen ilişkiler izlerdir, devinimde karşılaşmaları, etkileşimleri tanımlarlar. Eksilmelerin, yok olmaların izleri vardır, silikleşmeleri kentin çokluğunda asılı kalır, çünkü karşılaşmalarda eksilen ya da yok olan oluş halindeki kent içkinliğine yansımıştır. Dünya karmaşık ve akışkan bir katlanma olabilir ki bu şekildeki bir akışkanlık elde tutulan şeylerden oluşmaz; dinamikliğinin uçlarında farklılaşan karşılaşmaların yarı kararlı oluşumları olabilir, bu devinim iki şekilde olabilir; oluşan ve iz bırakmayanlar bir de karmaşık akışkanlığı dönüştürebilecek potansiyelli tekillikler (Kwinter, 2001). Buradaki durum, yeni ve izlerin birbirleri ile ilişkilerini ortaya koyabilir. İzler oluşun halini kıvrımlarda potansiyel olarak biriktirmede etkinken, ‘yeni’ izlerin deviniminde ortaya çıkan karşılaşmalar olur. Dolayısıyla oluş halinin çokluğu ve akışkanlığı mekanın kıvrımlarında içkinken, izler farklılaşmaların ve yansımaların

çatallanmalarını, etkileşimlerini kıvrımlara aktarırlar, kıvrım her açıldığı durumda silikleşen ve beliren izler ile tekrar ilişkilendirir.

Dolayısıyla izler durağan değildir; oluş hali dinamiği olarak izler belli anlar süresince belirgindirler, sonra silikleşirler; katlanırlar, yansıyarak farklılaşırlar ve çokluğun, akışkanlığın içkinliğine çekilirler, izlerin devinimi, oluş halinin içeriye evriltme ve dışarıya açma devinimidir.

Oluş hali, izlerin belirginleşmesinde deneyime, algıya dahil olurken, izlerin silikleşmesiyle de belleğe alınır. Burada öne çıkan soru izlerin mekan kıvrımlarının mekansallığa dönüşme durumundaki eğilimlerinin nasıl olduğu ve de nasıl ortaya konulabileceği olabilir. İzler mekansal karşılaşmaları, çokluğun, akışkanlığın ıslattığı ve farklılaşmaları çarpıştırdığı hallerde belirirler, dolayısıyla mekansallık izlere tutunur ve izlerin izlenme durumu bu tutunmalarla ortaya çıkarılabilir. İzler mekanlara mekansallıklarla tutunurken birikirler ve potansiyelleri açığa çıkarırlar, ‘yeni’ bu birikmelerin tetiklenmesinde oluşabilir.

Oluş halindeki kentte izler, karmaşıklığın çatallanmalarla açtığı aradalıklarda birikir, bu birikme silikleşerek ve belirginleşerek gerçekleşebilir. Oluş halindeki kentin çatallanma aradalıkları Şentürer’in ‘sınır boyları’ tanımının yaratıcılığı tetiklediği gerilimli zıtlıkların karşılaşma durumları ile örtüşebilir (Şentürer, 2008). Dolayısıyla oluş halindeki kentin mekansal konumlanışı ve akışkanlığının devinimleri yansımaların ve farklılaşmaların tetiklendiği sınır durumlarında tetiklenir, bahsedilen karmaşık etkileşim ve çatallanan ilişkilennmeler potansiyelli ‘sınır boyları’nda gerçekleşebilir.

Böylece izler aradalıkların açıldığı ve karmaşık ilişkilennmelerin gerçekleştiği hallerde birikirler, çalışma sahasında karmaşık ilişkilennmelerin ortaya konulduğu her durum izleri biriktirir. Mekansal olarak izler, görünmezler oluşturdukları durum üzerinde yansımalar ve farklılaşmalar olduğu durumlarda belirginleşirler. Buradan çalışma sahasına döndüğünde izler, potansiyel belirmelerini yansıyarak farklılaşmaların olabildiği her yerde gösterebilir. İzler üst yolun çalışma sahasının üzerinde kapattığı ve potansiyellerle oyuklarını açtığı fizikselliğinde ortaya çıkar. Mekansal haliyle bu sıkıştırma bütünüyle farklılaşmalara ve yansımalara gebedir; metrobüs akışkanlığını üst yolun oyuklarından meydanımsıya aktarır.

Meydanımsıyı çevreleyen tam bir sınır durumu olarak ifade edilebilecek mezarlık, çalışma sahasına değdiği durumlarda farklılaşır. Yansımalar, mezarlık duvarına eklenmiş semboller, başka mekansallıkların bağlandığı panolarla meydanımsıya meydan halini verir.

Zamanlı mekanlar meydanımsıya yayılmış haldedir; ulaşım yollarına değdiği noktalarda değişken ilanlarla çevrilidir (dijital reklam panoları, devlet tiyatrosu ilanları, polis ihbar panosu) gibi, bu izler başka mekana eklenirler. Bir yandan çiçekçiler, simitçiler, akbil klübesi, atm makineleri, pvc makine tezgahları, çorap-çamaşır satan tezgahlar, kaçak sigara satıcıları meydanımsıda zamanlı mekansallıklardır. Yansımaların, farklılaşmaların tetiklendiği metro girişleri, metrobüs girişleri, otobüs durakları ise sürekli- değişken mekansallıklar olarak tanımlanabilir.

Çalışma sahasında izler, sıkıştırmaların olduğu sınır durumlarında tanımlanabilir hale gelir. Üst yolun potansiyelleri ve akışkanlığının devinimi, mezarlığın durağanlığının meydanımsıyla sıkıştığı duvarları, metronun yüzeyi sıkıştırarak-yararak altta bağlananı üste çıkardığı alanlar, çalışma sahasının mekansallık izlerini tanımlayabilir.

Oluş halindeki kent Mecidiyeköy çalışma sahasında izlerini bırakırken farklı alanlarda farklı etkileşimlerin tetiklediği eğilimler gösterir. Zamanlı metrobüs ve metro girişleri açıldığında ve kapalı olduğunda çekerler olarak davranırken meydanımsı ve akışkanlığın sürekli uzanımında sokaklar sürekli belirsiz izlerin nodları oluşturduğu büyük alanlardır, burada izler sürekli farklılaşmayı bekler, zamanlı kullanımlar izlerin dizinini oluşturur. Şekil 2.6 meydanımsı ve akışkanlığın uzanımındaki sokakların sürekli eklenenebilen potansiyellerini ortaya koyarken, izlerinin çalışma sahasında vurgulandığı mekansallıkları belirginleştirir; meydanımsının sürekli çatallanmasının vurduğu mezarlık duvarları, üst yolun sıkıştırdığı ve yer yer oyduğu potansiyelli yüzeyleri ve metronun yüzeyi sıkıştırdığı girişleri.

İzler kıvrımların potansiyelinde yeniye eş anda üst üsteliklerde açığa çıkarılır, izlerin belirmesi katlanan mekanın karmaşıklığın tetiklemeyle sürekli ve eş anlı açılan katlarında gerçekleşir.

Mekanın kıvrımları izlerin belirginleşme ve silikleşme devinimleri ile mekansallıkları çokluğuna dahil eder, kıvrımların devinimi, tüm farklılıkları ve aynılıkları bir arada tutabilme hali (Deleuze, 2006), izlerin yansıma ve farklılaşmalara gebe karmaşık etkileşimleri ile gerçekleşebilir. Dolayısıyla mekanın kıvrımları oluş halindeki kentin dinamiklerine ayrıştırılarak incelendiğinde, birbirlerine bağlı, kıvrımların potansiyellerini birbirlerinin devinimleri üzerinden tetikleyen iç içe geçmiş bir bütünlüğün ortaya çıktığı ifade edilebilir.

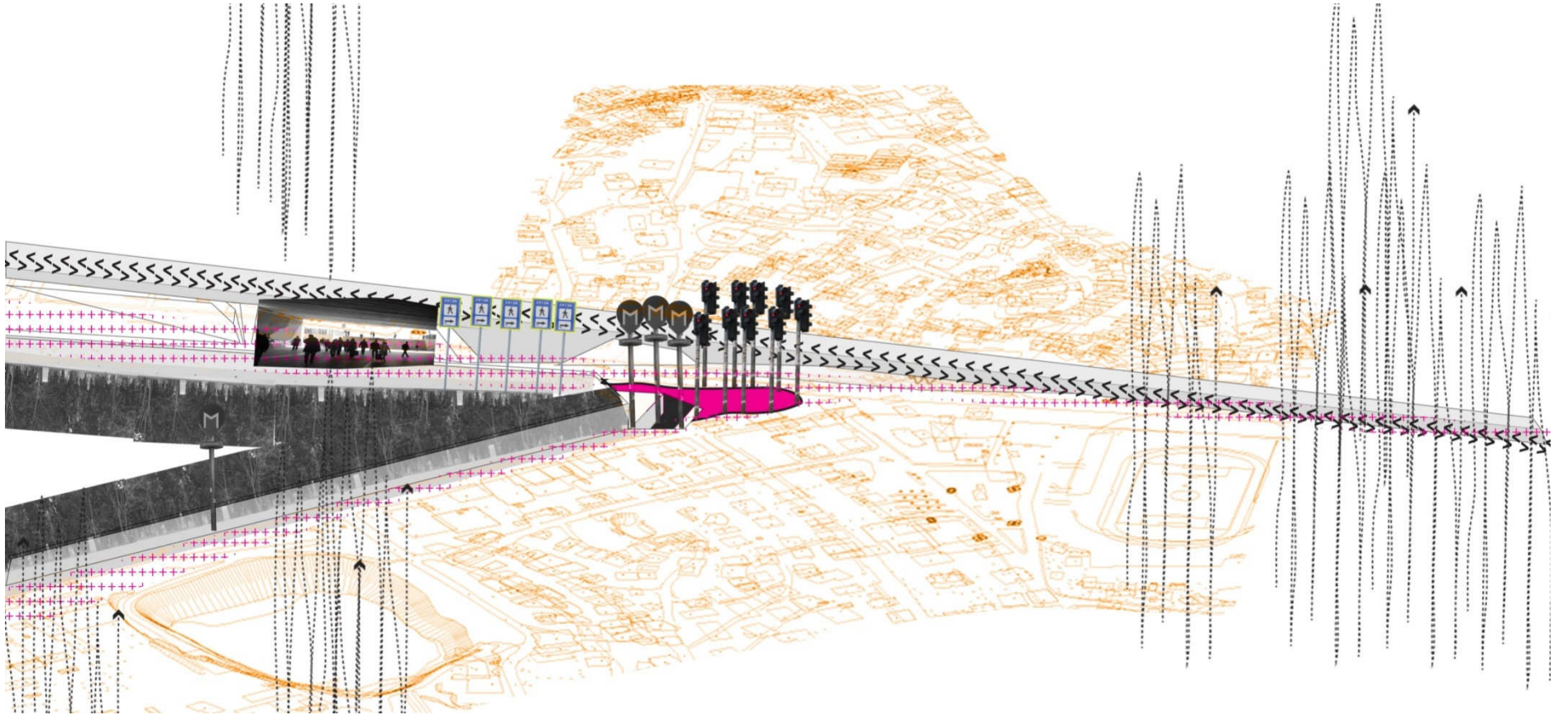
2.4 Mekan Kıvrımları

2.4.1 Oluş halinin durumu

Kentin tanımlanma çabasında bütününe bulanık hali sürekli oluş halinde olmanın üzerinden açılmaya çalışılır. Çünkü mevcut olan dağınık, kayıtsız ve tesadüfî; sürekli üreme ve kat açma durumu, sürekli farklılaşan ve yeniyi üreten, evirilen yoğun bir plazmadır, bu yoğun plazmanın akışkanlığından önce geri çekilmek ve farklı devinimleri olan dinamiklerini ayrıştırmak ve ayrışan dinamikler üzerinden bileşenleri tekrar kurmak gerekir (Kwinter, 2001), kentin oluş hali üzerinden tanımlı kentin bulanıklığının potansiyellerini açığa çıkarır. Burada önemli olan dinamiklerin devinim davranışları ve ilişkilenmelerinin nasıl tanımlanabileceğidir.

Oluş halindeki kentin dinamikleri kentin bulanıklığını mekansal belirmeler, izlerle beraber bu belirmelerin ve izlerin ötesinde mekandan bağımsız ilişkilenmelerde açar. Günümüzün tariflenen durumunda artık mekansal nitelikler tanımlar için yeterli değildir; ilişkilenmeler, etkileşimler ve çatallanmaları mekandan bağımsız yeni bir akışkanlık tanımlar (Kwinter, 1998b).

Mekanlar heterojen, çoklu ve farklılaşmaya yöneliktir, kesin yerelliklerin, mekanların, durumların kendilerine ait uzanımları vardır, bu uzanım yoğunluklarını (barındırdıkları bütüncül potansiyellerini) yayar; mekansal şimdilik ‘burası’ olur, ve ‘buradalık’ kendi alanını tanımlar öte yandan başka ‘burada’lara ve durumlara bağlanır; ki bu bağlanma farklılıkların durağanlaştığı bir bağlanmanın ötesinde birbirine yansıyan etkileşimleri barındırır (Grosz, 2001). Artık oluş halindeki kentin tanımladığı mekanlar değildir; mekansallaşmalardır. Oluş hali anlık mekansallıkların birbirlerine

Şekil 2.6 : Mecidiyeköy Sahası: İzler

bağlanmasını kıvrımların deviniminde, silikleşen belirginleşen ilişkilenebilir.

Mekanın kıvrımları, oluş halindeki kentin bulanıklığının, belirebildiği, ilişkilenebildiği, iz bırakabildiği durumlardır. Pekala bu kıvrımların potansiyelleri nelerdir?

2.4.2 Kıvrımların potansiyelleri

Kıvrımlar, oluş halini açmaya başladığı ve devamında oluş hali dinamikleri tanımlandığı ve mekanın kıvrımları tasarlandığı anda düşünce kıvrılmaya başlar. Kent mekansallıklarını, günümüz karmaşıklığında mimarlık disiplini üzerinden tanımlama çabası, ilk anından başlayarak kıvrımlar üretir. “Leibniz, tasım ya da tanım zincirlerinin bir ‘kumaş’ olduğunu söyler, ama ‘daha karmaşık sonsuz başka kumaş vardır’ ve onlar da tıpkı sürekli olarak kullandığımız örtük tasımlar gibi kıvrımlıdır. En pürüzsüz tasım kumaşı bile düşüncenin aldığı hızlara bağlı olarak kıvrılmıştır.” (Deleuze, 2006). Oluş hali kıvrımların deviniminde açılmaya başlar; içkin dinamikleri kıvrımların içine dönmüştür ve belirdikleri uçlarda kat açarlar, ilişkilenerken, çatallanarak izler bırakırlar. Oluş halinin karmaşıklığının dokusu kıvrımlardır; yoğunlaşmış birikimler ve üst üsteliklerdir, oluş hali sürekli kat açar, eş anda kıvrımlar oluşturur (Deleuze, 2006).

Dokusunun potansiyelleri ile katlanan kent kıvrımlarında her şeyi barındırma çabasıdır. Virilio’ya göre katlanan kent yoğundur ve her noktada patlayabilir; geleneksel durağan kent yapısından sıyrılarak hareketlenmiştir (Rajchman, 1998). Oluş halindeki kent, mekanın kıvrımlarıyla geleneksel mekan-zaman ilişkisinin ötesine geçerek bu ikili durumları eş anda içine dahil eder (Eisenman, 2004).

Burada düşüncenin ve tanımladığı oluş halinin sürekli kıvrımlar açtığını, oluşturduğunu görebiliriz, kıvrımların potansiyelleri kentin gerçekliğini ve tanımını değiştirmiştir.

2.4.3 Kıvrımın Potansiyellerinde Oluş Halindeki Kent

Kıvrımın potansiyelleri, oluş halindeki kentin dinamiklerinin belirmesinde ve tanımlanmasında etkindir. Oluş hali dinamikleri kıvrımın devinimlerine ve potansiyellerine göre açılır ve oluş halindeki kenti tanımlarlar.

Çokluk oluş halinin durumudur. Kıvrımların potansiyellerinde çokluk, bütünü her an her şeye farklı farklı durumlarda evriltebilir. Her şeyi, oluş haline katmaya meyillidir. Çokluk, çatallanma ve çeşitlenme potansiyelidir, dolayısıyla çokluğun bileşenleri, her şeyi her an ilişkilendirme potansiyeline eklemlenerek, bulanıktır ve tanımsızdır (Rajchman, 2000).

Akışkanlık ile oluş halindeki kent artık yer ile tanımlanmak yerine sonsuz uzamdaki devinimlerle tanımlanır ve akışkanlık dinamiği her yerde içkin olanı devinimleri ile karmaşıktırır, yansıtarak farklılaştırır ve çokluğa dahil eder. Burada bahsedilen devinim, “hareketli olanın çeşitli yerlerde ardışık olarak varolması” değildir, oluş halindeki devinim oluşacak olanı içinde barındırır ve aktarır bu barındırma ve aktarma şimdiki durumunu açar (Deleuze, 2006). Akışkanlık kıvrımlardaki devinimin içkinliğidir, her yerde vardır ve ilişkilenmeleri bir sonraya yansıtır.

Yansıyarak farklılaşan dinamiklerden bahsederek eğer; kıvrımın doğasında farklılaşmak ve farklı kılmak önemlidir; ki burada esas olan farkların açığa çıkması öne taşınmasıdır. “Varlığın örtüsünün açılmasıyla kapanmasının, var olanın kendini göstermesiyle geri çekilmesinin iç içeliğinde, her iki tarafta da aralıksız kıvrım-açan ve tekrar kıvrıran, bir tarafın kıvrımını açtıkça diğerini tekrar kıvrıran bir Fark...” (Deleuze, 2006).

Karmaşıklık, kıvrımların bulanıklığı ve beklenmedikliğinin çatallanmaları ile ilgilidir. Uzamı bulanıklığının beklenmedik devinimleri ile kaplayan, her an oluşma potansiyeliyle kıvrımlar çatallanan devinimlerdir, bu potansiyeli ile mekansallığı tanımlama çabası içindedir (Rajchman, 2003).

İzler belirginleştirdiği tekilliklerle kıvrımın katlanma doğrultularını, katlarının ilişkilenmelerini belirlerler. Beliren ve silikleşen izlerin deviniminde kıvrımlar, oluş halini farklı farklı mekansallıklar üzerinden açarlar. Deleuze bütünün kıvrımlarının silikleştirme ve belirginleştirme devinimiyle kentin açığa çıkmasını ve aynı zamanda geri çekilmesini sağlayan ikili-kıvrımları tanımlar (Deleuze, 2006), bu ikili-kıvrımlar iz bırakırlar.

3. OLUŞ HALİNDEKİ KENTTE ÖZNE-NESNE

Günümüz kentinin tanımlanmasının zorluğu ve ancak mekanın kıvrımlarının potansiyelleri ile tanımlanabilir olduğu, dolayısıyla öne çıkan devinimlerinin belirlediği dinamikler üzerinden bütüne dair bir tanımlama çabası 2. Bölümde aktarılmaya çalışılmıştır. Fakat oluş halindeki kent, kullanıcısı, aktörü ile ilişkilendirmediği takdirde tam olarak tanımlanamaz, çünkü oluşturduğu tüm dinamikler ve mekanın kıvrımlarındaki devinimleri ucunda kentliyi tutar. Bu birbirini tutan ilişki bir devreyse eğer, bu devrede kopma yoktur; çevrenin bittiği ve insanın başladığı bir durum yoktur, oluş hali [burada Merleau-Ponty oluş haline benzer bir durumu kullanır; “Being”] çevrenin ve insanın ayrılmaz, bütünleşik ilişkilendirmelerinde tanımlandığı durumuyla öne çıkar (Merleau-Ponty, 1964). Oluş halinin birbirinden ayrılmaz ilişkilenebilir hali, kent ve kentlinin etkileşiminin altlığını oluşturur.

Bu bölümde, mekanın kıvrımları, öncelikle özne-nesne olarak tanımlanabilecek deneyimleme yoğunluklarının (kentlinin), oluş halindeki kentteki ilişkilendirmelerini açmaya çalışır. Kentli ve kentin ilişkilenebilirliği üzerine birçok ifade söz konusudur. İlişkinin farklı farklı tanımları belli bir tanımlama çerçevesi içerisinde okunabilir. Dolayısıyla bölümün başlangıcında kent ve kentlinin ilişkilendirmeleri bu tanımlama çerçevesi üzerinden aktarılır.

Kent ve kentlinin ilişkilendirmelerinin açılması tanımlamaların doğrultusunda oluşan kentli tanımları ve davranışlarını ortaya koyar. Çalışmanın ve düşüncenin çerçevesi içinde kentli kentli; özne-nesne yoğunlukları olarak tanımlanır. Oluş halindeki kentte özne-nesne dinamikleri mekan kıvrımlarının açtığı durumlarda ortaya çıkar. Deneyimlenen oluş halindeki kent, özne-nesnenin dinamikleri ile bileşenlerini belirginleştirir ve ilişkilendirmelerini açar.

Böylece oluş halindeki kent özne-nesnelerin deneyimleme sahasını oluştururken aynı zamanda kendi oluş hali de bu deneyimlerin tetiklemesi ile gerçekleşebilir; böylece birbirlerini etkileyen tesir alanları oluşturur (Kwinter, 1998a). Bahsedilen tesir alanı

aşağıda, oluş halindeki kent ve özne-nesne devinimleri üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır.

3.1 Kentlinin Potansiyelleri

Oluş halindeki kent ve özne-nesne iki farklı kapsamda-ölçekte beliren yoğunluklar olarak tanımlanabilir; yoğunlukların devinimleri ve durumları birbirleri ile olan etkileşimle açılır. Burada bahsedilen etkileşim o kadar sık ve anlıktır ki, ilişkilennmeler iki farklı yoğunluk arasında değil, bir halin aradalıklarındaki etkileşime dönüşmüştür. Hareketlerimiz ve bedenlerimiz sürekli etrafı ile etkileşimdedir, mekansallaşma ve deneyimleme sürekli birbirini tanımlar, dolayısıyla deneyimler ve mekansallaşma sürekliliğın oluşumunu tetikler ve kimse–hiçbir beden [no body] mekansallıklardan kopamaz, bedenler ve mekanlar kalmamıştır (Pallasma, 2005). Artık sürekli ilişkilenen, etkileşen durumlar tariflenebilir, bu durumlar da iki yoğunluğun aradalıkları sayılabilecek anlarda gerçekleşir.

Kıvrımlar, bu etkileşim aradalıklarını sağlarlar. Mekan bütünüyle kıvrımlardan oluşur, mekansallaşmalar oluş halindeki kent ve özne-nesne dinamiklerinin kıvrımlarda ilişkilennmeleri ile belirir; kıvrımların potansiyelleri mekansallaşmaları ve deneyimlemeleri açar.

Aşağıda, oluş halindeki kentte özne-nesnelerin etkileşimlerinin ifadeleri, kent kullanıcısının tanımları, tanımların kapsadığı ve işaret ettiğı durumlara göre çerçevelenerek açıklanmaya çalışılmıştır.

3.1.1 Kentli Olma Durumu ve Bulanıklık

Oluş halindeki kentin özne-nesneden kesin hatlarla ayrılması pek mümkün değildir, ilişkilennmeleri ve sürekli olarak karşılıklı birbirlerini tanımlıyor olmaları belli çerçeve içerisinde tanımlanmalarını imkansız kılar. Özne-nesneler hareketli ve görünen, şeyler arasında şeylerdir, dünyanın dokusunda, bileşeninde vardır; fakat görülen ve gören hali kendinde tutmaları beraberinde getirir, şeyler eklenir, uzanımına takılır, dünya ve beden aynı şeydendir; algılanan ve algılamanın ayrılamazlığı (Merleau-Ponty, 1964). Dolayısıyla oluş halindeki kentte özne-nesnele, yoğunluğun içinde yoğunluklar olarak gömülürler. Her özne-nesnenin oluş halindeki kentle etkileşiminde mekansallıklar açılır; deneyimler mekansallıkların belirmesiyle gerçekleşir. Burada bahsedilen homojenÖklid uzamının tanımlı mekanı değildir;

uzamın mekanları deneyimin ucundaki mekansallıktan ve bu mekansallık salt mekanın tanımından ayrılamaz, Cézanne“İnsan renk sürdüğü ölçüde desen çizer.”, der; renk deseni oluşturur, desenin olmadığı noktada renk yoktur ve renk desen üzerinden tanımlanır (Merleau-ponty, 2005). Burada tam olarak tanımlanamayan bir yoğunluk söz konusudur, bulanıklık özne-nesneler ve oluş halindeki kentin birbirlerine davranışlarında başlar.

Oluş halindeki kentte özne-nesneler tanımlanamaz bir bulanıklığın içinde devinir. Bulanıklık bir karmaşıklık durumudur, farklılıklara ve farklılıkların farkındalığında imkan verir; dolayısıyla bulanıklık bulunmanın, yönlenmenin ve öznenin nedensizleşmesine olanak verir, aradalıkların belirmesini sağlar (Eisenman, 2003). Nedensizleşme, beklenmediği ortaya çıkarabilir. Nedensizleşme çerçevesiz ve sürekli akışkan ilişkilendirmelerin oluşmasını sağlar. Mekanın uzamdaki gelenekselliğini bulanıklaştırmak ve mekansallıkların belirme dinamiklerini ortaya çıkarmak mümkün olduğunda, oluş halindeki kent ve özne-nesne yoğunlukları devinimleri ile kıvrımlarda belirme durumlarını ortaya koyabilir, ki bu bulanıklık mekanın özne vurgulu şartını kaldırır (Eisenman, 2003). Mekansallığın gücü, oluş halindeki kentin dinamikleri ve özne-nesnelerin etkileşimlerinin uçlarında açılır. Bulanıklıklar iki yoğunluğun etkileşiminin aradalıklarının olduğu durumu açar; buradaki ilişkilendirme ne birinin ne de diğerinin odak olma pozisyonunu sağlar. Bu taraflı sınırlamalardan kurtulan aradalıklar, uzamsal kısıtlamalardan bağımsız bir akışkanlıkta süreklidir; zamanlı mekansallıklarda belirir ve yok olur, dolayısıyla insanlar fiziksel engelleri, zamansal mesafeleri aşarlar (Virilo, 1997). Böylece ifade edilebilir ki; Oluş halindeki kent ve özne-nesne yoğunluklarının davranışlarındaki bulanıklık, kıvrımların potansiyellerinde, aradalıkları üretir ve bu aradalıklar ilişkilenebilir; deneyimler ve mekansallıkların ilişkilendirmeleri mümkün olur. İki yoğunluğun birbiriyle ilişkilendirilmesi birbirlerinin yoğunluğunun iç içe geçişidir.

Oluş halindeki kent ve özne-nesne bulanıklıklarının beklenmedik aradalıklar üretmesiyle ilişkilendirilir, pekala bu ilişkilendirmeler nasıl bir etkileşimi tarifler?“...şeylerle aramızda yeni bir bağ kuruluyor; bu bağ halı gibi serili bir nesne ya da uzam ile egemen bir zihin arasındaki saf bağlardan değil, ete tene bürünmüş sınırlı bir varlıkla bilmeceli bir dünya arasındaki ikircikli bağdır...” (Merleau-ponty, 2005), iki yoğunluğun birbirlerine değdiği ve aslında aynı noktada birbirlerinden farklılaştığı durumlar ilişkilendirmeleri, izleri ve belirmeleri barındırır. Bu durumlardan

yapılacak tanımlamalar özne-nesne yoğunluğunun ve kentteki davranışlarının potansiyellerini açar.

3.1.2 Kentli Olma Durumunda İlişkilenmeler

Kent, içinde yaşayanların bir yansıması olarak okunabilir (Van Schaik, 2002). Mekanın kıvrımlarında oluş halindeki kent kıvrımlara eklemlediği noktada özne-nesne yoğunlukları ile birlikte tanımlanabilir; bu yoğunluklar birbirine geçmiş-sınırları belirlenemez grifit bütünlüklerdir ve kıvrımların devinimlerinde ilişkilenmeleri, etkileşimleri görünür olabilir. Mekan, mekanı deneyimleyen, aktive eden öznelardan bağımsız olarak tanımlanamaz (Harvey, 1997). Oluş halindeki kent ve özne-nesneler bulanıklık olarak tanımlanan yoğunluklarında sürekli ilişkilenirler. İç içe geçmiş iki yoğunluk olarak tanımlanabilen oluş halindeki kent ve özne nesne birbirlerine değdikleri her durumda farklılıkları ile ilişkilenirler.

İlişkilenmeler, birbirine geçmiş halin mekanın kıvrımlarında aradalıklarını belirginleştirme hali olarak tanımlanabilir. Bergson'un düşünceleri üzerinden Grosz, düşüncenin mekan ve nesneler-öznelar, uzam ve uzanım arasındaki ilişkilenmeleri kurduğunu söyler, mekansallık maddelerle uzanımlarında ve özne-nesnelerin hareketliliğinde oluşmaya başlar (Grosz, 2001). Böylece özne-nesneler kentli olma durumları ile kente takılırlar ve özneleşmiş hallerinin birbirleriyle etkileşimleri kent ile ilişkilenmeleri üzerinden gerçekleşebilir.

Bu ilişkilenmeler bilindik, düzenli değildirler, bulanıklığın açtığı aradalıklar ilişkilenmelerin beklenmedik, sürekli değişen ve etkileşen durumlar olabilmesine imkan verir. İlişkilenmelerin bu şekildeki devinimi, mekansallık ve deneyimleme düşüncesinde kıvrımlar açar; uzam, olaylar, nesneler hiyerarşik bir düzende birbirlerine altlık oluşturmazlar ve dört boyutlu süreklilik, zamansallığı dondurarak üç boyuta inmez; tüm ilişkilenmeler öncelikler ya da ayrımcılığa uğramadan gerçekleşir (Kwinter, 1998a). Dolayısıyla özne-nesne, oluş halindeki kent ile ilişkilenirken herhangi bir öncelik ya da yönlendirme söz konusu değildir. Bulanıklığın tetiklediği karmaşıklık ve burada oluşan aradalıklar, ilişkilenmeleri bağımsızca oluşturlar. Özne-nesnelerin oluş haliyle ilişkilenmelerinde sürekli bir bağlanma söz konusudur. Herşey herşeyle bağlıdır, deneyimlemeler ve mekansallıklar bu bağlanmaların ilişkilenmelerin oluşturduğu anlık etkileşimler içinde olur (Ballantyne, 2007).

Pekala ilişkilenmelerde neler olur? “Kentle bedenim üzerinden karşılaşırım, bacaklarım mekanın uzunluğunu, meydanın genişliğini ölçer, bakışım bilinçsizce katedralin cephesine beni ilıstırır, bedenim katedralin kapısında ağırlaşır, kapının arkasındaki karanlığa dalarken elim kapının kolunu sıkıca kavrar; kentte kendimi deneyimlerim, kent benim deneyimlerimde oluşur”, kent ve özne birbirlerinin tamamlayıcısıdır, birbirlerini tanımlarlar, “Ben kentte barınırım, kent bende barınır” (Pallasma, 2005). Dolayısıyla ilişkilenmeler kent özne-nesnelerin özneleşmiş deneyimlerinde yeni bir uzamda tanımlanmaya başlar, burada her kentin özne-nesnelerin durumlarına göre farklılaştığını söylemek söz konusudur. Tanımlanabilir hali bulanıklığı ve sürekli değişimi olan karmaşık kent, özne-nesne boyutunda açıldığı noktada daha da karmaşılaşır.

Özneleşmeler durumlarda ancak bedenlerinin mekanlardaki halleri ile tavır alabilirler (Grosz, 2001), böylece mekansallığa gömük, kenti tanımlayan ve kentte tanımlanan nesneleşmiş uçları ilişki kurmaya açılabilir. Bu özneleşmenin çapa atma hali mekansallığa bakış açısı ile eklemlendiğinin altını çizer (Grosz, 2001).

İnsanlar mekanın önünde ya da arasında bir gösterinin ya da resmin önündeki gibi durmazlar; burada bir görüntünün hazzı ya da seyrinden öte insanlar davranırlar ve hareketli katılımcılar olarak mekanda konumlanırlar, bu bir süreçtir, insanlar içlerindeki mekandan, mekanın içine geçerler böylece mekanın algısı ve mekansallaşmalar belirir (Lefebvre, 1991). Oluş halindeki kentte özne-nesne ilişkilendiğinde mekansallıklar ve deneyimlerden söz edilebilir. Kentin uzamı, özne-nesne ilişkilenmelerinde kente dair bellek anılar, duygular üzerinden mekansallaşır. Kentin dinamik doğası rüyaları ve fiziksel karşılaşmaları barındırır ve kimlik kazandırır; doğuma ve dolayısıyla yaşama dâhil olurken uzam eve dönüşür, ölüme dahil olduğunda ise mezarlık mekansallaşmanın karşılığıdır, uzamın mekansallaştığı her alan belleğin süzgecinden geçer ve mekanlar bu yoğunlukta hisleri, duyguları yansıtır, gösterirler (Binet, et al., 2001).

Burada vurgusu yapılan oluş halindeki kentte özne-nesne ilişkilenmeleri, potansiyel olarak kentin kentli ile konumlandığı, kent olarak belirebildiği, devinimlerini görünür kılabilirdiği aynı zamanda da kentlinin özne-nesne yoğunluğundan sıyrılarak davrandığı, müdahale ettiği ve etkileşimde bulunabildiği durumlardır. Dolayısıyla burada birbirne geçen yoğunlukların birbirlerine geçme mekanizması açılmaya çalışılır. Mekan ve beden aynı şeyden ise karşılaşmaları bu iki yoğunluk arasında bir

yerlerde kendi görüntülerinin birbirlerine geçtiği durumlarda olmalıdır (Merleau-Ponty, 1964). Böylece, Pallasma'nın Cezanne yorumu bu duruma işaret eder; “manzara bende düşünür ve ben onun bilinciyim.” (Pallasma, 2005).

Pekala, oluş halindeki kentte özne-nesneler, birbirine geçmiş iki yoğunluğun sürekli farklı farklı durumlarda birbirlerine değerken ilişkilene durumlarının yoğunlukların devinimlerini nasıl açtığı önemlidir. İlişkilenmeler mekansallıkları ve deneyimleri ortaya çıkarırken, soru sürekli eklenerek sürdürülen yoğunluklara bu etkileşimler nasıl dahil olabilir?

3.1.3 Kentli Olma Durumu ve İzler

Oluş halindeki kent ve özne-nesne eşandaki tüm ilişkilenemelerinde izler bırakır. Burada bahsedilen izler, mekanda kalmış durağan ve katman katman oluşan izlerden farklıdır. Oluş halindeki kentte özne-nesne her deviniminde açığa çıkan sayısız ilişkilenemelerini kendi yoğunluklarına izlerle aktarırlar. Bu izler mekansallıklar ve deneyimlerin hafızaya aktarılmasıyla özne-nesneye ve oluş halindeki kent yoğunluğuna aktarılır. İzler yoğunlukların ilişkilenemelerini görünür kılarlar. Her bir ilişkilenede altta yatan izler ve yeni oluşan izler bir arada etkileşimi tetikler. Özne-nesnelerin mekanları hatırlama ve hayal etmeye eğilimi, algılama, hafızaya alma ve hayal etme sürekli etkileşim halindedir, dolayısıyla ilişkilenemelerde bu sürekli etkileşim hali altta yatar ve hafızada yer alan uçsuz bucaksız ve sürekli eklenen bir kente yeni mekansallıklar ekler (Pallasma, 2005).

Mekansallıklar ve deneyimler oluş hali ve özne-nesnenin yoğunluğunda anlıktır ve yokolurlar. Ancak izler, bir sonraki ilişkilenemelerde kıvrımlarda oluşan mekansallıkları ve deneyimleri taşır. Buradaki ilişkilene noktası beklenmediğin, karmaşıklığın etkileşimde olduğu durumlar olduğundan yeniliğe gebedir ve yeni izlerin üzerinde oluşur. Yeni “..etkileşen güçler ya da süreçlerin kesin fakat bilinemez birleşimleriyle yaratıcılığa sevk edilen çok tarifli bölgelerde” belirir (Kwinter, 1998b), tüm ilişkilenemeler, etkileşimler izlerde mekansallıklar ve deneyimler olarak barınırlar. İzler hafızaya çekilir ve izlerin uçlarında deneyimler, mekansallıklar ve yeni, birikmiştir.

“Gezdiğimiz tüm kentleri, tanıdığımız tüm yerleri hafızamıza transfer ederiz; evimiz kimliğimizle tümleşiktir, bedenimizin ve halimizin bir uzantısıdır.” (Pallasma, 2005). İzler, sürekli eklenmenin bir ifadesi olabilir; her etkileşimde yoğunluklara katılan

izler, devamındaki tüm ilişkilendirmelerde etkindir, konutun ‘evim’ olması ya da binanın ‘okulum’ olması üst üste biriken mekanın kıvrımlarında barınan izlerin her ilişkilendirmede bir doğrultu verebilmesi ile mümkün olabilir. “Bir yerin hayali, deneyimler ve davranışlar yaşanan yerin hallerini belirginleştirir; sokakta yürürken anlatılan hikayeler, etkileşimlerin baş döndürüşü, seslerin ahengi...bizi başka yerlere götürür” (Watson, 2006), mekansallıklar ve deneyimler kıvrımların potansiyellerinde devinirler.

Oluş halindeki kentte özne-nesneler, sürekli devinimde bulunan ilişkilendirmelerini yoğunluklarına atarken izleri kullanırlar, öte yandan her ilişkilendirmede mekansallıklar oluşur. Pekala bu mekansallıkların potansiyelleri nelerdir?

3.1.4 Kentli Olma Durumu ve Belirmeler

Oluş halindeki kent ve özne-nesneler bulanıklıklarında eş anda birçok durumda ilişkilendirir. Oluş halindeki kentin özne-nesneye uzadığı, özne-nesnenin oluş haline geçtiği durumlarda birçok devinimli ilişkilendirmelerinden biri ya da bir takımı belirir. Mekan kıvrımlarında iki yoğunluğun ilişkilendirme izleri belirebilir. Belirmeler, mekan kıvrımlarında ilişkilendirmelerin görülebildiği durumlardır. Dolayısıyla bir üst kısımda sorulan mekansallık potansiyelleri, belirmelerin devinimleriyle açıklanabilir. Burada beklenilebilecek üst üstelikler ve çatallanmalar belirmelerin kıvrımlardaki devinimleri ile tekilleşebilir, anlık olabilir. Belirmeler her devinimde farklı farklı ilişkilendirmeleri açar ya da katlar. Dolayısıyla oluş, mekansallığın ve deneyimlemenin belirlediği süreçtir, oluş bir andaki bizden öte, ne olduğumuzla ilgilidir, tam da ötekinin öteki olduğu andır (Foucault, 1967). İlişkilendirmelerin belirlediği durumlar özne-nesne ve oluş halindeki kent yoğunluklarının etkileşimlerinin potansiyellerini ortaya çıkarır.

Burada vurgulanan potansiyel, mekansallıkların sürekli belirebilmesi ve bu belirmeler üzerinden tanımlar yapılabilmesi ile ilgilidir. Çünkü oluş halindeki kentte özne-nesneler birbirine geçmiş tanımlanamaz bir bulanıklık olarak bulunuyorlarsa, bu bulanıklığın sürekli görülebilir olabilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla görünen ve görünmeyen tüm ilişkilendirmeler, üst üstelikler belirmelerin potansiyelleri ile tanımlanabilirler. Belirmelerin karşılaşmalar ve davranışları açtığı söylenebilir. Mümkün olabilen mekansallıklar, mümkün olan özdeşleşmelerle ilgilidir; bedeninsiz bükülebilme kapasitesi ile esnek zamansal mekansallık, özdeşleşmişliğin ve

mekansallığa gömülerek tanımlanmış nesneleşmenin etkileşimlerinde belirebilir (Grosz, 2001). Dolayısıyla özne-nesnelerin açıldığı durumlar oluş halindeki kentin dinamiklerini tetikleyerek görünür kılabilir.

Pekala belirmelerde özne-nesneler nasıl davranırlar? Stalkerlab'ın tanımladığı 'Avcı' [Stalker], mekanda iz sürerken tüm ilişkilennmeleri tekrar kurar, merkezi çepere, sınırları merkeze iter, böylece mekanın girintilerini ve çıkıntılarını tekar tanımlar, tanımladığı mekan, hafızasındaki kıvrımlardır (Lang, 2005), mekan kıvrımları bu deneyimlemelerin etkileşiminde potansiyellerini ortaya çıkarır ve belirir. Belirmelerde özne-nesneler özneleşirler ve etkileşimlerin mekansallaşmalarında davranırlar.

Belirmeler tasarlanmış ya da kurgulanmış alanlarda gerçekleşmez, pekala planlama ve mimarlık disiplinlerinin henüz günümüz gerçekliğinden beslenen bir kurgusu olmadığını dolayısıyla da tasarlananın ya da planlananın hala oluş halindeki kent ve özne-nesne potansiyelleri ya da dinamikleri üzerinden kurulmadığını önceden belirtmiştik. Günümüz kentinde aradalıklarda belirmeler gerçekleşir. Dünyanın her kentinin köşesinde, büyülu kentsel karşılaşmalar olur; anıtsal ve planlanmıştan saklanan, ayrılmış, özelleşmiş mekansallıklarda barınan, bu mekansallıkların tesadüfi karşılaşmaları ve kıvrımları, genelde farkındalık gerektiren ancak görünen aradalıklarda olur (Watson, 2006).

Belirmeler oluş halindeki kentteki özne-nesnelerin davranabildiğı ve deneyimleyebildiğı aradalıkların potansiyellerine işaret edebilir. Bu potansiyeller özne-nesnelerin kentle karşılaşmalarında algıladıkları ve bu algılama ile deneyimledikleri mekansallıkları barındırır. Dolayısıyla Bergson'un formüle ettiğı algı-mekan ilişkisi önemlidir; "İlişki her ne olursa olsun, algılamanın iç doğasının ne olduğuna bakılmaksızın, algılamanın çokluğu davranmanın belirsizliğinin kesinliğini verir, böylece denilebilir ki, algı mekanın kesin uzamını verir ve davranma da zamanınıkini." (Bergson, 1991). Oluş halindeki kentte özne-nesneler, algıladıkları ölçüde deneyimlerler ve davranırlar; tekilliklerinde oluş halindeki kentin haller bütününü deneyimlemek mümkün değildir.

3.2 Özne-nesne Nedir?

Yukarıda açılan oluş halindeki kentteki özne-nesne durumları, kentteki kentlinin potansiyellerini ortaya koyarken, aynı zamanda kentlinin nasıl bir durum olduğuna işaret eder. Bölümün bu kısmında ise kentlinin tanımlandığı üzere, özne-nesnenin ne olduğu ve oluş halindeki kentte özne-nesnenin ilişkilenmelerinin ne durumlarda tanımlanabileceği tartışılır. Yukarıda durumlar, etkileşimler ve davranışlar olarak ortaya koyulan kent ve kentli ilişkileri, özne-nesne olarak tanımlanan yoğunluğun devinimlerini ortaya koyar, ve devamında devinimlerin özne-nesnelerin her durumunu şekillenmesi incelenir. Pekala özne-nesne olarak tanımlanan kentlinin, tanım itibariyle hem özne hem de nesne niteliğine sahip olan ve farklı durumlarda bu niteliklerinin etkisinde, kapsamında davranan, davranılan bir yoğunluk olduğu ilk noktada açıklanabilir.

Gerçek beden, uzam ve işlev yığını olmayan—görüntü ve hareketin iç içe geçtiği beden, çevresiyle etkileşime girdiğinde ortaya çıkan mekansallıklarda farklılıklar yaratır, görülebilir mekan ve bedenin gördükleri bütünün içerisinde birliktedir (Merleau-Ponty, 1964). Beden mekanın bir ucu, mekan bedenin bir görüntüsü ise, özne-nesne bu durumların her karşılaşmasını taşıyabilir bir yoğunluk olarak tanımlanabilir; birbirine geçmiş durumlar özneyi nesnelerin içine gömer ve çeker, bağımsız öznelerden öte nesnelerle ilişkili ve ilişkileri doğrultusunda özneliğinin davranışları beliren özne-nesneler oluşur.

Çalışma boyunca 1. Bölümde de belirtildiği üzere, özne-nesnelerin durumlara göre davranışları özneleştikleri ve nesneleştikleri anlar üzerinden açıklanacaktır. Dolayısıyla özneleşmenin ve nesneleşmenin doğrultusunda özne ve nesneyi tanımlamak önemlidir.

Burada özneler bedenle ruhtur (Merleau-ponty, 2005). Öznelerin her etkileşimi bedenleri üzerinden tanımlanır. Dolayısıyla bedensel algı ve deneyimi, eş zamanlı davranış özneleşmenin barındırdığı niteliklerdir. Dolayısıyla özneler, diğerlerinden farklıdır, sadece algı ile bilinen değildir, aynı zamanda etkilerle de bilinendir; bu etkilere yakından bakıldığında bu durumlar davranışların öncesinde ya da süresince, sonrasında konumlanırlar, böylece davranışların, deneyimlerin sonucuna doğrultusuna yön verirler (Bergson, 1991). Özneler, mekanda belirirken, iki katmanlı bir etkileşim içerisindeyler, algısal deneyimler ve etkilenen içsellikler, ki bu

noktada mekana müdahalelerindeki karmaşıklık bu ikircikli durumla tetiklenir. Böylece çok katmanlı öznellikler her etkileşimi yoğunluklu bir eklemlenmeye çevirir.

Nesneler ise öznelerle etkileşimlerinde kıvrımlarını açarlar. Aslında her karşılaşma karşılıklı kıvrımları açma ve kapama durumu olarak tarif edilebilir. Nesne [matter], imgeler yığını olarak tanımlanabilir, çünkü tek tanımlanabilir hali bu olabilir, ve bu imgeler yığınının kaynağı ise öznelerle karşılaşmasında açığa çıkan hallerinin birikimidir (Bergson, 1991). Nesnenin barındırdığı potansiyeller öznelerin kentle karşılaşmalarda ortaya çıkar ve imgeler bu karşılaşmalarda birikirler (oluş halindeki kentte özne-nesnelerin birbirlerine geçmiş yoğunluklarının izleri gibi...). Nesneler deneyimlenmiş bilgilerin zamanlı imgeleri olarak tanımlanabilir (Grosz, 2001), burada özne ile nesnenin doğal ilişkisinin açığa çıktığı görülebilir.

Burada nesneye atfedilen tanımın ve nesnenin barındırdıklarının potansiyellerini iyi bir şekilde ifade etmek gerekir. Nesne ve özne ilişkileri ve bu ilişkiyi tanımlama çabası her zaman bir ucu diğerinden üstte ve etkiyen olarak kılmaya çalışır. Fakat aslında burada (tıpkı özne-nesne ve oluş halindeki kentin bulanıklığında tüm hiyerarşileri ve çerçeveleri yok etmeleri gibi...) iki ucun arasındaki etkileşim karşılıklıdır ve eklemlenerek değişir. Deleuze'ün 'monad' yorumu (Deleuze, 2006), ya da Deleuze ve Guattari'nin organsız beden tanımı (Akay, 2011), bu çerçevesiz ve hiyerarşik olmayan bir ilişkiyi işaret eder. Ancak bu tür tanımlanabilecek ilişki, özne-nesne olarak tanımlanabilecek yoğunluğun potansiyellerini ve dinamiklerini açıklayabilir. Bergson, idealizm ve realizmi nesne tanımları için eleştirir; nesne algıya indirgenebilecek kadar yüzeysel değildir öte yandan da öznedeki algısal durumlar uyandıracak bir kendindeligi yoktur, iki tanımdan da ayrılır, nesne; imgeler yığınıdır ve bu imgeler belli bir oluştur, 'temsil' değildir öte yandan 'şey' de değildir, 'temsil'le 'şey' arasında biryerlerde tanımlanabilecek bir oluştur [existence] (Bergson, 1991). "...algı dünyasında şeyleri ve şeylerin görünme biçimlerini birbirinden ayırmak olanaksızdır." (Merleau-ponty, 2005). Tanımlamalar nesneyi özne ile ilişkileri üzerinden açmaya çalışır. Bergson'un açtığı nokta ise builişkinin bulanık ve çerçevesiz durumunu ortaya koyar. Dolayısıyla burada özne ve nesne arasındaki ilişki ve doğrudan özne ve nesnenin tanımları bir karmaşıklıkta içerisinde taşır. Pekala çalışma, çalıştığı ve tanımlamaya çabaladığı her durumun karmaşıklığını kıvrımların potansiyellerinde açmaya çalıştığından ve bu karmaşıklığın kıvrımların

devinimlerinde görünebilir, deneyimlenebilir ve tanımlanabilir olduğunu savunduğundan, bu tür bir özne, nesne tanımı tüm çalışmanın yaklaşımına paralellik gösterir.

Öznel nesneleri mekansallıklarda tam da bulundukları durumda oldukları için görebilirler, çünkü nesneler ve öznel birbirlerini tutarlar, dışsallıkları birbirlerine bağımlı olan durumları ile şekillenir, bu etkileşimlerinin derinliği olabilir, bahsedilen derinlik ise boyutların evrilebilmesi deneyimidir (Merleau-Ponty, 1964). Burada anlatılmak istenen etkileşim, sürekli devinen, değişen ve eklemlenen, sürekli bir doğrultuya sahip olmayan (dolayısıyla çizgisel bir süreçle tanımlanamayan) özne ve nesne ilişkisidir. Dolayısıyla birbirinden ayrı öznel ve nesnelerden bahsetmek ve birbirlerinden ayrı olarak tanımlamalar yapmak, her iki durumun da davranışına aykırıdır.

Özne-nesne yoğunluğu mekanizması şöyle çalışır, siz odada sandalyeyi algılamazsınız fakat o durumda özneliğinizin uzantısı nesneler ki sandalye bu nesnelerden biri olabilir, mekansallığa gömülüdür, algılamadığınız sandalyeye ayağınızı çarparsınız, artık bu andan sonra siz ayağınızı sandalyeye çarpmış biri olursunuz, karşılaşmalarınızın devamında ayağınızı çarptığınızı birine anlatırsınız, ya da tökezliyor olabilirsiniz ve insanlar neden tökezlediğinizi merak edebilirler, devamındaki süreç hep sandalyeyle olan ilişkilene menize döner, bu ilişkilenemeyi çoğaltır ya da azaltır (Nöe, 2004).

Çalışma bu ilişkilene menin birbirini tanımlayan ve birbirleri ile sınırlarını çizen durumundan ötürü özne ve nesneleri özne-nesne olarak tanımlar. Burada çerçeveler ya da hiyerarşik ilişkilerin önüne geçilir ve özne-nesneler durumlara göre açılan, öznelenen ve nesnelenen uçlarını görünür kılan ve bu sürekli değişebilir uçlarının etkileşimleri ile ilişkileri belirlenebilen yoğunluklardır. Oluşun etkilendiği ve aynı zamanda da sonlandığı davranmanın ve etkilenmenin etkileşiminin ayrımına varmanın imkansız olduğu, görenle görülenin ayrılamaz olduğu bir durumdan bahsedilebilir (Merleau-Ponty, 1964). Oluş hali, özne-nesnelerin davranmaları, deneyimlemeleri ve karşılaşmaları durumunda dönüşür, anlık kesitler halinde tanımlanabilir. Özne-nesnenin dinamikleri kıvrımların potansiyelinde devinimlere imkan sağlar. Şimdi ve geçmiş olan, yakın ve uzak, hissedilen ve hayal edilen birbirine geçer; beden fiziksel bir varlık değildir, hatıra ve hayaller, geçmiş ve gelecek bedene, özneye, sürekli eklemlenir (Pallasma, 2005). Pekala hatıra ve

hayaller, geçmiş ve gelecek mekansallıkları tanımlayan nesnelerin gömüldüğü ilişkilennmeler ve belirmelerin potansiyellerinde gerçekleşebilir. Dolayısıyla özneler nesnelerden bağımsız olarak bahsedilemezler, özne davranırken nesneler barındırdıkları ‘imge’lerle özneye dahil olurlar.

Burada Goethe’nin bahsettiğı urfenomen (Goethe), özne-nesnenin oluş halindeki durumunda devinimlere olan meyilleri olabilir; özne-nesne deneyimlerle katlanır, katlanmaya ve kıvrımlara dair yapısı özne-nesnede değışmeyendir. Ancak kıvrımlar, katlar açıldığında bu öze dair oluş, özneleşir ya da nesneleşir. Burada bahsedilebilecek durağan ne bir özne ne de bir nesne vardır. Bakış açısı belirli bir özneye dair değildir dolayısıyla özne karşılaşmalarda oluşur, nesne de özne ile karşılıklı oluşur, “özne artık altta-yatan [sub-jet] değil, Whitehead’in deyişiyile “üstte-yatandır” [superjet]” (Deleuze, 2006). Böylece nesneler dünyasında eklemellenmeden dolanan özneler tasviri silikleşir; özne ve nesne eşanda birlikte mekansallaşırlar.

Bu ifadeler doğrultusunda bir özne-nesnenin durumlardaki özneleşme ve nesneleşme potansiyellerini açmak gerekir. “Bir ceket ve asıldığı askı arasında bir ilişki vardır, askı çıkarıldığında ceket yere düşer, aslında askının mekandaki hali ceketin de askıda asılmış halinin biçimini [nesnesinin imgesini] verir” (Bergson, 1991). Aynı etkileşimi ve göreceli nesneleşme durumları farklı örneklerle çoğaltılabilir. Bir mekan içerisindeki insanların davranışlarıyla ve hatıralarıyla eklemellenir, mekansallaşır. Bir kütüphane herkesin sessizce çalıştığı anda kütüphanedir, kitapların dizini, sayfaların çevrilme sesleri, insanların sessizliği kütüphanenin imgesini öne çıkarır; öte yandan kütüphanede kimse olmadığı zaman film izleyen, yemek yiyen ya da uyuyan kütüphane görevlisi için çok daha farklı imgeler oluşabilir. Bir sandalye masanın yanında dururken bir ‘imge’ olabilir ardından biri gelip oturduğunda ve masaya yaslandığında başka bir ‘imge’dir, sonra biri bu sandalyeden kalktığında sandalyeyi hafifçe geriye çeker; sandalye ve masa hala oradadır fakat üzerinde yeni izler vardır ve bu da başka bir ‘imge’dir (Buradaki ‘imge’ Bergson’un kastettiğı gibi ‘temsil’le ‘şey’ arasında bir oluştur (Bergson, 1991)). Özne-nesneler her durumda farklı farklı özneleşir ya da nesneleşirler. Yukarıdaki ifadede birinci kişi özneyken, karşısına nesneleşen sandalye-masa-biri sürekli farklı hallerde nesneleşir, bunu durumun farkındalığıyla özne de sürekli kendi konumunu mekanda yerleştirir, öte yandan ‘biri’ burada nesneleşmiş bir özne-nesnedir, özneliğı birinci kişinin

deneyiminde öne çıkmaz, aynı anda ‘biri’ kendi etkileşim sahasında özneleşmiştir; sandaleyde otururken ya da masaya dayanırken ya da masaya yaklaşırken ya da masayı terk ederken sürekli nesneleşen uzamda kendisini konumlandıran özneleşme durumlarını biriktirir. Nesnelerin [nesneleşme dizinlerinin] birbirlerinden ayrılabilirdiği keskin hatları yoktur, nesnelerin mekansallıklardaki ilişkileri ancak beliren, esnek ve akışkan devinimlerle tanımlanabilir (Kwinter, 1998a). Bu ifade ile beraber, özneleşme ve nesneleşme durumlarında keskin hatlarla ayrılabilen, kesinliklerle tanımlanabilen özne ve nesne hallerinden bahsetmek pek mümkün olmayabilir. Eğer fiziksel bir beden oluşabilirse eğer, bu beden öznenin birçok çatallanan etkileşiminde ortaya çıkan aradalıklar bütününe temsili olabilir, bu temsil eyleme ve harekete dönük olmayı işaret eder (Grosz, 2001).

Nesnelerin, öznelerin birbirlerinden ayrılamaz ilişkilenecekleri birbirlerine göre uç verdiklerinde görünür ve iç içe geçmiş bu yoğunluk tam da bu noktada özneleşerek ve nesneleşerek aradalıklar açarak mekansallaşır, bu ilişkilenecek devinimi gerilimler yaratır. Görmeyle görülen arasında bir iç içe geçme vardır, algılanan ve algılama arasındaki çekimin parlaklığı etkileşimler oluşana kadar devam eder (Merleau-Ponty, 1964). Buradaki gerilim, tüm fikirleri, mekansallaşmanın gücünü taşır.

Özne-nesnelerin birbirlerinden ayrılamaz ve birbirlerine görece mekansallaştığı halinin yoğunluğu sürekli olarak belirsiz bir ayrılma ile özneleşmeleri ve nesneleşmeleri yanında zamansal yoğunluğu da sürekli eklemlenir. Aslında hiçbir algı geçmişi barındırmadan gerçekleşmez; anlık ve şimdinin bilgileri geçmişin binlerce deneyiminin arasından süzülür ve çoğu durumda altlık hatıralar olur ve özneler geçmişten gelen belli uçları şimdinin imgelerine takarlar (Bergson, 1991), dolayısıyla deneyimler özne-nesnelerin izlerini çağıran ve ilişkileneceklerinde bu izlerle eklemlenen çok zamanlı bir yoğunluğa dönüşür.

Kullanıcı, Lefebvre tarafından iki şekilde tanımlanır, negatif soyutlama ve parçalanmış mekansal durumları kendi yaklaşımıyla birleştiren üretici olarak; mekana gömülmüş bedende kullanıcı üreticidir, mekansallığı üretirken hareketli hali var olan mekandan yansır ve bedensel etkileşimleri kente yansır (Hill, 2006), oluş halindeki kentte özne-nesneler oluş halindeki kentin içindedir. Özne-nesne oluş halindeki kentten ayrılmaz bir bütünlük halidir, özneleşme nesneleşmenin oluş halindeki kentte tetiklenmesi ile belirebilir, nesneleşme özne-nesnenin kente takılabildiği, eylemci

olabildiği aradalıkların karşılığı olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla birbirinden ayrılmaz bütün mekansallıklarda ilişkilene aradalıklarını belirginleştirebilir.

Oluş halinde olmak bu anlamda özne-nesne için de geçerlidir, barındırdığı özellikler ve mekansal referanslarla özneleşir ya da nesneleşir; her nesneleştiğinde ya da her özneleştiğinde dahil olduğu çokluktaki farklılıklar onu her anda farklı bir nesne ya da özne ucu yapar. Bulunduğu konuma göre özneleşen, nesnelik kısmından ayrılır ve bu şekilde nesneleşmiş kısmı öznenin karşılaştıkları olur. Pekala, özne-nesne bütünüyle bir yapı değildir; oluş halindeki özne-nesnenin ancak öznesi ayrışırken nesneliği mekanla birlikte tekrar oluşur. Nesne, mekana dair olabilir ve eş anda özne-nesneye ait özellikler, uzantılar da mekana eklenmiştir. Özne-nesnenin özne kısmı ise nesneye çekilenlerin karşısındadır, karşılaşırlar. Bu durum özne-nesneyi bir anda, mekana bağlamıştır; özne-nesnenin özneleşmesi ya da nesneleşmesi eş anlıdır fakat kent deneyimi, ancak özne-nesnenin özne kısmı tarafından deneyimlenebilir. Nesneleştiğinde, mekana dair olur. Her ne kadar özne-nesne nesneleştiğinde kent deneyimine dair bir hafızaya sahip olamasa da oluş halindeki bu devinim, mekana dair iyi bir inceleme olabilir. Belirtilmesi gereken özne-nesnenin özneleştiği ya da nesneleştiği durumlar ve bu durumlarda özne-nesnenin barındırdıkları ve karşılaştıklarıdır. Barındırılan ve karşılaşılan şeyler bu devinimlerde terkar karşılaşırlar ve her karşılaşmada eklenirler, değişirler.

Özne-nesne özneleştiğinde mekansal hafızasını katlar. Özneleşmiş özne-nesne, hali itibari ile yönlendirici olabilir, mekanın fizikselliğine müdahale edebilir. Dolayısıyla ancak bu konumunda mekana dair eylemcidir ve özne-nesne barındırdıklarını bu konumuyla eyleme geçirir. Her özneleştiğinde deneyimledikleri özne-nesne haline dair olur, nesneleştiğinde ise deneyimlemiş oldukları mekan ile eklenmesinde takip edilen kat izleridir.

Nesneleşmiş özne-nesne ise bu konumuyla fiziksel mekana eklenir, onun uzantısında şekillenir. Mekanlar bir anlamda özne-nesnelerin nesneleşme uçlarının tanımlandığı haller olabilir, mekansallaşmalar ise özne-nesnenin durumlarının etkileşim aradalıklarının karşılığı olarak ifade edilebilir. Nesneleşmiş özne-nesneler mekana gömülür, mekanla bir olabilir. Karşılaşmalarda belleğe aktarım sağlamaz ancak karşılaşmalarda yönlenmeyi sağlayabilir. Özne-nesne nesneleştiğinde barındırdığı imgeler özneleşen uçla mekanın uzantısında, nesneleşen uçta katlanarak açılırlar. Kıvrımlarda barındırılan imgeler belirgindir, andaki mekansallık ve

karşılaşmalar da bu kıvrımlarda yansılar. Bu şekilde nesneleşmiş özne-nesne gömüldüğü mekanı ve belirlediği mekansallığı şekillendirebilir.

3.2.1 Mecidiyeköy Çalışma Sahasında Özne-Nesne Halleri

Çalışma sahasının oluş hali ve özne-nesne üzerinden katlarının açılması, özne-nesne dinamiklerinin oluş halindeki kent ile ilişkilenmelerini ortaya çıkaracaktır. Oluş halindeki kent dinamiklerinin Mecidiyeköy sahasında belirlediği ve ilişkilendiği durumlarda özne-nesneler kendi dinamikleri ile bu ilişkilenmelerde yer alırlar. Dolayısıyla sahanın oluş halindeki kent dinamikleri ile açıldığı 2. Bölümün devamında özne-nesne yoğunluğu dinamikleri ve etkileşimleri sahanın aynı durumlarında incelenmeye çalışılacaktır. Mecidiyeköy çalışma sahasının mekan kıvrımları potansiyelleri özne-nesne yoğunluklarının özneleşerek ve nesneleşerek farklı durumlarda ilişkilenmelerine ve bu ilişkilenmelerin izlerine imkan sağlar.

Şekil 3.1, çalışma sahasında 2. Bölümde açılan sahanın oluş halindeki kent dinamiklerini barındırdığı farklı durumlarında 15 dakikalık çekimlerden çekilen özne-nesneler çıkarılmıştır. Pekala bu ifade özne-nesne yoğunlukları özneleşmiş ya da nesneleşmiş durumdadırlar, özne-nesnelerin yoğunluk olarak belgelenmesi saha içerisinde söz konusu değildir.

Mecidiyeköy özne-nesnenin özneleştiği ya da nesneleştiği her duruma göre ilişkilenerken tanımlanabilir. Burada karşılaşmalar yolların üst üsteliği arasından geçer.

Şekil 3.1 : Mecidiyeköy Sahası Özne-nesne Durumları.

3.3 Özne-nesne Dinamikleri

Bölümün başında sıralanan tanımlamaların vurgusu çalışılan yoğunluğun durumunun potansiyellerini ortaya çıkarır. Var olan durumun bulanıklığı her türlü hiyerarşiyi ve tanımlı çerçeveleri yok eder, bu tanımsızlıkların içerisinde ilişkilenmeler birbirleri içerisine gömülmüş iki yoğunluğun—özne, nesne— devinimlerini ve etkileşimleriyle beliren uçlarını açığa çıkarır, izler bu birbirine geçmiş yoğunlukların eklemlenir halini vurgularken, belirmeler yoğunluğun tüm devinimlerinin mekansal karşılıklarının varlığına işaret eder. Tüm bu potansiyeller kentliyi tanımlar, kentli özne-nesnelerin kentle ilişkilendikleri durumları olarak tanımlanabilir. Özne-nesneyi tanımlarken vurgulanan potansiyeller, özne-nesne dinamiklerinin barındırdığı devinimler doğrultusunda açılırlar.

Özne-nesneler potansiyellerini mekan kıvrımlarında dinamiklere dönüştürebilir, mekansal deneyimler mekan kıvrımlarının açılmalarında ve kapanmalarında özne-nesnenin oluş halindeki kent ile grifit yapısının aradalıklarını üretir. Dinamikler kıvrımlarda etkindir, çalışılan kent ve kentlinin tanımlanabilir hali dinamiklerinin kıvrımlardaki devinimleri ile açıklanabilir. Burada vurgulanması gereken özne-nesnelerin özneleşme ve nesneleşme durumlarının dinamikleri, aynı zamanda özneleşmiş özne-nesneler ve nesneleşmiş özne-nesnelerin mekansallıklardaki dinamikleri birlikte incelenir. Böylece özne-nesne yoğunluğunun nasıl açıldığı, özneleşip nesneleştiği mekan kıvrımlarındaki davranmaları ile de oluş halindeki kent dinamiklerine nasıl müdahale ettiği tartışılabilir. Dolayısıyla bölümün devamında dinamikler, tanımları, Mecidiyeköy çalışma sahasındaki oluşları ve katlama-kıvrımlardaki devinimleriyle incelenecektir.

3.3.1 Çoklukta Özne-Nesne Halleri

Çokluk dinamiği, 2. Bölümde de ifade edildiği üzere, yapısı itibarıyla mekansallıkları tanımlamaz, belirmez; belirmenin ön halidir. Özne-nesneler bulanıklığın potansiyelleriyle bir ifade olarak tanımlanabilirler. Özne-nesne yoğunluklarının sürekli tanımsızlığı, çokluk dinamiği olarak açığa çıkabilir. Oluş halindeki kentin çokluk dinamiği üzerinden tanımlı ile aidiyetler ya da kimlikler ortadan kalkarak, herşeyi içe evriltebilme ve tekrar tekrar tanımlayabilme potansiyeli özne-nesnelerin oluş halindeki kent ile iç içeliklerinde etkindir. Oluş halindeki kentin çokluğu, özne-nesnelerin yoğunluğunu tanımlar.

Çokluk ne özne ne de nesne olan özne-nesnelerin mekansallığa gömülmeden önceki ve sonraki hallerini kapsar. Dolayısıyla sürekli farklılaşma, çatallanma ve uç verme potansiyeli, barındırdığı her şeyi içe evriltme ve üst üste barındırma hali çokluğun özne-nesne durumunu açıklayabilir.

Mümkün olabilen bütün nesneleşmeler ve özneleşmeler çoklukta potansiyel olarak bulunurlar ve çokluğun devinimi bu durumları öne çıkarabilmeye imkan verir. Çokluk oluş halindeki kentin özne-nesneye mekan kıvrımlarında değdiği ve şekillendiği yoğunluğu tanımlar. “Baktığımızda, bütünün tüm detaylarını tek seferde göremeyiz, fakat bütünün verdiği etkiyi tadarız, ancak detaylar yavaş yavaş ve teker teker deneyimlenir” (Nöe, 2004). Burada vurgulanan durum, özneleşme durumlarında etkileşime geçilebilen nesneleşmelerin mekansallığın içerisinde çoklukta bulunduğu, üst üsteliklerde öne çıkan nesneleşmelerle etkileşime ilk anda girilebilir, deneyimleme ise, nesneleşmelerin zamana yayılmış mekansallıklarını ortaya çıkarır. Dolayısıyla nesneleşen ve özneleşen özne-nesneler uçlarını çokluğa batırırlar, ve çokluğa gömülü mekansallık çokluğun potansiyelleriyle özne-nesne etkileşimlerini kurar. Nesnelerin imgeleri öznelere davranışlarının kümesini kapsar, çünkü özneye etkileşimde bulunmayan nesne imgeleri silikleşir, dolayısıyla nesnelerin imgeler potansiyeli öznelere etkileşimde bulunduğu durumlardan her zaman daha çoktur, çünkü özne ve nesneler çokluğa dairdirler ve her karşılaşmada farklı farklı durumları ancak öne çıkabilir (Bergson, 1991).

Çokluk herşeyi içe evriltebilmeye ve durumlarda kapsanan tüm uçları ilişkilendirebilmeye imkan sağlar. Dolayısıyla her karşılaşmanın etkileşiminde eklemlenmek, ancak çokluğa dair bir yoğunlukla sağlanabilir. Burada basit bir örnek durumu anlaşılır kılabilir; çalışma masasının çalışmak için kullanılan enine geniş kenarı ve sadece kitap bırakmak ya da kitabı hızlıca incelemek için kullanılan belki de daha fazla güneş alan (sıcak olduğu için uzun süre oturulamayan fakat kısa zamanlı durumlarda bulunulmak istenilebilen) dar kenarı, aynı uzamın farklı mekansallaşmalarda öne çektiği nesneleşmeler olarak ifade edilebilirse eğer, farklılaşır ve hepsi bir bütün olarak nesneleşmelerin barındıkları çokluğa gömülü potansiyeller olarak bulunabilirler.

Çokluk dinamiği, özneleşen ve nesneleşen durumlarının bir öncesi ya da bir sonrasıdır, dolayısıyla deneyimler özne-nesne hallerinde çoklukta üst üste yer alırlar. “Özellikler [özne-nesneler], deneyimlerin, bildiklerinin, okuduklarının, hayallerinin

bir birleşimi değilse de nedir; her yaşam bir ansiklopedidir, objelerin bir dökümü, bir kütüphanedir ve hepsi sürekli karışır, farklı farklı algılanabilir şekilde yeniden belirir.” (Calvino, 1996). Çokluk özne-nesnelerin tekrar tekrar oluştuğu ve oluşurken öznelik ve nesnelik durumlarının birikmelerinin de bu oluşa eklemlendiği bir dinamiktir. Özne-nesnelerin çokluğu üst üsteliklerin ve etkileşimlerin beslendiği uçlanmamışlık olarak tanımlanabilir.

Özne-nesnelerin çokluk dinamiklerini çalışma sahası üzerinden incelemek zorlu bir çaba olabilir. Çünkü özne-nesneler mekanda belirmezler. Mekansallıkların ortaya çıktığı anın bir önceki durumu olabilirler. Mekanda beliren göreceli özneleşmeler ya da nesneleşmelerdir. Özne-nesne hali bir düşünceyle kurulmuş olduğundan kentin oluş hali çokluğunun sahada görülebilir olmayışı ve sadece potansiyeller üzerinden açılması gibi, özne-nesnenin çokluk hali de çalışma sahasının özneleşme ve nesneleşme potansiyelleri ile açılabilir. Mecidiyeköy 2.Bölümde de vurgulandığı üzere durağan tanımsızlığı ile çalışma sahası olarak incelenmektedir, barındırdığı her mekansallaşma tetikleyicisi (metrobüs hattı ve durağı, metro durakları, trafik lambaları, otobüs durakları, şantiye sahası, yollar, yayalar, meydanımsı) durağan tanımlamalarla ifade edilemez, dolayısıyla bu konumlanmalarda özne-nesneler de çoklukları üzerinden açılırlar. Yol mekanı değişkendir, trafik sıkıştığında mekansallıkları barındırır; özneleşmiş özne-nesneler bir anda yolun ortasında arabaların arasındaki hali deneyimler, öte yandan akışkan trafik çokluğun yoğunluğunun içerisinde süzülür. Metro durakları kapanmalar ve açılmalarla mekansallıkları kapatır ya da açarlar, metro hattı boyunca özne-nesneler özneleşirler, nesneleşirler ve tanımsız koridorlarında özne-nesne yoğunluklarında daha yakınlaşırlar. Metrobüsün hızlandığı, durduğu ve tekrar hızlandığı döngüsü, sürekli çokluktan çekilen nesneleşme imgeleri ve tekrar çokluğa gömülen nesneleşmeler olarak tarifienebilir.

Çalışma sahasının sürekli şantiye sahası olması ise çoklukta barınan özneleşmeleri ve nesneleşmeleri çoğaltır. Her an değişen mekanlar özne-nesne etkileşimlerini çoklukta sürekli çoğaltır. Çalışma sahası üzerine iki yıldır yapılabilecek bir araştırmada, araştıranın sahanın tüm girdilerine dikkatle baktığı düşünülürse, gökdelenlerin inşa hallerinden ötürü sürekli kabuk değiştirdiği, üst yolun sağlamlaştırma uygulamalarından kalınlaşıp, incelendiği, stadyumun bir zamanlar var Mayıs 2011 itibarıyla yok olduğu, ve mekansallığın yoğunlaşmış zaman olduğu vurgusuyla

bakıldığında çokluğun her an kıvrılma potansiyeli ayırt edilebilir. Burada barındırılan her potansiyel nesneleştiği ve özneleştiği durumlarında üst üstedir

Şekil 3.2 çalışma sahasındaki özneleşme ve nesneleşme potansiyelleri dizinidir. Uzun pozlamalarla mekansallıkların belirlediği ve özne-nesnelerin özneleştiği ya da nesneleştiği çokluk potansiyelleri ortaya konulmak istenmiştir. Oluş halindeki kentin kimliksiz ve aidiyetsiz çokluğunun akışkanlığının en belirgin olduğu çalışma sahası durumu metrobüs durağında çekilen durumlar, özne-nesnelerin çokluğun akışkanlığındaki hallerini gösterir. Aynı çerçevenin üst üsteliğinde bulanıklık olarak beliren özne-nesne halleri çokluğun ayrımında pozlarına ayrılmıştır. Özne-nesnelerin özneleşme ve nesneleşme halleri özne-nesne çokluğundan beliren ve çokluğa eklemenecek durumları gösterir, dolayısıyla da dizin çokluk dinamiğinin devinimlerinin altını çizer.

Deleuze özne-nesnelerin birçokluğundan bahsederken birçok şeyden ya da birçok egodan bahsetmez, bahsettiği özne-nesnelerin içiçe geçmiş düzensiz katlanmalarla olduğudur; bu çokluk tahmin edilebilenden ve farkında olunabilenden ötedir, özne-nesne birçok yönde ve birçok anda özneleşmeden ya da nesneleşmeden önce katlanmıştır, katlanır (Rajchman, 1998). Dolayısıyla tanımlanan özne-nesne çokluğu sürekli katlanmaya dairdir.

Kıvrılmalar özne-nesnelerin her zaman-mekan ilişkileneşmesinde temelsiz bir derinlik yaratır, bu derinlik kendi mekanını ve zamanını yaratır (Rajchman, 2003), çokluk bahsedilen derinliği sağlayan temelsizliktir, özne-nesnelere dinamiğinde degecekleri bir yüzey sunmaz, sürekli derinleşir ve derinliğinde üst üstelikler özneleşerek ya da nesneleşerek belirmeye başlarlar.

Özne-nesne yoğunluğu nesneleşmesinin ve özneleşmesinin tüm mümkün olabilen hallerini barındırır. Bir mekandaki nesneleşmelerin hiçbir yok olmaya maruz kalmadığını düşünürsek eğer, ilişkileneşmelerin yarı saydam bir üst üsteliği var demektir; yarı saydamlık kıvrımların özne-nesnelerin çokluğunu silikleştirmesi ve nesneleşmeleri, özneleşmeleri açığa çıkarmasından ileri gelir (Bergson, 1991). Dolayısıyla çokluğun devinimi katlama-kıvrılmanın potansiyellerinde görünür olur. Nesnelerin imgeleri her zaman belirir, silikleşir, özne-nesne haline tekrar çekilir, özneleşir, bu devinimi devam ettirebilmek için nesneleşmeyi ya da özneleşmeyi daha az aydınlatmak gerekir, aydınlatıldığı takdirde kıvrımların arasındaki çokluğu belirir

ve tanımsız yoğunluğu uçlanmış (özneleşmiş ya da nesneleşmiş hali) durumu silikleşir (Bergson, 1991). Özne-nesnenin çokluğu her durumda varlığını sürdürür fakat kıvrımlar çokluğu her zaman görünen uçların ardında saklar.

3.3.2 Akışkanlıkta Özne-Nesne Halleri

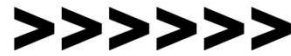
Mekanın kıvamı, mekanın özgün sürekliliğiyle tanımlanabilir [Boccioni], dolayısıyla sürekli devinim mekanın tanımlanabilir hali olabilir, öte yandan devinim hali hazır değildir; esnek ve değişken olayların eklemelenmesiyle tetiklenir (Kwinter, 1998a). Akışkanlığın kıvrımlarda devinebilmesi özne-nesnelerin davranmaları, çokluğa gömülü özneleşme ve nesneleşme hallerinin kıvrımlarda belirebilmesi ve ilişkilenebilmesiyle sağlanabilir. Yoğunlaşmış atomların güç merkezlerine çekimi ve girdaplarda yok olması, hepsi sürekli akışkanlığın devinimleri ile oluşur, öte yandan bu güçlü devinim ancak deneyimlendiğinde belirebilir (Bergson, 1991). Burada tanımlanan akışkanlığın çokluğun içinde sürekli devinimi ve bu devinimin ancak özneleşme ve nesneleşme durumlarıyla ilişkilendiğinde tanımlanabilir olduğu söylenebilir.

Oluş halindeki kentte akışkanlık olarak tanımlanabilen dinamik, özne-nesnelerin özneleşme ve nesneleşme halleriyle akışkanlığa takılabilir, karşılaşmalar oluşabilir. Tanımlanan akışkanlık sürekli bir hareket halidir, özne-nesneler mekansallaşmaları, sürekli hareketin birbiriyle kesiştiği mekansallıklarda deneyimleyebilirler. Dolayısıyla özneleşme ve nesneleşme özneyi deneyimleyen konumuna atarken diğer ucu nesne, mekanın kıvrımlarında sürekli akışkanlıkta gömüleceği mekansallığı tarar. Tam üst üste konumlandığında da etkileşim gerçekleşir. Bir örnek buradaki ifadeyi anlaşılır kılabılır; metrodan çıkıldığında nerede olduğunun önce kaybedilmesi ve sonra öznenin kendisine tanıdık gelebilen bir parçayla karşılaşması ve izini sürmesi, metro durağındaki bir pano ya da atm makinası ile bulunduğu yerin ayrımına varması, aslında sürekli değişen ve akışkan uzam belli durumlarda çokluktan beliren nesneleşmeler ve özneleşmelerle mekansallıkları oluşturur. Uzam hiçbir yere işaret etmeyen mekansallıklar etrafında sürekli döner, bu mekansallıklar üst üste düştüklerinde, birbirleri üzerinden görünür olduklarında yerden bahsedilebilir (Merleau-Ponty, 1964).

Özne-nesneler ve mekansallıkların ilişkilene akışkanlığının yanında özne-nesnelerin özneleşme ve nesneleşme hallerinin de akışkanlığı söz konusudur.

oluş halindeki kentin akışkanlığında özne-nesne çoklukları[metrobüs durağı]

özne-nesnelerin potansiyel bulanıklığı

Şekil 3.2 : Mecidiyeköy Sahasında Özne-nesne Çokluğu

Nesneleşme özneleşmeyle ilişkisinde imgeler oluşturur, aynı zamanda farklı farklı nesneleşmeler de bu ucun etrafındadır, ve nesneleşmeler birbirilerini takip ederek sürekli hareket ederler, birbirlerinde devam ederler, özneleşme ile ilişkileneğinde ise yapılan nesneleşmenin akışkan nesneleşme hallerinden sıyrılması içindeki yoğunluğu bırakması ve sadece anlık nesneleşme özneleşme ilişkileneğini sağlaması gerekir, böylece anlık nesneleşme imgeleri oluşabilir (Bergson, 1991). Buradan çıkarılabilecek özneleşme nesneleşme ilişkisi özne-nesne yoğunluğunun mekansallığa döndüğü noktada da tekillikler üretmek yerine dizinler üretir ve bu dizinler tam olarak ilişkilenecek dek, akışkandırılar. Dolayısıyla kentler, çevre ve özne-nesneler (Deleuze ve Guattari bireyler [individuals] yerine bölünenler [dividuals] olarak adlandırır, bölünebilmelerine gönderme olarak) akışkanlığın ve bağlantıların sonucu ilişkilenecekler olarak ifade edilebilirler (Ballantyne, 2007). Özneleşme ve nesneleşme dizinleri akışkanlık dinamiğiyle uzamda sürekli hareket halinde olarak tanımlanabilir. Sürekli hareketlilik hali nesneleşmelerin akışkanlığını tanımlar, üç boyutlu sürekliliğin yerini akışkanlık almıştır (Kwinter, 1998a).

2. bölümde yerin ifadesi akışkanlıkla ifade edilirken, özneleşme ve nesneleşmeler de hareketliliğin yer olmasıyla beraber tekillikler yerine dizinlerini açmıştır. Devinimler nesneleşmelerin ya da özneleşmelerin karakterlerini oluşturmaktan öte mekansallaşmaların oluş halini ve akışkanlığın içkinliğini yansıtırılar, burada nesneleşmenin ve özneleşmenin oluş halinin ayrımı aynı zamanda akışkanlığın içkinliğini tanımlar (Kwinter, 1998a).

Dolayısıyla tarif edilebilecek özne-nesne devinimi, özneleşme ve nesneleşme durumlarının akışkanlığın hattında dizinler olarak belirmesi ve bu dizinlerde üst üsteliklerin oluşarak nesneleşmenin ve özneleşmenin ilişkilenecekleri mümkün olabilir. Akışkanlık özne-nesnenin kendi uçlarında ve mekan kıvrımlarında taramalar yaparak takılmasını sağlar. Ki bu devinim, yeniye ve karmaşıklığın beslendiği çatallanmalara imkânli olabilir. Özne-nesnenin akışkanlığı sürekli devinen bir yoğunluğu işaret eder. Pekala mekansallaşmalar, özne-nesnelerin hafızası konumunda olabilir, ne zaman nasıl bir bilgi istersek, istediğimiz bilgiyi alabiliriz (Nöe, 2004), özneleşme durumlarında mekansallığa gömülen nesneleşme dizinleri bu hafızayı tetikler, nesneleşme durumları ise hafızaların gömülü olduğu çevrede konumlanır. Dolayısıyla özne-nesneler akışkan oluş halindeki kent yapısına dahil olurlarken kendi uzantılarını, dizinlerini de dahil ederler.

Mecidiyeköy çalışma sahasında akışkanlık dinamiğinde özne-nesne durumlarını incelemek gerekirse, oluş halindeki kentin akışkanlıkla taradığı tüm uzam, özne-nesnelerin devinimlerini ve akışkanlıklarını barındırır. Sahanın önemli akışkanlık durumları metro, metrobüs hattı ve yollar olabilir. Burada özneleşme ve nesneleşmeler bir dizin halindedir, mekansallıklar da taradıkları alanda uzanırlar.

Buradaki en iyi örnek metro durakları olabilir, metro duraklarının her bir durağı farklı renkle tasarlanmıştır, sarı bir hat içerisine girildiğinde bu durağın hangi yere bağlı olduğu bellidir. Fakat burada bir köşe ya da panodan bahsedemeyiz, tüm durak boyunca ilerleyen renkli şeritler, ya da metro kabininin dışında belli bir hızdayken hareketi okunabilen çizgi film reklamlar, yere ait bilgiler verebilir. Nesneleşme dizini birbirinden az farklarıyla imgeleri ortaya çıkarmak için devinimlidirler. Özneleşmeler ise tüm akışkanlık uzamı boyunca ilişkilennmeleri tararlar. Metrobüste durum farklıdır, metronun kapanma ve açılma hali metrobüste yoktur, fakat hızlanmayla beraber kapanmalar yavaşlamayla da açılmalar olduğu söylenebilir. Durağa yaklaşırken beliren akışkan uzam, ve oluşan mekansallıklar hızlanan metrobüste yavaş yavaş kaybolur. Çalışma sahasına dair imgeler alanın genel konumudur, burada cepheler ya da kapılar göze çarpmaz, meydanımsının uzanımı, mezarlığın dizilimi ya da binaların biçimleri yere ait mekansallıkları sağlar. Özne-nesneler bu akışkanlığın üzerinde nesneleşir ve özneleşirler. Araba yolları sürekli akışkanlığında aynı türden mekansallıklar barındırır. Arabayla üst yolun altına girildiğindeki mekansallık yere aittir, fakat durağan değildir, akışkanlığı boyunca Mecidiyeköy'ü katlar.

Şekil 3.3, çalışma sahasındaki akışkanlığın özneleşme ve nesneleşme durumlarına işaret eder; oluş halindeki kentte Mecidiyeköy, akışkanlığının uçlarında özne-nesnelerin takıldığı ve özneleşerek, nesneleşerek mekansallıklar ürettiği durumları sağlar. Üst yolun kapaklandığı ve kapattığı alanda mekansallık trafik ışıkları ile oluşurken, metrobüs hattında duraklar tümüyle tanımsız akışkanlık ve beslendiği çokluğu vurgular, meydanımsı ise durağanlığı ve zamanlı akışkanlığı ile özne-nesnelerin uç verdiği bir alan olarak tanımlanabilir.

Öte yanan meydanımsının elemanları değişkendir; çiçekçiler, simitçiler, atm kabinleri, akbil doldurma gişeleri, panolar meydanımsının mekansal özelliklerinden bağımsız olarak sahanın akışkanlıkları ile ilgilidir. Özne-nesnelerin özneleştikleri ya da nesneleştikleri yerlerin tanımladığı mekansallıklarda belirirler. Gezici

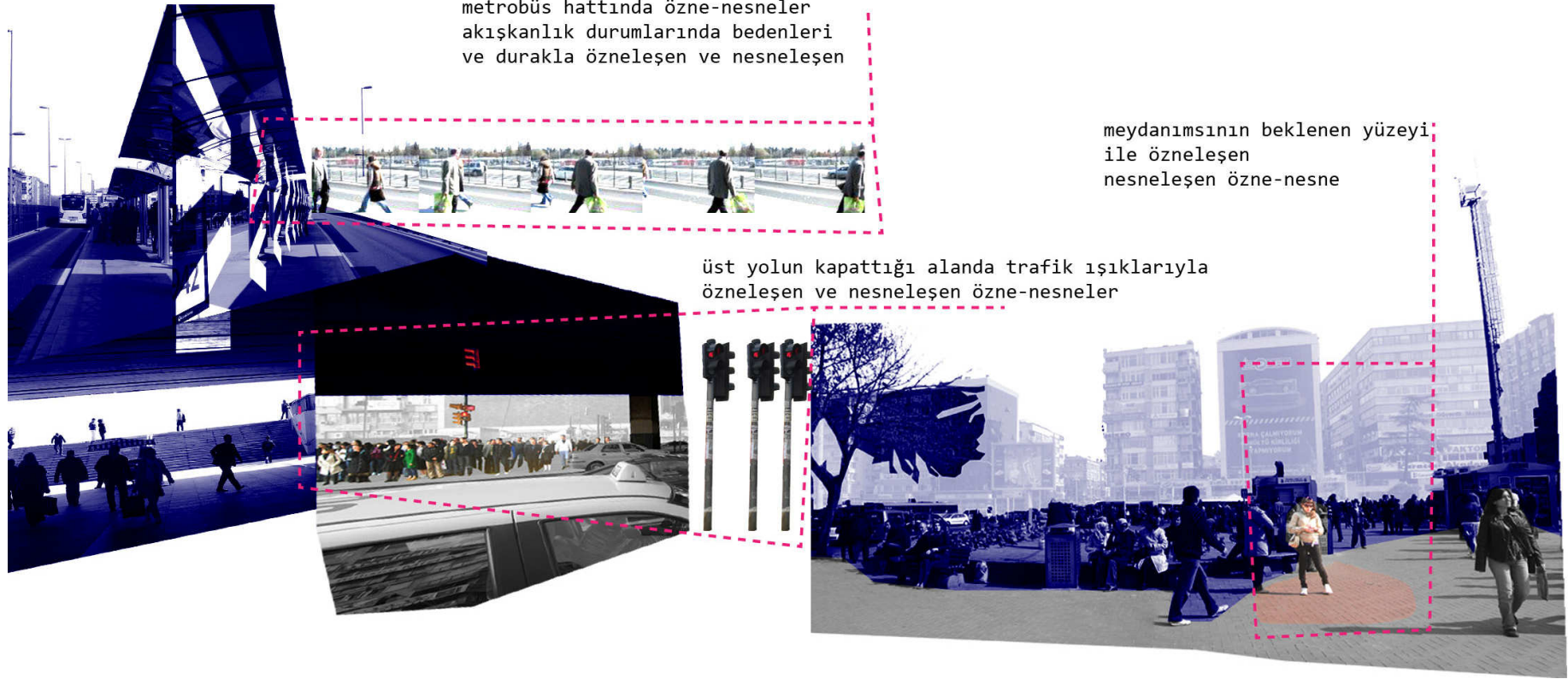
nesneleşmeler ve özneleşmeler, akışkanlığın taradığı mekan kıvrımlarında gömülüdürler. Metrodan çıkarken ya da metroya girerken her zaman simit aldığınız simitçi, bir başkası için çiçekçi meydanımsının kendilerine ait olan mekansallıklar bütününde sürekli yer değiştirir ve bu değişimiyle yeri tanımlar. Gece saatlerinde simitçi arabası ya da çiçekçi yoktur, bulundukları yerin hemen yanında Polis arabası bekler. Meydanımsının taradığı tüm akışkanlık devinimleri mekansallıklara akışkanlığın doğrultusunda imkan verir. Günlük hayat belirgin olmayan sınırlar içinde devam eder (Mitchell, 2003, s. 90). Belirgin olmayan sınırlar akışkanlığın uzanımı ve devinimiyle oluşur.

Bu devinimli değişimde herkes farklı bir etki altındadır (Alexander, 2000). Akışkanlığın sürekli uzanımı bu etkileri birbirinin üzerinden akıtır. Mekan kıvrımları ise bu etkileri birbirinin dışına ve içine yerleştirir. Birinin ardılı diğeridir dolayısıyla mekanın kıvrımlarında akışkanlığın mekansallıkları kapanır ve açılırlar. Herşey her şeyle bağlıdır, kimliklerin uçlarıysa etkileşim ve karşılaşmalarla olabilir, akışkanlık bir uzanım hattı sağlar ve farkında olmayarak da olsa bu uzanım üzerinden etkileşimler belirir (Ballantyne, 2007).

3.3.3 Yansıma>Farklılaşmalarda Özne-Nesne Halleri

Tüm tanımlamaların başlangıcında yansıyarak farklılaşmaların, deneyimlerin gerçekleşebildiği devinimleri olduğu söylenebilir. Özne-nesneler perspektifli algılarla değişken ve akışkan zemin üzerinden mekansallıklarla ilişkilendirir (Nöe, 2004). Oluş halindeki kentte yansıyarak farklılaşmalar özne-nesnelerin takılabileceği ve etkileşimli aradalıklarının oluşabileceği durumları tetikler. Yansıyarak farklılaşmalar, sürekli devingen perspektifli bakış açıları ve ilişkilendirmelerin devinimidir, mekansallıklar mekanın potansiyelinde yansıyarak farklılaşan durumlar üzerinden çoğalır. Böylece oluş halindeki kent hem yansıyan hem yansıtanın görülebildiği birçok bakışın oluşabildiği bir yapıya sahip olur. Bahsedilen görünürlük ve görülebilirlik özne-nesnelerin deneyimlerinin, karşılaşmalarının ürettiği mekansallıklar, hafızalardır.

Özneleşmiş özne-nesnenin mekanın potansiyelleriyle karşılaştığı ve mekansallığın oluştuğu süreç yansıyarak farklılaşmalardan geçer. Görüş alanı genişledikçe mekanın nesneleri, mekana gömülür ancak ne zaman bakış keskinleşir ve görüş alanı daralırsa,

Şekil 3.3 : Mecidiyeköy Sahasında Özne-nesne Akışkanlığı

nesneler mekandan ayrılır, bedenden yansıyarak belirir ya da silikleşirler (Bergson, 1991). Mekanın potansiyelleri özne-nesnenin özneleşmiş etkileşimleri, nesneleşmiş dizinlerinin belirmesi ya da geriye gitmesi ile mekansallaşarak tariflenebilir bir noktaya gelir. Yansımalar yer değiştirebilen görünürlükler sağlar, çok yerden görünebilmenin nedeni yansımalarda yansıyan ve yansıma durumudur, ikisi birbirinin farklılaşmış halidir (Foucault, 1994). Açılan bir meydana ilk defa gelindiğinde birçok yüzeyin tanımsızlaştığı, devingen bakışın ise bu tanımsızlıklar üzerinden odaklanarak mekansallıklar ürettiği, “işte sevdiğim kahve dükkanının bir şubesi, burada oturabilirim” ya da “şuradaki büfeden gazetemi alabilirim” gibi önceki deneyimlerden ya da mekansallıklar üzerinden beliren mekanın potansiyellerinde özneleşme, daha da çoğaltılabilecek ifadeler ve davranışlarla örneklenebilir. Mekanın içine gömülmüş görünen bedeniyle gören, gördüğüne uymaz, bakarak yaklaşır ve kendini mekana açar, hareketleri beyninin kararları değil, özneleşmiş davranışlarının mekanın uzanımında, mekanın eklemlenmelerinde gerçekleştirdiği eylemlerdir (Merleau-Ponty, 1964).

Burada özne-nesne tanımına geri dönmek gerekir. Deleuze, bir şeyin tanımlanmasında form, işlev, nesnelliğin yerine, kurduğu ilişkilerin kümesi ve etkileşimlerinin bütünü tanımlayıcıdır der, bu tanımlama, sabit şeylerden uzak her yerde içkin olan ve ancak ilişkilenecek ve etkileşimlerle beliren bir yapıya imkan verir (Ballantyne, 2007). Özne-nesne yoğunluğunun nesneleştiği ve özneleştiği durumlar ilişkilenemenin ve bu ilişkilenecek üzerinden tanımlanmanın durumlarıdır. Dolayısıyla özne-nesnelerin dahil olduğu tüm mekansallıklar, ilişkilenecekleri görünür kıldıkları üzere, özne-nesnelerin tanımları olabilir. Artık topluluk karşılaşmaların getirdiği ilişkilenecek uçlarıyla tanımlanabilir [Guattari] (Lang, 2005). Burada bahsedilen karşılaşmalar birbirine geçmiş uçları şekillendirir; özneleşmeler ve nesneleşmeler, oluş halindeki kentin potansiyelinde etkileşirler ve mekansallıklar belirir.

Her özneleşmiş durum, aynı zamanda yansıyarak diğer bir özneleşmiş duruma etkileşimde bulunduğu nesneleşme ile beraber nesneleşerek eklemlenebilir. “Bankta oturuyorum ve üzerimde sarı bir gömlek var, gömleğin sarısı parıltıyor ve kendimi biraz rahatsız hissediyorum”, eş anda “otobüs bekliyorum ve arkamdaki bankta sarı gömlekli bir adam var, acelem var fakat sarı gömlekli adam ilginç, parıltıyor ve arkasındaki sarı çiçekli ağaçla çok uyumlu!”, bu örnekler günlük hayatta anlık

beliren düşünceler olabilirler, aynı zamanda özne-nesnelerin mekansallıkları tanımlamalarında her özneleşmenin farklı nitelikleri ile eklemlendiğini basitçe anlatabilirler. Deleuze 'öteki'yi katlanmış ifade potansiyelleri olarak tanımlar, henüz açılmamıştır fakat karşılaşmalarda açılabilir, öteki tam da bu durumda özneleşmez, nesneleşmiştir, katları açılmamış çokluklar dizinidir, özneleşmelerin ötesine geçmiştir ve karşılaşmalarda bazı katlarını açar, ilişkilendirir (Rajchman, 2003).

Özne-nesne yansıyarak farklılaşan her ilişkilendirilmesinde içine dahil ettiği mekansallıklarla değişir aynı anda içine dahil olanlar için de değişmiştir. Hiçbir zaman tamamlanmayan ve her zaman devinen, ilişkilendirmeler üzerinden tekrar tekrar kurulan ve kendisiyle beraber kimliklerin de ilişkilendirmeler ve farklılaşmalarla kurulduğu mekansallıklar sürekli oluş halindedir (Watson, 2006).

Yansıyarak farklılaşmalarda özneleşme ve nesneleşme durumlarını yakından incelersek eğer; özne-nesne özneleştiğinde derinleşir, deneyimleme yetisine sahiptir, barındırdığı özneleşme dizini karşılaşmalarla öne çıkar ve ilişkilendirir, bu mekansallıklarda yeni imgeler yeni deneyimler oluşur. Her andaki devinim bir şekilde özneleşmiş özne-nesne tarafından belgelenir, bellekte yer eder. Fakat bu devinimler salt hali ile bellekte yer almazlar; ancak sıkışmış ve yoğunlaşmış halleri bellektedir. Örneğin bir deneyim renkleri, kokusu ya da hızı ile belirginken eş anda deneyimlenen nesneleşme dizinilerinden öteki sadece ses olarak bellekte yer alabilir, fakat hepsi bellekte üst üstedir.

Özneleşmenin ilişkisi özetlendiğinde; dış imgeler ve beden birbirleri ile etkileşimlerinde değişirler, nesneleşmeler devinimlerini özneleşmelere yansıtırlar ve özneleşmeler de devinimlerini nesneleşmelere aktarırlar, dolayısıyla özneleşmeler nesneleşmelerin bir uzantısı ve yansımasıdır, tıpkı tüm nesneleşmeler gibi devinimleri alır ve yansıtır, fakat bir noktada ayrışır; özneleşmeler seçebilirler ve nesneleşmeleri devinime iterler, etkilendikleri devinimleri hafızaya alma seçenekleri vardır (Bergson, 1991).

Nesneleşmelerin ise durumu daha farklıdır, yansımalar nesneleşme dizinilerini altta yatan ve üstte beliren nesneleşmeler haline getirebilir. Etkileşimlerde nesneler akışkanlığının bütününden dizinler halinde ayrılır ve barındırdığı potansiyelleri yansıtır. Burada bahsedilen potansiyeller özne-nesne yoğunluğunda birikmiş olan deneyimler, anılar, izlerdir. Mekanda nesneleşen özne-nesneler mekansallığa bu

potansiyelleri ile tutunurlar. Bir dükkanın açıldığı sokak, dükkan sahibinin meskenidir ve davranışları bu eğilimi yansıtır, sokakta oturur, insanlarla sohbet eder, sokağı yıkar, öte yandan arabasıyla geçen kişinin sokakla ilgili davranışı hızlıca geçmek olabilir. Aynı mekan özne-nesne birikmelerini yansıtan nesneleşmelerin farklılaşmalarını sağlar. Bu yapıda her özne-nesne özneleştiği ya da nesneleştiği durumda farklılaşıyorsa eğer, aslında bir bütünün uzaması ve bütünlüğünü kaybetmeden ayrışması olarak tariflenebilir, farklılaştıkları eş anda da başka kıvrımlara dair olabilirler ve birbirlerine uzantıları da yansımalarında gerçekleşebilir (Deleuze, 2006). Nesneleşme dizinleri önceki deneyimlerin, mekansallıkların bir uzantısı olarak yeni etkileşimlere açılırlar, özneleşmeler etkin ve davranırken nesneleşme durumları bir öncenin ya da öncelerin yansımalarını mekansallığa katarlar.

Özneleşmeler algı ve deneyimleme uçlarını oluştururken, nesneleşme dizinleri hatıra ve birikmelerin uçlarını oluşturur. Algı gerçekliğe, mekana, maddeye, geleceğe sürerken, hatıralar bilinçle geçmişle ve aradalıklarla çeker (Grosz, 2001).

Yansıyarak farklılaşmalar sürekli farklılaşmanın sürdürülebilir hali olarak tanımlanabilirse eğer, çalışma sahasına dönüldüğünde özne-nesnelerin Mecidiyeköy'deki mekansallıklarının sürdürülebilirliğini incelemek akışkanlığının devinimlerine yakından bakabilmeyi sağlayacaktır. Yukarıda tartışıldığı üzere yansımalar, özne-nesnelerin öznesel ya da nesnesel mekansallıkları doğrultusunda gerçekleşebilirken burada mekanların potansiyellerinin, dizilimlerinin yansımaların tetikleyicisi olduğu açıktır. Dolayısıyla Mecidiyeköy çalışma sahasının mekansal potansiyelleri, kurgusu yansıyarak farklılaşmaları tetikler. Yansıyarak farklılaşmalarda önceki deneyimler havada asılıdır; süre gelen mekansallıkların üst üsteliğinde mekan kıvrımları yeniyi ve beklenmediği izlerin üzerinden ortaya çıkarır.

Çalışma sahasının özgün kurgusu, yansımaları izlemeyi sağlayabilir. 2.bölümde yansımaların saha üzerinden devinimleri metrobüs üzerinden alana yansımalarla tartışılmıştı, burada da aynı sırayı izlemek iyi olabilir. Metrobüsün süre gelen mekansallığı bir geçiş halidir. Özne-nesneler katman katman farklılaştıkları bu parçada, önceki deneyimlerinin mekansallıklarının etkisindedirler; bindikleri durak, seyrettikleri rotanın başlangıcı ve belirleyicisidir. Bu hareketli geçiş mekansallığının dinamiğini tam olarak tanımlayacak olursak; her bir duraklamasında farklı noktalarından alanlara açılan metrobüs, bu duraklamalarda farklı mekansallıklar taşıyan özne-nesneleri içine alır, böylece geçiş mekanı kendi içinde de geçişliliği

barındırır. Her bir durak akışkan geçiş mekansallığında kendi uzantılarını bırakmıştır. Her bir duraklama özne-nesnelerin giriş ve çıkışlarını sağlar. Mecidiyeköy'e değdiğinde ise metrobüs, metrodan farklı olarak tüm alana yüz verir. Özne-nesneler alanın fiziksel bütününe dair karşılaşmalar deneyimlerler. Fiziksel bütüne dair kesintisiz algıya imkan veren akışkanlığı ve alana dair yüzü gösteren durağıyla metrobüs alana farklı şekillerde değer. Farklı yerleri deneyimleyen özne-nesneler de farklı mekansallıklar taşırlar. Geçiş mekanından çıkan özne-nesneler başlangıç rotaları ve süre gelen mekansallıklarını değdikleri alana yansıtırlar.

Metrobüsün çalışma sahasına değdiği yerdeki duraklar alanın mekansallığından uzak, bir önceki deneyimin mekansallığını taşıyan nesneleşmiş özne-nesneler yeridir. Burada nesneleşme dizinleri bir sonraki ya da bir önceki mekansallığı ile ilişkilidir. Düşüncelerinde mekanı alana yansıtır; benzetir. Bu alanlarda özne-nesne nesneleşir; alanın deneyimlerinden soyutlanmıştır, alana ait olan ise sembollerdir, bekleme eylemi mekansallaşmadan simgelere odaklanır (hat numaraları, plakalar, araba renkleri, modelleri gibi...).

Özne-nesneler havada asılı kalan mekansallıklarını trafik ışıklarının yanmasını beklerken, geçerken, yürürken alana yansıtırlar. Sürekli kapanıp açılan yol, bu yansımaları tetikler; sebze arabasının trafik ışığında durduğunda geldiği hal ve gittiği manavı alana aktarması, anlık olarak alanı yaran yolun hal ve manav eşiğinde olmasını sağlaması gibi. Bu bağlantı noktalarında zamanın akışkanlığı dağılır; özne-nesneler alanda yansımalarla mekansallıklar oluştururlar. Mecidiyeköydeki meydanımsı belli bir anda Bakırköy'ün ya da Kadıköy'ün bir parçası, dönüşmüş bir hali olabilir. Mekanın zamansallığı bu parçada en öne çıkandır. Farklılaşma her anda etkindir, özne-nesnelerin özneleştikleri mekansallıkta sürekli değişimi ile ilgi odağıdır, duraklanan alanların mekansızlığının yanında tam tersine sürekli farklılaşmasıyla her kesitte tekrar tekrar mekansallaşır.

Meydanımsıyı besleyen metro özne-nesnelerin ilk olarak meydanımsı üzerinden Mecidiyeköy'ü deneyimlemesini sağlar. Dolayısıyla bazı özneleşmiş özne-nesne yoğunlukları Mecidiyeköy'ü meydanımsı üzerinden deneyimler. Metro, yüzey algısını ancak dokunduğu durakların yüz verdiği noktalarda görünür kılar. Şişli-Mecidiyeköy durağının yüzlerinden biri bu meydanımsıdır.

Mecidiyeköy'ün şantiye sahası hali, mevcut mekan potansiyellerini sürekli farklılaşmaları ile besleyen bir devinimdir. Özne-nesneler hatıralarında üst üste farklılaşan şantiye sahalarını eklemlerler ve nesneleşmelerinde bu durumlar etkileşimlere yansır. Mecidiyeköy'ün sadece 1 yıllık değişimi, şantiye sahasının devinimlerini aktarabilir (stadyumun yıkılması, ofis ve ev gökdelenlerinin inşası, üst yol bakım çalışmaları, vs...).

Yansıyarak farklılaşmalar kıvrımların önemi potansiyellerini ortaya koyar; kıvrımlar karşılaşmaların bütününe eş anda barındırabilir ve birbirini görünür kılan özneleşme ve nesneleşme dizinlerini vurgulayabilir. Yansımalar özne-nesnelerin mekansal hallerinin barındırdığı değişken birikimlerdir. Bu birikimler yansıma nitelikleriyle birbiriyle ilişkisiz gibi davranan alt parçaların bütünde ilişkilmesini sağlar. Böylece ifade edilebilir ki, mekanların potansiyelleri özne-nesne etkileşimlerinde beliren mekansallıklarla sürdürülebilmesi, mekan kıvrımlarının yansımalarıdır.

Şekil 3.4, üst yolun çalışma sahasında açılıp kapanmalarından geçen bir yaya geçidindeki düşünce izlerini ifade etmeye çabalar. Burada özne-nesneler nesneleşmeleri ve özneleşmeleri ile birbirleriyle çarpışırlar, farklı farklı özneleşme ve nesneleşme durumları belirginleşir ve belli bir farkındalık düzeyinde özneleşmeler bu çarpışmaları deneyimlerler. Buradaki etkileşim aradılığı yansıyarak farklılaşmaları etkin kılar; her bir karşılaşma yansıyarak özneleşme deneyimlerinde başka mekansallıklara takılır. Özneleşmelerin artık nesneleşmeleri ile mekana takıldığı yer sadece yaya geçidi değildir, yolun gerisindeki alışveriş merkezi, ezine, ev, akşam yemeği, vs... ile eklemlenmiştir.

Özne-nesnelerin her biri kıvrımlar halinde, yansıyarak ve farklılaşarak katlanır, dizinlerini ortaya koyarlar. Tanımlamalardan önce karşılaşmaları almanın önemi, kıvrılmış halde olan özne-nesnelerin kıvrımlarını açmayla ilgilidir; kıvrımlar karşılaşmalarda yüzeyde tanımlananın ötesinde kıvrımların harekete geçtiği etkileşimler bulunur (Rajchman, 2003), dolayısıyla etkileşimler ve deneyimlerin özneleşmelerin ötesinde özne-nesnelerin mekanın potansiyellerini açan, özneleşme ve nesneleşme yansımaları ile olabilir. Dolayısıyla mekansal deneyim uçların ikili etkin davranmalarla tam ifadesiyle etkileşimlerle olabilir.

Ve kıvrımlar hiçbir zaman başlangıç değildir, nesneleşme ya da özneleşme değil sadece nesneleşme ya da özneleşme durumlarının bir anı olabilir, çünkü sürekli

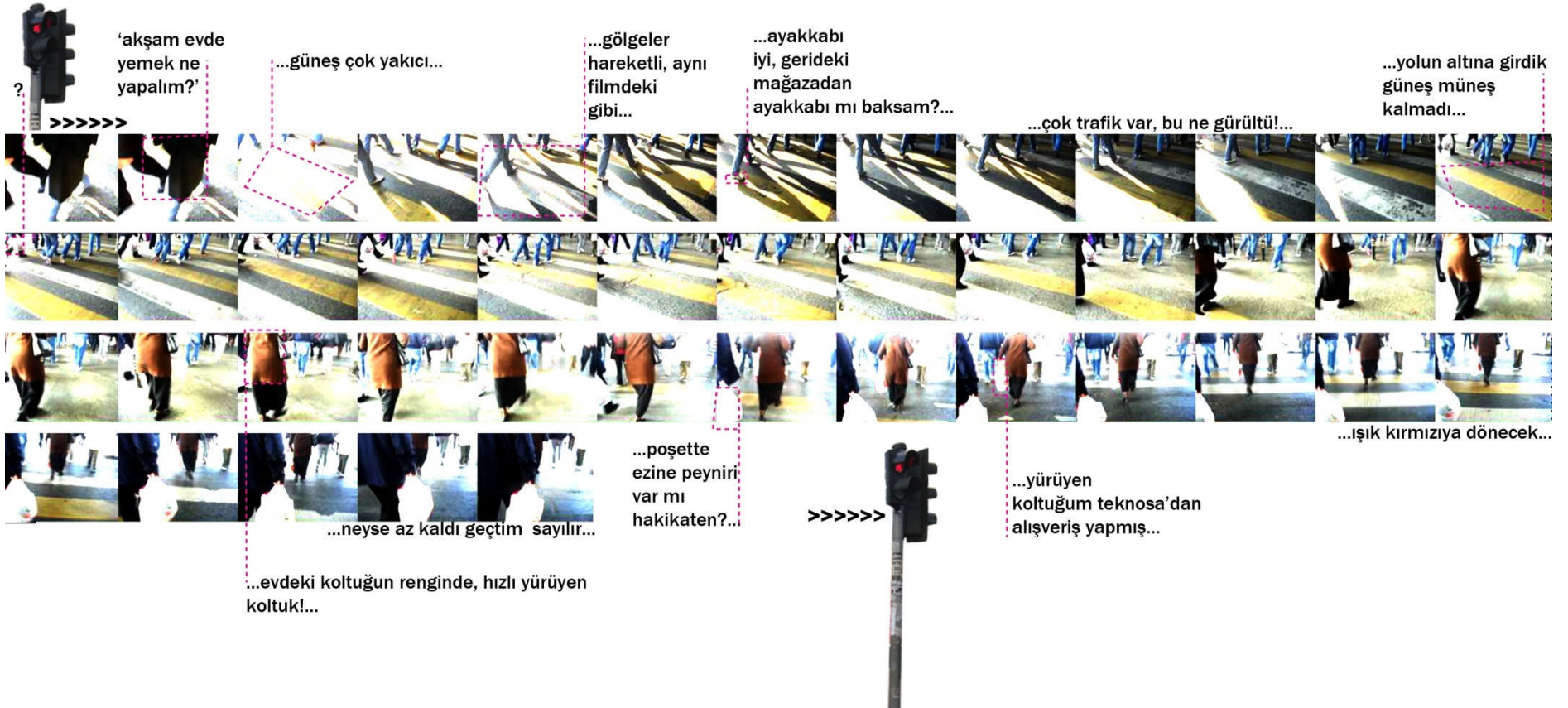
değişkendir; farklılığın fiziksel durumu olarak tariflenebilir dolayısıyla ifadesi dizinler ya da haritalamalarla mümkün olabilir (Eisenman, 2004).

3.3.4 Karmaşıklıkta Özne-Nesne Halleri

Oluş halindeki kentte karmaşıklık içine özne-nesnelerin devinimini dahil ettiğinde, özne-nesne ilişkilendirmelerinin mekansallıklarında yeniyi ve çatallanmayı tetikleyen bir yapıdan bahsedilebilir. Karmaşıklık tüm ilişkilendirmelerin ve yansımaların olduğu anlarda kıvrımları açar, beklenmedik özneleşme ve nesneleşme ayrımında ortaya çıkar ve iki uca da eklenir.

Karmaşıklığın ilişkilendirmelerde tetiklediği çatallanmalar bir aradalığa işaret eder. Aradalık her ucun oluşmaya başladığı, şekillendiği ve birbirine dönüştüğü halin bütünü olarak tanımlanabilir. Böylece burada ‘yeni’nin oluşmasından bahsedilebilir. Aradalık, oluş halinin çokluğu, farklılaşmaların sürekliliği olarak tanımlanabilir. Aradalık homojen, doğrusal ya da pürüzsüz değildir; daha çok kuşkulananın, çatallananın, kat açmanın ve ‘yeni’nin sürekliliğidir (Grosz, 2001). Beklenmedik, özne-nesne etkileşimlerinde farkındalığın yükseldiği ve deneyimlemenin ayrımına varıldığı noktada vurgulanabilir. Bilinen ya da farkedilmeyenin deneyimlenmesi, bilinçsiz deneyimleme yeniyi itebilir.

Karmaşıklık özne-nesnelerin özneleşme ya da nesneleşme geçişlerinde içkindir, etkileşimin tüm uçlanmaları karmaşıklığın beslendiği aradalıklarda gerçekleşir. Dolayısıyla doğrusal bir uçlanma ya da ilişkilendirme söz konusu değildir. Tıpkı biriyle karşılaştığımızda ya da bir mekana girdiğimizde aklımızdan geçen şeylerin bir anda bizi bambaşka bir yere çektiği ve bu düşünce yolculuğuna kendimizin de şaşırması gibi. Bir mekana girildiğinde kapının üzerindeki pirinç kol ya da döşemenin dokusu, başka şeyleri de beraberinde getirir, burada nesneleşmeler dizini akışkanlığı boyunca yayılmıştır ve yansımalar bu dizinde beliren-silikleşen konumlanmalarıyla gerçekleşir, fakat yansımanın doğrultusu ya da kapsadığı beklenmediktir, bu yüzden kendinizi başka zaman ve başka mekanı düşünürken, hatıralarınızda deneyimlerken bulursunuz. Burada vurgulanması gereken özneleşmenin görebilmesi ve görülebilmesidir fakat özneleşme geçirgenlik olarak uç vermemiştir; görülen ve gören olmasının karmaşıklığı onu nesneleşme uçlarına takar, etkileşimi geçmiş, geri, öteki, gelecek ile tanımlanabilir (Merleau-Ponty, 1964).

Şekil 3.4 : Mecidiyeköy Sahası Özne-nesne Yansıma>Farklılaşmaları

Kwinter karmaşıklığın özne-nesne ile ilişkilendiğindeki tanımını yapar; “Doğrusal olmayan sistemler ise parçalarının anlaşılmasıyla açıklanamazlar, çünkü temel davranışları –nitelikleri- parçalar arasındaki etkileşimin özelliklerini temsil ederler; sistem çöktüğünde, bu etkileşime dayanan özellikleri yok olurlar. Bundan dolayı doğrusal olmayan sistemlere özgü ilginç özellikler, birden ortaya çıkanlardır ve tam bütünleşik hiyerarşik düzenlemelerin sonucudurlar... Bu sistemler gittikçe artan şekilde yaşam süreçleriyle benzeşir ve onlarla tanımlanırlar.” (Kwinter, 1998b), karmaşıklık beklenmedik ve sürekli çatallanma aradalıklarıyla özneleşme nesneleşmenin genel tanımı olarak davranabilir, burada önemli olan bütünü tanımlanmasından öte aradalıkların etkileşiminde ortaya çıkan mekansallıklardır.

Mecidiyeköy çalışma sahasında ise yansımaların, farklılaşmaların tümüyle alana değdiği ve görünür olduğu meydanımsı ve meydanımsının akışkanlığının değdiği trafik ışıkları, tüm metro çıkışları, metrobüs durağı barındırdığı mekan potansiyelleri ile özne-nesne ilişkilendirmelerinin aradalıklarını beklenmediğe açar. Karmaşıklığın oluş halindeki kent olarak çalışma sahasında incelendiği durumda özne-nesnelerin özneleşme ve nesneleşme hallerini incelersek eğer, özneleşme hallerinin mekansal karmaşıklıkta sürekli değdiği ve nesneleşme durumlarının da karmaşıklığın vurgulu olduğu mekansallık uzamında çoklu dizinler olarak yayıldığı söylenebilir. Burada nesneleşmiş özneler deneyimlemedikleri çalışma sahasında semboller beklerler, bekledikleri otobüslerin bambaşka mekansallıklar vadettiği ve nesneleşmiş özne-nesnelerin gömüldükleri mekan olan çalışma sahasından öte vadedilen mekansallıklarla etkileşimde olduklarından bahsetmiştik. Öte yandan çalışma sahasına atılır gibi gelen metrobüs kullanıcısı, üst yolun altında sıkışmış girişten nesneleşmiş özne-nesnelerle karşılaşır. Burada kentliler arasındaki görünür-görünmez ‘sınır boyları’ (Şentürer, 2008), farkındalığı ve karmaşık etkileşimi tetikler. Özne-nesnelerin özneleşme ve nesneleşme halleri ve etkileşimleri her zaman beklenmediktir; her mekana gömülen nesneleşmeler dizinler halinde yayılırken özneleşmelerin etkileşimde bulunduğu ve öne çektiği nesneleşme son derece zamanlı ve mekana özgü olabilir. Burada bahsedilebilecek ‘yeni’ deneyimlerin arkasında yatan değişken nesneleşme ve özneleşmenin beklenmedikle karşılaşması olabilir. Mecidiyeköy’de ise özne-nesnenin mekanla etkileşimi çalışma sahasının mekansal potansiyelleri ile karmaşıklığa yatkındır. Özneleşmiş özne-nesneler, nesneleşme dizinlerini Mecidiyeköy üzerinde katlarken, aynı alandaki nesneleşmiş özne-nesnelerin nesneleşme hallerinin öteki mekansallığı ile karşılaşılır; Metrobüsten çıkan adamın, otobüs bekleyen

sıranın arasından geçememesi, otobüs bekleyen bambaşka mekansallığı deneyimlemesi ve alana sadece sembollerle bağlanması doğrultusunda bambaşka mekansallıklara göre nesneleşmesi, öte yandan metrobüsten inen ve alana yeni atılan özneleşmiş özne-nesnenin nesneleşme dizinine dahil olması, ve etkileşimlerinin bir çarpışma gibi beklenmedik olması bir örnek olarak verilebilir. Ya da metro-metrobüs-otobüs ulaşım hattında aktarma yapan geçip giden özneleşmelerin alandaki nesneleşme uzantıları ve meydanımsıdaki silindirde sadece oturan özneleşmelerin aynı mekansallıklarda ilişkilenmeleri beklenmediktir, akışkanlıkta savrulan özneleşmeler karşılaşmalarında durağan özneleşmeleri yadırgarlar, akışkanlığın nesneleşmeleri mekansallıklarının da akışkanlığını deneyimlerler, fiziksel zeminin durağanlığı ya da meydanımsıdaki silindirin durgunluğu silikleşir. Burada geçme eylemi yaratıcıdır, karmaşık mekansal ve zamansal ilişkilennmelerin üst üsteliğinde deneyimlemeler gerçekleşir (Stalkerlab).

Yukarıda çalışma sahasının birçok özneleşme ve nesneleşme hallerinin yüzleştığı oluş halindeki kent karmaşıklığı, özne-nesnelerin bu karmaşıklıkta hali ifade edilmeye çabalanmıştır. Şekil 3.5, çalışma sahasının karmaşıklığı durumunun özne-nesne etkileşimleri üzerinden ifadesi olarak okunabilir. Burada her yansıyarak farklılaşma durumu mekanın potansiyellerini katlar, karmaşıklık ise bu çoğaltmanın beklenmedikliğini besler.

Tarkovski'nin 'Stalker' filminde özneleşme ve nesneleşme ile mekansallığın karmaşıklıkta belirmesi ifade edilir; “ 'Zone' [Alan] karmaşıklığın ürünü olabilir, burada insan olmadığında nelerin olduğuna dair hiçbir fikir yok, fakat birisi 'Zone'a girdiğinde herşey değişir ve dönüşmeye başlar, 'Zone' kesinlikle kendimiz nasılsak odur, ruhlarımızın durumudur, olan şeyler bizlerin yansımasıdır” (Stalkerlab), özneleşme ve nesneleşme mekanı mekansallığa çevirir, ilişkilennmeler ve etkileşimleri beklenmediktir.

Özne-nesnelerin kıvrımları, tekil bilinen dünyayı, farklılaşmaların ve yansımaların komplikasyonlarına ve karmaşıklıklara dönüştürür; her 'yeni'nin belirmesi olayları karmaşıklaştırır ve bağlamına oturduğu uzamı bulanıklaştırır, özne-nesnenin devinimleri ile nesneleşmenin takıldığı oluş halindeki kent serbest kıvrılmalar ve boşlukların oluştuğu, ve boşluklarından tekrar kıvrılmaların özneleşme nesneleşme etkileşimleri olarak belirdiği bir tanımsızlığa götürmüştür (Rajchman, 1998).

Kıvrımlar, karmaşıklığın yapısını oluşturur, hali itibariyle kıvrım da karmaşıklığın oluşturduğu beklenmediğe potansiyellidir. Deleuze'ün 'yoğun okuma' olarak ifade ettiği deneysel karşılaşmalarda bilinmedik ve beklenmedik karmaşıklıklar ortaya çıkar, böylece kıvrımların farklılaşmış halleri ortaya çıkabilir (Rajchman, 2003). Mekan kıvrımları karmaşıklığın devinimiyle farklılaşmalarını, beklenmediği ortaya koyar. Çatallanma aradılığı kıvrımların devinimini ortaya koyabilir ve tanımlayabilir. Açılırken ve kapanırken ilişkilendiği ve üst üste düşürdüğü, kıvrımların farklı farklı uzanımları olabilir, önemli olan kıvrımların deviniminin beklenmediği yeni bir yaklaşım için çakıştırabilmesidir.

3.3.5 İzlerde Özne-Nesne Halleri

Özne-nesnenin tüm özneleşme ve nesneleşme devinimleri, oluş halindeki kentle ilişkilkenmeleri, mekanın kıvrımlarının potansiyellerinde olur. Kıvrımlar açılır ya da kapanır, doğrusal olmayan ilişkilkenmeler kıvrımların beklenmediği ortaya çıkarma eğilimiyle oluşur. Fakat her kıvrım açıldığında ya da kapandığında katların izleri oluşmaya başlar. Katların izleri oluş halindeki kentte özne-nesne etkileşimlerinin bütününe dair ipuçlarını okutabilir. Oluş halindeki kentin izleri özne-nesne etkileşimleri söz konusu olduğunda mekan potansiyellerinin tetiklediği tüm özneleşme ve nesneleşme hallerinin belgelendiği bir içkinlik olarak tanımlanabilir.

Hatırlamak kişinin kendisini geçmişe, geçmişte deneyimlediği mekansallığa atmak olarak tanımlanabilir, hatırlama eylemi şimdiyi geçmişten beliren mekansallığa katar; hatırlama eyleminde zamansal ve mekansal durumlar tekildir, hareket ve eylem üzerinden tanımlanır, dolayısıyla mekan bir kap ya da bir düzlem değildir, kişiye eklemlenir ve zamansal olarak dönüşür (Grosz, 2001). İzler mekansallıklardaki hatıraları oluşturur algı ve hatıralar üst üste mekanı tanımlarlar.

Nesneleşmelerin mekan potansiyellerinde tutunduğu pütürlü yüzeylerdir. Nesneleşmeler özne-nesne halinin hatıraları izinde mekanda konumlanır ve mekansallıklar bu izler üzerinden deneyimlenebilir. İzler doğrusal olmayan ilişkilkenmelerde bir doğrultu oluşturmaz, sadece eklemlenebilecek yüzeyleri tanımlar. Bergson mekanı hareketin ve eylemin kıvrım açmaları ile tanımlar, hareketin doğrusal mesafe tanımlaması ötesinde, mekanın oluş halinin belli hareketlenmeler ve eylemlerle oluştuğunu ifade eder (Grosz, 2001). Burada oluş halindeki kentteki izler özne-nesnelerin eylemlerini ve hareketlerini yönlendirdiği ve etkileşimlerini bu

birikmelerin üzerinden yaptığı mekansallık potansiyelleri olarak tanımlanabilirler. Dolayısıyla izler oluş halindeki kentin mekansal gücünün ve sınır durumlarının tetiklediği çarpışmaların etkisiyle biriktikleri durumlarda özne-nesnelerin özneleşme ve nesneleşme devinimlerine temel olurlar. İzlerin deviniminde özne-nesneler takıldıkları yüzeylerde nesneleşir ve özneleşirken mekan kıvrımları dinamiklerin tetikliyiciliğinde sürekli eylemedir, ‘yeni’yi ve beklenmediği biriken izler üzerinde tekrar tekrar kurar ve oluşturur. Bergson hissettiklerimiz ve gördüklerimizi tanımlarken imgelerin yoğunluğunda ne gerçekleşiyorsa ve ne yeni oluşuyorsa belirginleşen birçok imgenin etkileşiminde gerçekleşebildiğini vurgular, bu imgeler ise özne-nesnelerin özneleşme ve nesneleşmelerinde oluşan oluşan imgelerdir (Bergson, 1991).

Çalışma sahasında özne-nesnelerin izlerin biriktiği durumlardaki davranışlarını incelemek gerekirse, burada özne-nesnelerin özneleşme hallerinin deneyimlerinin birikmeleri izler üzerinden açılabilir. Oluş halindeki kentin izleri sınır durumlarının geriliminde açığa çıkan ve çoklukta biriken bir dinamik olarak tanımlandığında özne-nesnelerin sınır durumlarındaki farkındalıklarının seviyesi ile etkileşimde bulundukları mekansallıklar belirgindir. Dolayısıyla Mecidiyeköy, sınır durumları üzerinden özneleşen özne-nesnede tanımlanır ve nesneleşen özne-nesne de izlerin vurgusu ile mekana gömülür ve davranır.

Burada güçlü izlerden biri olarak tanımlanan metronun yüzeyi yaran ve yükselen girişi metroyu ulaşım için kullanan için ulaşım aracı iken simitçi için metronun çıkışı kendi dükkanının giriş kapısı, metroda çalışan için işyeri vs. olarak tanımlanabilir. Sınır durumlarında çokluğa dahil edilen izler her özneleşme ve nesneleşme için farklı farklı mekansallıklar sunar.

Her karşılaşma, birtaneliği ile birlikte bir kıvrım açar, oluşmasının temelinde izlerin çatallanmaya ve yeniyi oluşturmaya eğilimi yatar (Merleau-Ponty, P296), dolayısıyla her özne-nesne takıldığı izlerle kıvrımları açar.

3.4 Mekan Kıvrımları

Özne-nesnelerin karşılaşmalarında oluşan mekansal kesitlerin ilişkileri, bu ilişkilerin nasıl olduğu mekan katlamanın tanımlanan yapısı itibarıyla açmaya çalıştığı sorudur. Mekanın

Şekil 3.6 : Mecidiyeköy Sahasında Özne-nesne İzleri

kıvrımları oluş halindeki kentte özne-nesnelerin karşılaşmalarda oluşturdukları kesitlerin bütününe ilişkin kurar.

Mekan kıvrımlarında dış ya da iç olarak tanımlanabilecek bir mekan yoktur, dış iç ve iç dışa kıvrılabilir (Grosz, 2001),özneleşmeler ve nesneleşmeler kıvrımları içe çekebilir ya da dışa çevirebilir, etkileşimlerin doğrultusunda mekansallık tekrar tekrar kurulur.

Sürekli dağılan ve hareketli uzam, mekanlardan öte bireylere eklemlenir (Mitchell, 2003), özne-nesneler karşılaşmalarda beliren mekansallıklarla nesneleşmeleri mekana bağlarken, burada deneyimleyen özneleşmeler çokluğa hatıralarla eklemlenmiş yeni mekansallıkları katar. Mekanın kıvrımları özne-nesnenin özneleşme ve nesneleşme halini ortaya koyar, kıvrımlar tanımsız ve dağılan uzamı, potansiyellerinde özne-nesne etkileşimlerinin içerisine aktarabilir.

Mekanın bütününe halleri deneyimi Bergson tarafından sorgulanır, bedenin bakış açısıyla belirginleşmiş imgeler dizini, kendi içinde birçok çatallanmış ilişkileri barındırır, en ufak bir deneyimleme, bu ilişkilenmeler zincirini tekrar tekrar farklılaştırarak kuracaktır, ve burada bir soru ortaya çıkar, sürekli çatallanarak farklılaşan imgeler dizini nasıl bir bütünü oluşturabilir (Bergson, 1991)?Mekan kıvrımları özne-nesnelerin deneyimlerini barındırdığı ve etkileşimlerle sürekli kıvrım açtığı-kapadığı haliyle mekanın haller bütünü silikleşerek ve belirginleşerek çokluğun içerisinde sürekli oluşur. Oluş halindeki kentin tanımı ve özne-nesnelerin potansiyelleri birbirlerine geçmiş halleriyle bu bütünü kıvrımlarda tanımlamaya dönüktür.

Burada mimar, tüm bu oluşumu kıvrımların yönlendirmesinde okuduktan sonra nasıl bir eğilimde tasarım yapabilir, 4. Bölüm mimarın rolünü ve tasarlanılanın oluş halindeki kentte özne-nesnelerle ilişkisini inceleyecektir.

4. KATMANLI KIVRILAN PEYZAJ ÜZERİNE

4.1 Katmanlı Kıvrılan Peyzaj Nedir?

Potansiyellerin özne-nesne ve oluş halindeki kent dinamikleriyle tartışılması doğrultusunda tasarımın kente değen ve kullanıcı ölçeğine inen, oluş halindeki kenti akışkanlığını tetikleyen ve özne-nesnenin özneleşmeleri ve nesneleşmelerini barındıran katlanan peyzajdır. Katlanan peyzajın belirli bir tanımı yoktur, kesinliği barındırmaz, sadece ana hatları belirlidir. Anlık konumlanmalarında mimar tanımını tekrar oluşturur, çalışma kapsamında katlanan peyzaj alanın dinamiklerine soyutlanmış halinin üzerinden tasarlanmaya ve fikir oluşturulmaya çalışılacaktır.

4.2 Katmanlı Kıvrılan Peyzaj Dinamikleri

Mekanın kıvrımlarının tetiklediği mimarlık okuması ve okumanın beraberinde getirebileceği tasarım davranışı katlanan peyzaj olarak tanımlanırken, tanım aralığı tasarımın açık uçluluğuna ve mekanın kıvrımlarının barındırdığı anlık mekansallıkların doğrultusunda anlık mekansallıklar oluşturabileceğinin vurgusu yapılır. Katlanan peyzajın açık uçluluğu ise 2. ve 3. Bölümlerde potansiyelleri ve dinamikleri ile tanımlanmaya çalışılan, birbirine geçmiş, sürekli devinen oluş halindeki kent ve özne-nesne ilişkilermeleri ve ilişkilermelerinin oluşturduğu mekansallık davranışları üzerinden tanımlanmaya çalışılır. Tasarımda etkiyenlerin sürecine vurgulamak gerekirse, fonksiyonel mimarlıkta sadece bir tasarımcı varken – sadece mimar, kullanıcı pasiftir-, esnek mimarlıkta kullanıcı yaratıcı yerine tepkiseldir, evrilebilen mimarlıkta ise mimar tek tasarımcı değildir, ‘tasarlama’ inşa edilmeden önceki süreçte belirmez, tasarlananın deneyimlenme sürecinede sürekli (Hill, 2006). Oluş halindeki kent ve özne-nesne yoğunluklarının uç verdiği ve etkileşimde bulunduğu dinamikler katlanan peyzajın belirlediği ve tanımlanabildiği aralıklara işaret eder. Bölümün devamında iki yoğunluğun da barındırdığı dinamikler üzerinden katlanan peyzajın açık uçlu yapısı açılmaya çalışılacaktır.

4.2.1 Katmanlı Kıvrılan Peyzajın Çokluğu

Peyzajın sabit tanımlı bir anlamı ya da anlamlı bir bakış noktası yoktur, özne-nesnelerin etkileşim rotasına göre açılır, dolayısıyla katlanan peyzajın dokusunu büyük olaylar oluşturmaz, her özneleşme ve nesneleşme durumu an an birikerek dokuyu oluşturur (Virilio, 1997). Çokluk tasarımıyla ilişkilendiğinde daha önce pek düşünülmemiş bir yaklaşımla ilişkilendirilmesi gerekebilir. Çünkü çokluk mekansallaşmaların, oluş halindeki kentin ve özne-nesnelerin etkileşimde olmadıkları, birbirleri üzerinden yansımadıkları ve farklılaşmadıkları anlara işaret eder, tasarlanan katlanan peyzaj ise mekansallaşmalarla ilgilidir. Çokluk bilinen zaman-mekan ilişkisinin öncesinde bir zamana işaret eder, hatta burada sadece zaman vardır ve zaman çoklukta ilişkilenecek oluş halindeki kent ve özne-nesnelerle sıkıştırılarak mekana dönüşmeyi bekler (Grosz, 2001). Pekala çokluğun mekansallaşmanın öncesindeki hali ile tasarlama düşüncesi nasıl örtüşecektir? Katlanan peyzajın çokluğu, tasarımının dokusunda olması ile sağlanabilir. Çokluğun katlanan peyzaja dönüşmesi, tasarlananın etkidiği tüm etkileşimleri ve ilişkilimleri içe evriltebilmesi ve barındırabilmesi ile mümkün olabilir. Böylece tasarlanan tetiklediği, etkileşime geçirebildiği her durumu kendine eklemleyebilir ve devamlılığında her barındırdığı tasarlananın tasarlanma davranışı olarak ortaya çıkabilir. Çokluğun tasarımda izinin sürülebilmesi, çalışmanın başlangıcındaki soruyu açabilir, özne-nesneler anlık dizinler halinde gömüldükleri mekansallıkların da dışında başka etkileşimler, mekansallaşmalar olabildiğinin hatta eş anda olduğunun ayırımına varabilirler. Tasarlanan, görünenin altındaki görünmezi belirginleştirir, özne-nesnelerin algıladıklarının ötesinde bir deneyimleme yüzeyi oluşturarak devinimlerin bütününe ortaya çıkarır ki bu, oluş halinin içindeki farklılıklar ve karmaşıklıklarla beraber olan halidir (Merleau-Ponty, 1964).

Katlanan peyzajın çokluk farkındalığıyla beraber tutması gereken önemli davranış mekansallaşmanın köklerinin yerleştirilmesidir (Vattimo, 1997), tanımlara ve oluş halindeki kent, özne-nesne yoğunluklarına göre tasarlanan mekanların sürekli değişen ve yok olan hali, çokluğun barındırdığı birçok mekansallıkla engellenebilir, katlanan peyzajın etkileşimlerinin kökleri çokluğun potansiyelli yapısına işlenir. Katlanan peyzaj çokluğun potansiyelleri ile tüm mekansallaşmaları içinde barındırır.

Mecidiyeköy çalışma sahasında katlanan peyzajın çokluğu ortaya konulmak istendiğinde, tüm çalışmanın eklemlendiği mekan kıvrımları okumasının yönelttiği

anlık tasarlama potansiyeliyle sürekli veri toplayan ve etkileşime geçen katlanan peyzajın tüm yüzeyleri olabilir. Çokluk katlanan peyzajın yüzeylerinin ana elemanı olabilir. Dolayısıyla çalışma sahasının mekanın kıvrımları ile değinilen tüm konumlarında çokluğun izleri katlanan peyzajda görünür. Sürekli veri toplayan ve bu verileri tasarımın içine aktaran doku, oluş halindeki kent ve özne-nesne dinamiklerinin belirlediği ve mekansallaştığı her durumda doku olarak altta yatar. Tüm etkileşimleri ve ilişkilenecekleri kaydeder, yansımaların ve farklılaşmaların izini barındırır, tüm halin karmaşıklığının ayrımını oluşturur.

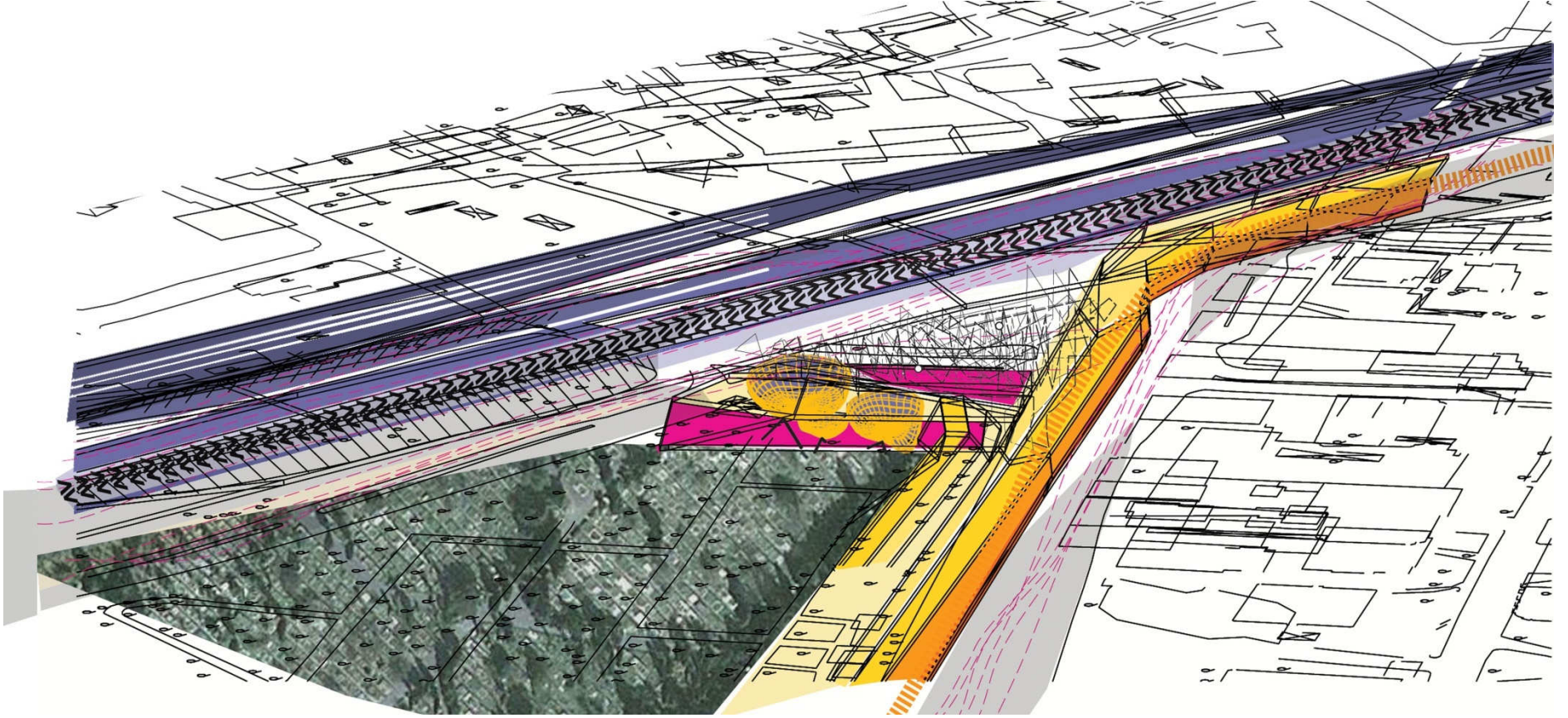
Şekil...’de katlanan peyzajın çokluk yüzeylerinin montajı görülebilir. Tüm işlemler bu yüzlere gömülüdür (atm makineleri, akbil doldurma makineleri, bilgilendirme yüzeyleri, panolar, işaretler, yönlendirmeler, ışıklar, mesajlar, ilanlar,...), bu yüzeyler sürekli birikirken aynı zamanda kaydeder, ve biçimlenme hali dinamiklerin mekansallaşmalarını tetikleyecek biçimdedir, çokluk sadece dokudadır, mekansallaşmada yön göstermez.

Mekanın kıvrımları katlanan peyzajın çokluğunda kendi alanlarını sürekli tararlar, çokluk kıvrımların attığı çapanın gezindiği yüzey olarak tanımlanabilir. Katlanan ilişkiler kıvrımların devinimiyle ve özne-nesnelerin deneyimlemeleriyle belirir ya da görünmez olur.

4.2.2 Katmanlı Kıvrılan Peyzajın Akışkanlığı

Akışkanlığın oluş halindeki kentte ve özne-nesnelerde tanımlamalarına ve ilişkileneceklerine getirdiği devinim 2. ve 3. Bölümlerde mekan kıvrımlarının yüzeylerinde yapılan taramalar olarak ifade edilebilir. Oluş halindeki kent uzanımını akışkanlığın devinimleriyle belirginleştirirken çokluğunun potansiyelleri harekete geçebilir. Özne-nesneler mekansallıkları oluştururken tekil özneler ve nesneler olarak belirmezler, özneleşmeler ve nesneleşmeler dizinler halinde akışkandır ve mekansallıklara gömülürler, hafıza bu mekansallıklara gömülü nesneleşmeler üzerinden tetiklenir. Pekala akışkanlık tasarıma dahil olduğunda nasıl yaklaşımın temellendiği bir devinim olabilir?

Akışkanlık belirsiz sınırlar oluşturuyorsa eğer; hali hazırın verdiği imkanların çizgisel, ayrılmış mimari parçalar yerine katmanlı kıvrılan peyzaj, aradalıklarla müdahaleler geliştirir, eklemlenmiş yüzeyler açığa koyar ve sürekliliği oluşa imkan

Şekil 4.1 Mecidiyeköy Sahasında Katlanan Peyzaj Çokluğu

sağlar; yüzeyler katlanır ve mekanlar oluşur, mimari ve peyzajın arasındaki sınırları bulanıklaştırır (Allen, 2003). Akışkanlık tasarımın kapanmalarında ve açılmalarında, sürekliliğinin yüzeylerinde var olabilir.

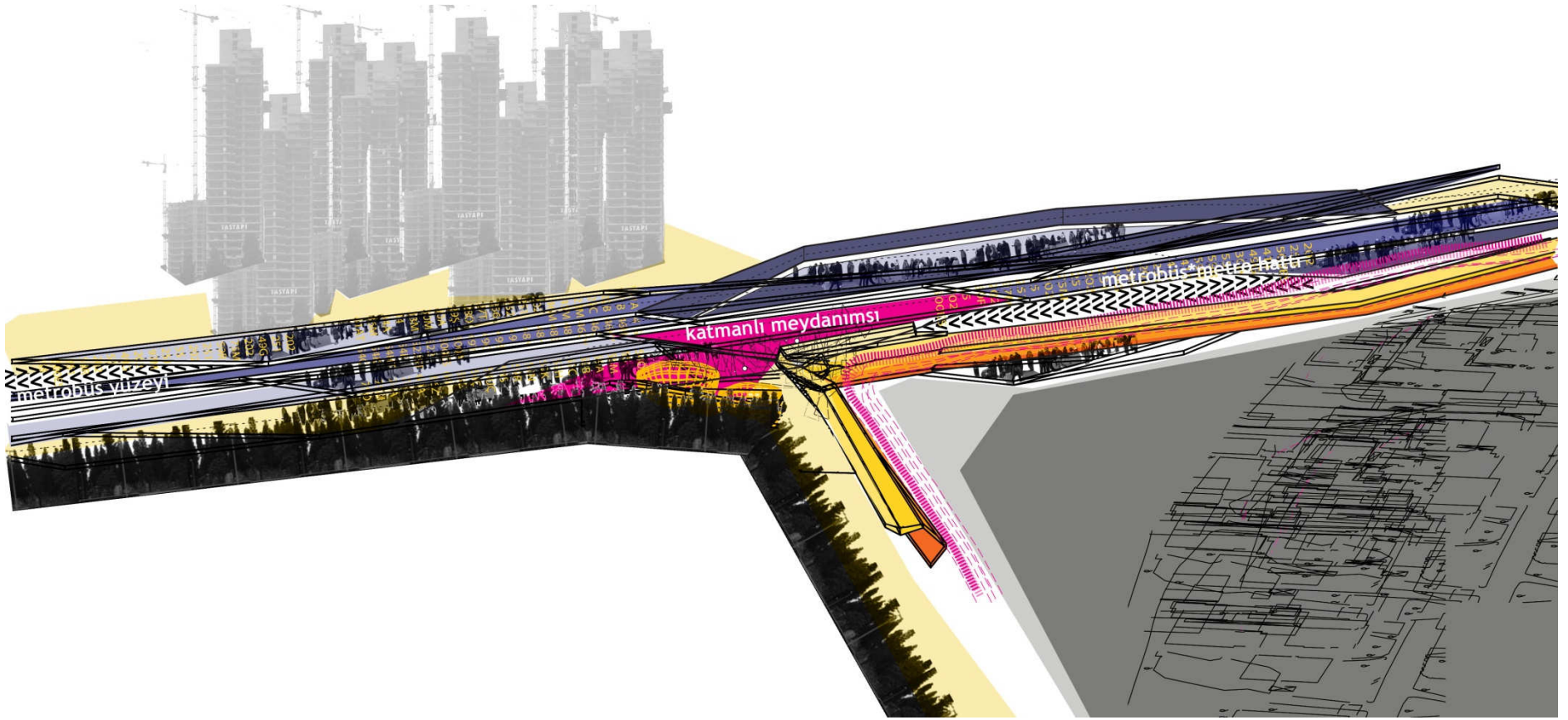
Katmanlı kıvrılan peyzaj, kendi uzamını akışkan mekansallıkların ve oluş halindeki kentin mekan kıvrımlarında yaratır. Sürekliliği özne-nesnelerin özneleşmiş deneyimleri ve nesneleşmiş hafızalarını barındırdığı açılma ve kapanmalarında sağlar. Dolayısıyla mimarlık birbirinden ayrılmış kategoriler içerisinde olmamalıdır, akışkan bir süreklilik ve sürekli oluş halini sağlayan bir yapıya sahip olmalıdır (Thompson, 2004). Bütünün sürekli akışkanlığı, tasarlamanın devamlılığı ve kesinlikten uzaklığı daha çok şeye açık olması, çokluğun potansiyellerini barındırmasını sağlar.

Katmanlı kıvrılan peyzaj Mecidiyeköy çalışma sahasını akışkanlığına soyar, akışkanlık devinimlerinin belirlediği üst yol, metrobüs ve metro yarılr ve meydanımsıya akar, yansımalar ve farklılaşmaların zemini oluşturulur. Akışkanlık uzamları katmanlı kıvrılan peyzaj boyunca kapanır ve karşılaşmaların potansiyelinde açılır, kapanmalar nesneleşme dizinlerini akışkan mekansallıklara gömerken, açılmalar ve çokluk yüzeylerinin katlanması özneleşme ve nesneleşmelerin anlık mekansallaşmalarını ve ilişkilennmelerini barındırır. Burada karmaşıklığın potansiyelleri vardır. ‘Yeni’ açılmalarda oluşabilir. Şekil 4.2 çalışma sahasının akışkanlığına soyulan katlanan peyzajını ifade eder. Kapanma ve açılmaların şiirselliği akışkan katlanan peyzajın deneyimlerdeki ve hafızadaki yansımalarını tetikler.

Bazen üst üstelikler çakışır ve hareketli bir yığın oluşturur, bu yığında mimar yeni bir işaret bırakır, kıvrımları kullanır, bağlar, ayırır ve yeni ilişkilennmeleri tetikler (Binet, et al., 2001). Mimarın değdiği ve ilişkilendirdiği katmanlı kıvrılan peyzaj oluş halindeki kent ve özne-nesne dinamiklerini tetikleyebilir, mekansallaşmalarda yansımalar ve farklılaşmalar oluşmaya başlar.

4.2.3 Katmanlı Kıvrılan Peyzajın Yansıma> Farklılaşmaları

Yansıyarak farklılaşmalar oluş halindeki kentin özne-nesnede açıldığı ve özneleşmeler ve nesneleşmelerin birbirlerine yansıyarak etkileşimde bulunduğu durumların eğilimlerine işaret eder. Mekan kıvrımları bütünü sürekli ilişkilendirirken üstte beliren ve altta yatan eklemlennmeler her karşılaşmayı özgün kılar, deneyimler ve mekansallıklar sürekli yansıyarak farklılaşır. Burada tanımlanmaya çalışılan

Şekil 4.2:Mecidiyeköy Sahasında Katlanan Peyzaj Akışkanlığı

etkileşimin devingen etkileşim hali tasarlama düşüncesi ile nasıl sağlanabilir ya da bu düşünce tasarlanan mekanların mekansallıklarında nasıl gerçekleşebilir? Katlanan katmanlı peyzaj, kıvrımların potansiyelindeki yansıma ve farklılaşmaları nasıl içe aktarabilir?

Anlamlı mimari deneyimler asla bir imgeler serisi olmamalıdır, mimari deneyim hafızayı tetikleyen ve etkileşimde bulunan karşılaşmalar olarak tanımlanmalıdır (Pallasma, 2005). Farklılaşmalar etkileşimde güç birikimi olarak tariflenebilir [Deleuze] (Grosz, 2001). Katmanlı kıvrılan peyzaj tasarlanma biçimiyle ve mekansal kurgusuyla, yansıyarak farklılaşmaları etkileşimlerin gücü olarak kullanabilir. Tasarlanan barındırdığı etkileşim potansiyelleri ile deneyimleyenin hafızasına eklenir ve hatıralarını tetikler. Yansımalar tasarlananın açık uçlu haliyle deneyim katlamalarını gerçekleştirebilir.

Özneleşmeler ve nesneleşmeler katlanan peyzajın yüzeylerinde dizinlerini açarlar, takılabildikleri ve yansıyabildikleri noktada etkileşimlerde bulunurlar ve mekansallıklar üreyebilir. Zamanlı karşılaşmalar, maddeleri imgelere dönüştürür, öte yandan günümüz gerçekliği ilişkilenmeleri zayıflatmıştır, görülen ve beden etkileşime girmez; mimarlık ise karşılaşmaları etkiler ve ilişkilenmeler oluşabilir; bedenin duyumsadığı, algıladığı ve deneyimleyebildiği (Eisenman, 2003).

Katmanlı kıvrılan peyzaj, var olan mekanın potansiyellerini çoğaltma ve mekansallıkların bu çokluk üzerinden yansıması gibi bir yaklaşımla tasarlanabilir. Zamanlı etkileşimler ve kesişimlerle evrilen mimari yapılarda hala mimar karar verilemeyecek hacimlere, dönüşümlere karar verir, fakat gerçekliğin kaymasıyla beraber dinamik tasarlama eğilimi yeni bir tasarlama yöntemi oluşturmaya başlar (Lynn, 2003). Dolayısıyla katmanlı kıvrılabilme eğilimi mekanın öngörülemez kıvrılma, değişme potansiyellerine karşılık oluşturabilir.

Katmanlı kıvrılan peyzaj, sürekli değişen ve etkileşime olanak veren yüzeyler oluşturur, farklılaşmaları ve birbirine açılmaları, dokunduğu alan üzerinde sağlar. Mekanın potansiyellerini birbirlerinden ayırıştırır fakat koparmaz. Ayırıştırdığı potansiyeller deneyimlemelerin farklılaşmasını sağlayabilir ve etkileşimlerin katlanan peyzajın akışkanlığında ıslattığı durumları yansıtmalarını sağlar.

Eğer özne-nesne ve oluş halindeki kentin etkileşimleri bir süreç olarak ele alınırsa yansımalar ve farklılaşmalar bu sürecin tam ortasında yer alır. Mekanın

potansiyelleriyle karşılaşmalar özneleşme ve nesneleşmeler, bu çatallanmaların kurguladığı mekansallıklar ve süre gelen deneyimlemeler; yansıyarak farklılaşmalar, tekrar özne-nesne haline dönüş ve oluş halindeki kentin akışkanlığında başka bir ilişkilenebilir ilerlemek, ilişkilenebilir sürecini ortaya koyabilir. Çalışma sahasında ise yansıma ve farklılaşma alanları meydana gelir yayılır. Mecidiyeköy çalışma sahasında katlanan peyzaj değdiği meydana gelir akışkanlık, yansıma ve farklılaşma potansiyellerine değerek, mekanın yansıyarak farklılaşmasını sağlayacak şekilde konumlanır. Burada birbirlerine değen ve alanı birbirleri üzerinden deneyimleyen özne-nesnelerin kullandıkları yüzeyler ve bakış açılarının yönleri değışir. Herşeyin bir arada tüm nesneleşmelerin ve özneleşmelerin yayıldığı yoğun alan, odaklanmış nesneleşme dizinlerinin etkileşimini sağlayacak şekilde tasarlanabilir. Çalışma sahasına katlanan peyzaj üzerinden etkileme, farklılaşmaların bütünden görünerek ayrışabildiği ve altta yatanın silikleşerek farklılaşmalara imkan verebildiği, daha sonra mekanın kıvrımlarında yansımaların bu farklılaşma deneyimleri üzerinden oluşabildiği bir tasarlama ile olabilir.

Şekil 4.3'te meydana gelir mezarlığa dönmüş yüzü, meydana gelir durağan birikmelerini toplarken, katlanan peyzajın akışkanlık yüzeyleri meydana gelir katlar, burada açık uçlu müdahaleler yeninin özne-nesnelerin etkileriyle oluşmasını sağlar. Dolayısıyla açık uçlu yüzeyler akışkanlık hatlarında kapanıp açılmalarla birlikte davranır ve özne-nesne etkileşimiyle katlanabilir, açılabilir. Katlanan peyzajın sürekli devinimi yansımaları tetiklerken alanın bütünde karmaşık bir yapı belirmeye başlar, karmaşık yapı ise potansiyelleriyle tasarımı gerçekliğin içine çekebilir.

4.2.4 Katmanlı Kıvrılan Peyzajın Karmaşıklığı

Oluş halindeki kent ve özne-nesnelerin karmaşıklığı, yansıyarak farklılaşmaların çokluğun akışkanlığından çektiği mekansallıkları barındırır. Katlanan peyzaj, hali itibariyle karmaşıktır, çizgisellikten uzak ve sürekli değışkendir; değışkenliğinin yönü belirsizdir çünkü sürekli çatallanır. Fakat bu karmaşıklık katlanan peyzajın sürekli yeniyi doğurması anlamına gelmez, burada mekan kıvrımları yeni bağlantılarla tekrar şekillenmiş mekansallıklar üretir, var olanı kırar, tekrar düzenler ve beklenmedik durumlarda aradalıklar üretir (Grosz, 2001). Mekanın kıvrımlarında çokluk henüz mekansallığa ulaşmamış türlü potansiyeller biriktirmiştir, dolayısıyla

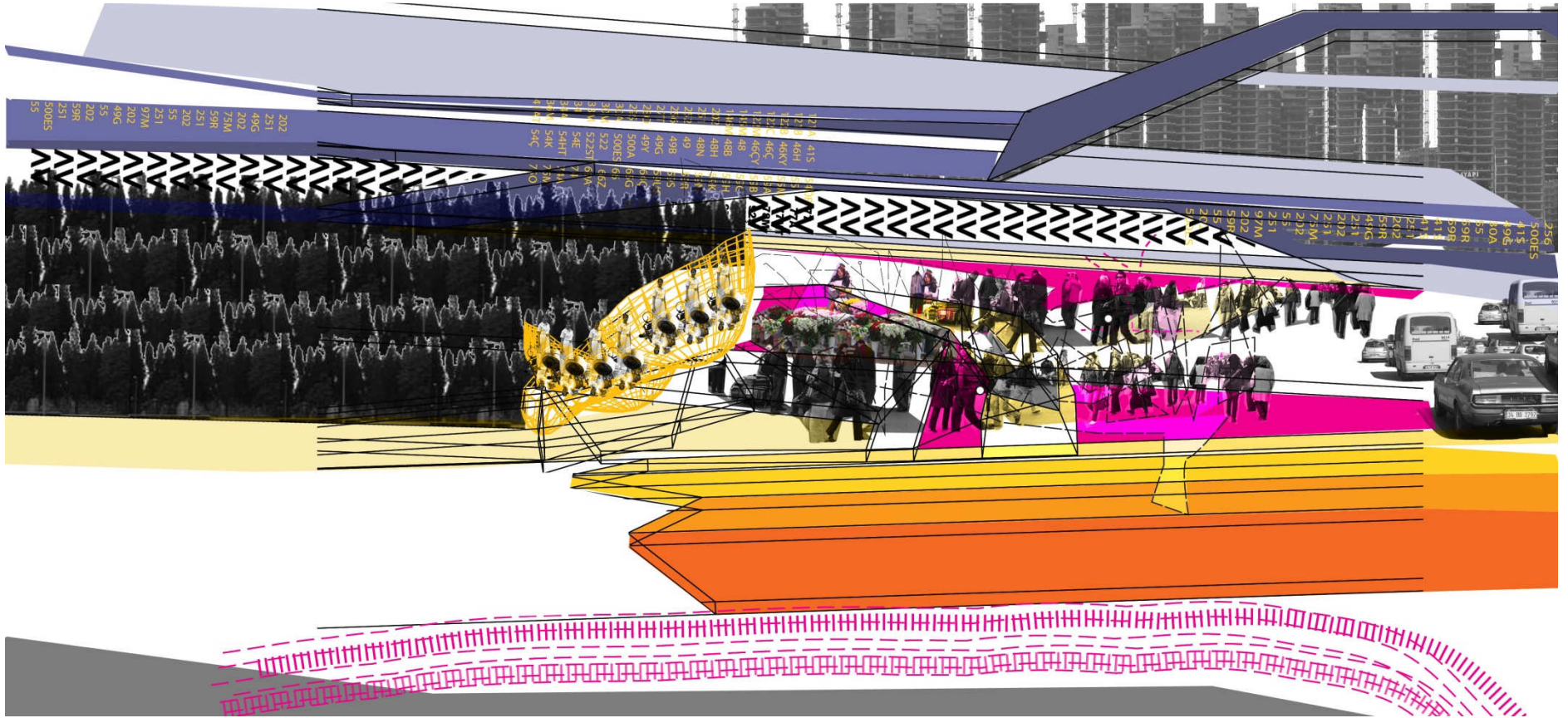
karmaşıklık katlanan peyzajı tanımladığında sadece sürekli inşa edilmek değildir, var olanın bozumu ve farklı farklı kurulumlarını da içerir.

Karmaşık, ilişkilennmelerin her iki ucundaki dinamiklerin etkileşim aradalığını inceler, sürekli çatallanmaya ve doğrusal olmayan ilişkiler kurmaya eğilimli olan katlanan peyzaj doğrusal olmayan ilişkilennmelerin belleği olabilir, üst üste gelen birikmeler karmaşıklığın haritalaması olarak okunabilir.

Oluş halindeki kentin karmaşıklığı ve özneleşme, nesneleşme davranışları katlanan peyzajla ilişkilendiğinde sürekli yansıma ve farklılaşmalar oluşur. Fakat bu ilişkilennmelerin aradalığı görünmeyecek derecede zamanlı ve mekansızdır. Katlanan peyzajın karmaşıklığı zamanlı ve mekansız aradalığı genişletir, okunabilecek ve algılanabilecek bir durum haline getirir. Dolayısıyla çalışmanın sorduğu ve peşinde koştuğu mekanın hallerinin bütünü deneyimi, karmaşıklığın katlanan peyzajda okunabilmesiyle olasıdır. Her özneleşme ve nesneleşmenin oluş halindeki kent dinamikleriyle kurduğu ilişkilennme ve mekansallıklar, katlanan peyzajın karmaşıklık potansiyelinde birikir, bu etkileşimli mekan tasarımı aldığı tüm verileri zamanlılığını mekansallıklara dönüştürerek açar, tüm görünmeyen birbirine yansımayan ilişkilennmeler doğrusal olmayan halleriyle görünür olur.

Mecidiyeköy katlanan peyzajında karmaşıklık uçları meydanımsının akışkanlığında yer alır. Alandaki yansımaları, ilişkilennmeleri belgeler. Katlanan peyzajın karmaşıklık uçları etkileşimli belgelemeler yapar. Hareketleri, davranışları belgeler, biriktirdikleriyle mekanları hareketlendirir; gündüzün akışkanlığını geceye atar, gecenin kapanmalarını gündüze aktarabilir. Katlanan peyzajın veri akışını aldığı ve aktardığı bu yüzeyler, yeni mekanlar mekansallıklar oluşturur. Dolayısıyla mimarın karar veremeyeceği büyüklükler karmaşıklığın devinimleriyle beklenmediktir, katlanan peyzaj önceden karar verilemeyeceğini, ya da hiçbir zaman karar verilemeyecek olanı etkileşimler içinde tasarlar, tasarlama ve mekanda yeninin üretimi uygulanmadan önceki bir süreç olmaktan sıyrılır.

Katmanlı kıvrılan peyzajın karmaşıklığı görünmeyen zamanlı mekansallıkları belirginleştirirken, çalışma sahasının sürekli devinimi birçok deneyimlemeyi görünür

Şekil 4.3: Mecidiyeköy Sahasında Katmanlı Kıvrılan Peyzajın Yansıyarak Farklılaşmaları

kılmaya başlar. Özneleşmiş özne-nesneler mekansallıklarla etkileşime girdiğinde çok kıvrımlı katlanan peyzaj, deneyimlerin bütünü üst üsteliklerde görünür kılar. Bu durum farkındalığı azaltır, aradalıkların zamanlılığını açar. Anlamsız ve anlamlılığın ayrımı, farkındalıkların azalmasıyla gerçekleştirilebilir; mimarlık tamamen farkındalıktan yoksun olamaz, öte yandan geleneksel mimarlığın mekan olgusunu silikleştirmek, tekil imgeler yerine dizinler üretebilmek, özneleşmelerin ve nesneleşmelerin önünü açar (Eisenman, 2003). Katlanan peyzaj, tanımlanmış konut, büro, ofis, park, meydan, alt geçit, oturma alanları vs. gibi tanımlanmış ve durağan, zamansızlığıyla gerçekliklerden sıyrılmış ifadelerle belirlenemez. Ne olduğu özneleşmiş ve nesneleşmiş durumların deneyimlediği mekansallılarda an be an değişir. Karmaşıklığın tasarım olarak potansiyeli mimariyi tanımlamalardan uzak tutar ve dolayısıyla özneleşmelerin arzuları açığa çıkar.

Oluş halindeki kentin tanımlanabilmesi ve potansiyellerindeki mekan kıvrımlarının tasarımı, mimarlık ve planlama disiplinlerinin tanımlanan gerçeklik ile tekrar ifade edilmesini gerektirir. Kentler bağlayan, ören, çeviren ve sürekli uyaran animatörlere ihtiyaç duyar, gerçekliğin kimliksiz planlayıcıları çokluğun kıvrımlarını, potansiyellerini kavrayabilir ve zamanlı eylemleri, değişken deneyimleri plana dahil eder, yeniden keşfedilen mekansallıklar ve karmaşıklığın inşası ancak bu şekilde mümkün olabilir (Binet, et al., 2001).

Katlanın peyzajın karmaşıklığı oluş halindeki kentin sürekli ve mekana gömülmüş karşılaşmalarını barındırır, tasarlanan bir yaratma eylemidir, çelişkiler üretme ve şiirsel ilişkilenelemelere dönüştürme halidir (Stalkerlab). Dolayısıyla tasarlanan, oluşan alanları sürekli çoğaltır, ilişkilenelemelerini mekansal kurgulara dönüştürür.

Karmaşıklık çalışma sahasında çatallanan etkileşimleri tetiklediği üzere her yerde içkindir, katmanlı kıvrılan peyzaj ise çokluğunun ve akışkanlığının devinimlerinde karmaşıklığa imkan verir. Şekil 4.4, değilen mekanın potansiyellerini tasarlanan mekansallıklara dönüştürme çabasını içeren katmanlı kıvrılan peyzajdır.

Mekanın kıvrımları karmaşıklığın devinimleriyle görünür olabilir, katlanan peyzajın her ilişkilendirmesi ve yeniye açılması kıvrımların devinimini gösterir.

4.2.5 Katmanlı Kıvrılan Peyzajın İzleri

“Benim mimarlıkla ilgili görüşüm, mimarlık dünyanın bize nasıl dokunduğunun görülebilirliği” (Pallasma, 2005). Katlanan peyzajın izlerin dinamiği üzerinden

ürettiği de mimarlığın etkileşimlerin nasıl olabildiğini gösterir olduğudur. Dolayısıyla katlanan peyzajın izleri bütününün akışkanlığının görürlüğü olabilir. Devinimlerle sürekli değişebilmesi ve mekanın kıvrımlarını okumaya imkan vermesi izlerin ifadesi olabilir. Tasarlanan katlanan peyzajın şiirselliği ve hareketliliği, kapanıp açılma durumları, görünür, görünmezlikleri, belirginleştirdikleri ayrıntılar ve bu ayrıntıların tüm tasarlanan hacimlerdeki yansımaları izlerin bütünüdür. Katlanan peyzaj değişken izleri doğrultusunda algılanır.

Mecidiyeköy çalışma sahasında katlanan peyzajın izleri sahanın bütününe yayılır. Her devinimi sahada yeni bir iz bırakır ve bu izler içinde tüm dinamikleri barındırır. İzler sahadaki katlanan peyzajın algılanışı ve deneyimlenişidir. Şekil 4.5, katmanlı kıvrılan peyzajın çokluğunun potansiyellerini işaret eden izlerle ifade edilmiştir. Katmanlı kıvrılan peyzajda izler birikmeleri gösterir, ne olduğunun ve ne olacağının birikmeleri tasarlananın yüzeylerinde ve tetiklediği mekansallıklarda içkin olur.

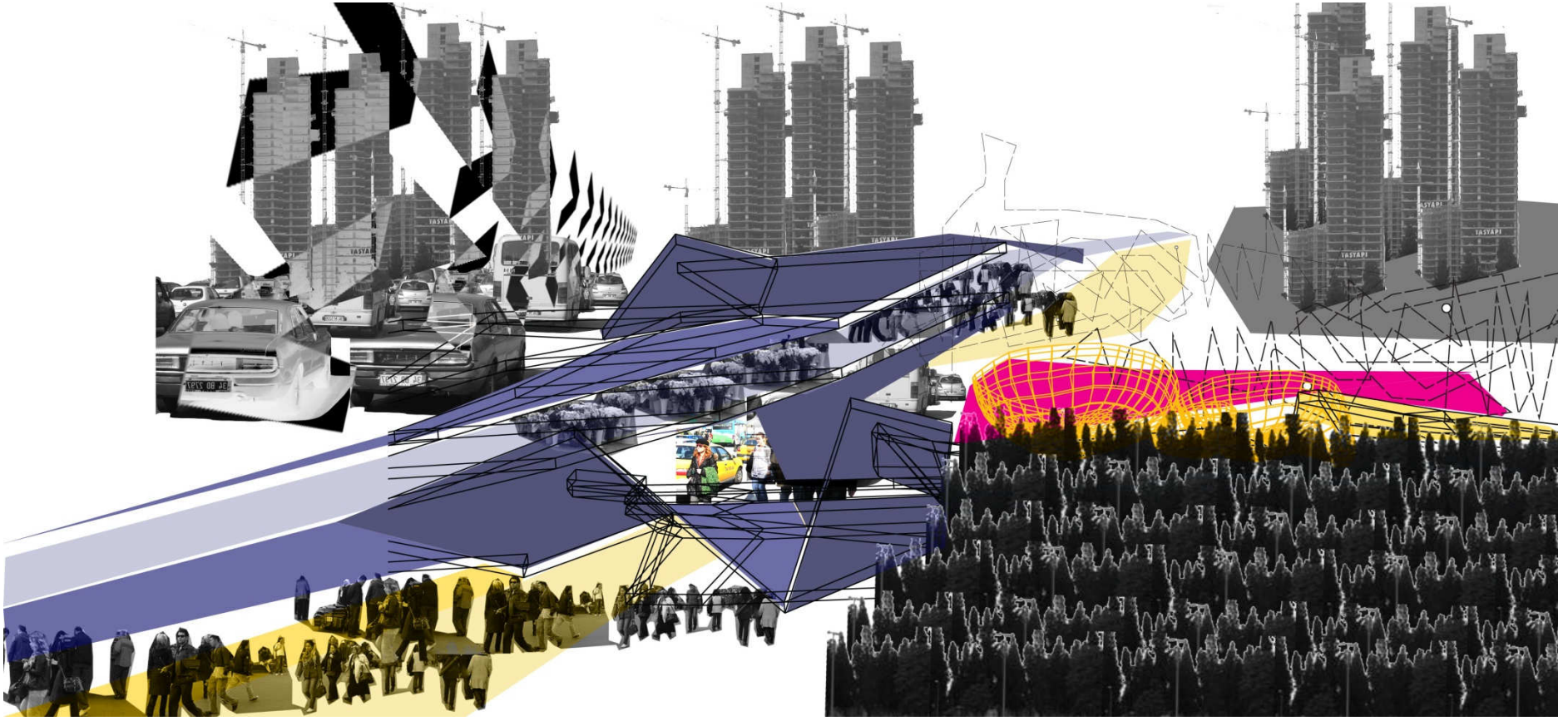
Mekanın kıvrımları durağan iz tanımını devingen bir hale sokar, kıvrımların izleri tutunulan ve eklemlenen devingen izlerdir; belirir ve kaybolurlar.

4.3 Düşüncenin Getirdiği Kıvrımlar

Kıvrımın oluş halindeki kent ve özne-nesnelerdeki potansiyelleri açıklarken bu tanımlardaki ilişkileri açtığı, bulanıklık ilişkilendirmeler izler ve belirmeler, an itibarıyla sürekli devinen tanımlanması zor bir yoğunlukken mekan kıvrımları birbirine geçmiş iki yoğunluğu dinamikleri üzerinden ayrıştırır. Beliren tüm dinamikler yoğunlukların potansiyellerinden beslenerek kıvrımların deviniminde tanımlanabilirlerdir. Kıvrımların düşüncesinin aradığı mimarlık disiplininin gerçekliğinin geride kaldığı ve henüz cevaplayamadığı bu devinimlerin girdisinin mekansallığının nasıl olabileceğidir.

Bir başka soru ise bu devinimlerin mekanların potansiyellerini nasıl görünür kılabilceği ve deneyimleme yüzeylerinin tekilliklerden kopartılarak bütünün karmaşıklığı üzerinden olabilmesinin nasıl sağlanacağıdır. Çünkü bu noktada deneyimlerin karmaşıklık üzerinden kurdukları ilişkilendirmeler, mekanların potansiyellerini görünür kılabilir ve bütüne ait algı gerçekleşebilir.

Çalışma oluş halindeki kent ve özne-nesne olarak tanımladığı birbirine geçmiş iki yoğunluğu mimarlık disiplini gerçekliğini bu yoğunluklar ve kaygan zemin üzerinde

Şekil 4.4:Mecidiyeköy Sahasında Katmanlı Kıvrılan Peyzajın Karmaşıklığı

çerçeveselendirilmesi gerektiğini vurgulayarak, mekanın kıvrımlarında açar. Kıvrımlar bu devinimlerin çakıştırılması doğrultusunda tasarlanacak katlanan peyzaj üzerinden soruları yanıtlar.

Katlanın peyzajın tasarlanabilmesi, açık uçlu zamanlı ve zamansız potansiyellerin nasıl oluşturulabileceği ile ilgilidir. Kesin hatları çizilemez, ancak anlık bir okumanın yansımalarının geliştirilmesi ile farklı farklı durumları ortaya koyabilir. Katlanan peyzaj şiirseldir (anılar, zamanlar, deneyimlemeler, farkındalıkların tasarlananın potansiyelinde barınması ve teker teker açılması), ancak şiirselliği ile mimariye dönük bir öneri getirilebilir.

4.4 Mimarlık ve Kıvrımlar- Mimarın Rolü

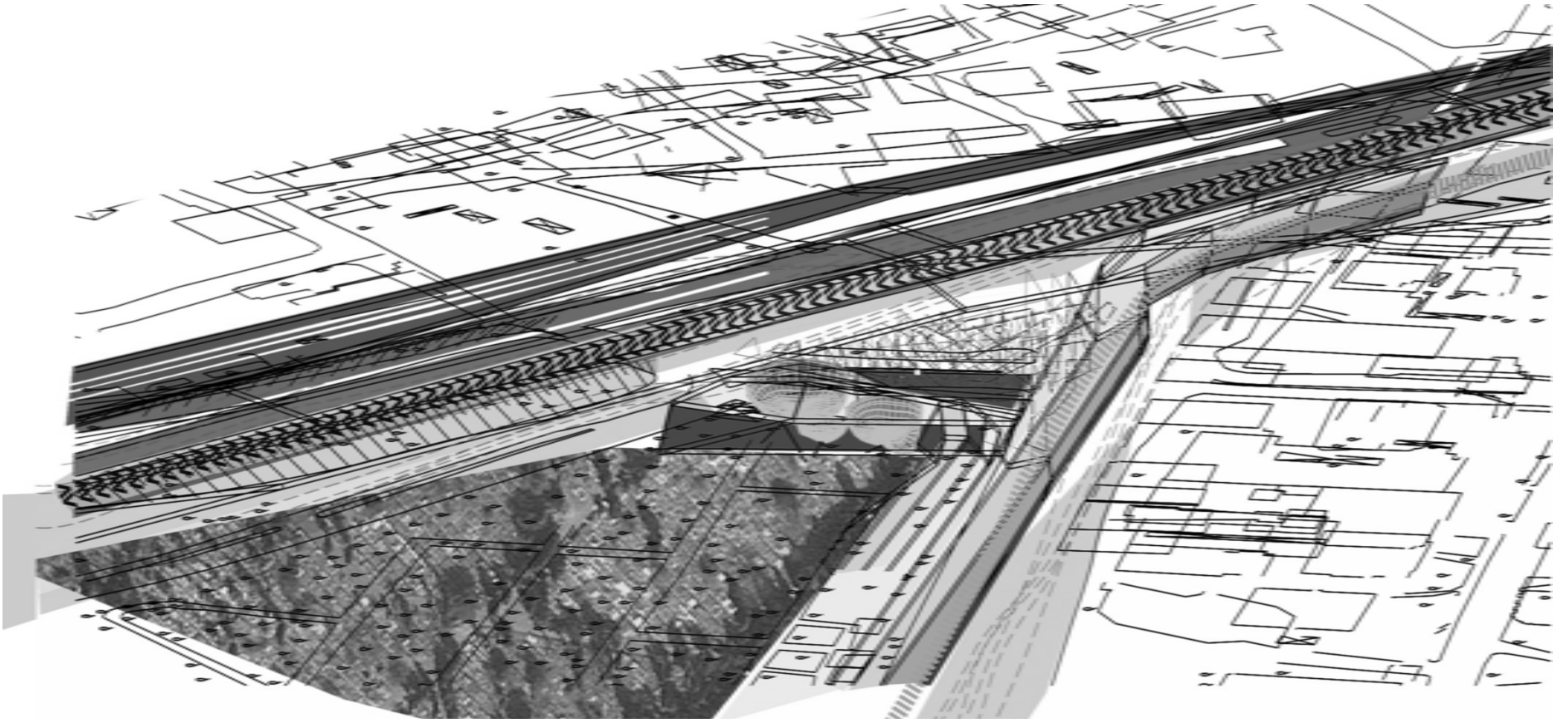
Mimarlık disiplininin gerçekliğinin geride kaldığı ve henüz cevaplayamadığı bu devinimlerin girdisinin mekansallığının nasıl olabileceği, tüm devinimlerin eş anda üst üsteliklerde (mekanın kıvrımlarında) gerçekleştiği ve belirlediği tanımlanırsa eğer, günümüz mimarlığın da bu yapıya cevap verebilecek bir yaklaşımının olması gerekir. Burada çalışmanın en başta sorduğu soruya geri dönmek gerekirse, mekanın haller bütünü, kent ve kentlinin etkileşimleri nasıl görünür olabilir? Ya da mekan kıvrımları gerçekliğinin oluşturduğu tanımlamalar doğrultusunda; oluş halindeki kentin özne- nesnelerle birbirine geçmişliğinin açılmaları nasıl yansır ve farklılaşır?

Burada katlanan peyzaj fikri öne çıkıyor, düşüncenin kapsadığı mimarlık yaklaşımı kent ve kentli bağlamında tasarımın ürününün kapsadığı katlanan peyzaj üzerinden açıklanabilir. Katlanan peyzaj; kente müdahalede okuma yöntemi ve tasarım davranışı oluşturma yöntemleri önerisidir.

Çalışma günümüz gerçekliğinin barındırdığı potansiyellerin yeni bir okuma biçimiyle yapılması gerektiğini savunur, dolayısıyla mekanın kıvrımlarında oluş halindeki kent ve özne-nesneler tanımlanır ve devinimleri açılır. Elde edilen birikimler tasarlanacak alanla ilgili bir okuma sağlar ve okumaların izinde sürekli devinen ve açık uçlu tasarlama mantığı geliştirilebilir. Çalışmanın savunduğu mekan kurgusu üst üsteliklerden ve zamanlı yoğunluklardan oluşan kentte, ancak bu devinimlerin izlerini okumak ve bu okumalar üzerinden bütünü anlatabilen, bağ kurduran, ilişkilendiren önermeler yapmak gerekir. Dolayısıyla önerilen mimari, bina ya da meydan değildir; katlanan peyzaj binaların ve zeminlerin sınırlarını eritir,

uçları içine katar ve birbirlerine yaklaştırır, kendi içinde her etkileşimde farklılaşmalara imkandır.

Çalışmanın bütününde ifade edilmeye ve açıklanmaya çalışılan mimarın rolü, mekan kıvrımlarının gerçekliği ile inşa etmeden önce tasarlamının ötesine geçmek olabilir, kentin ve kentlinin dinamiklerini mekanın kıvrımlarında okumak ve bu dinamikleri birbirine bağlama, tüm ilişkilenmeleri birbiri üzerinde yansıtmaya amacı katmanlı kıvrılan peyzajların belirlediği, tasarlanabildiği aradalıklar olabilir. Çalışmanın düşüncesine göre mimar artık bitmişliği ve zamansız mekanları tasarlamak yerine mekansallıkların potansiyel olarak belirebileceği karmaşıklık aradalıklarını açabilir.

Şekil 4.5:Mecidiyeköy Sahasında Katmanlı Kıvrılan Peyzajın İzleri

KAYNAKLAR

- Akay, A.** 2011. Aksanat Deleuze ve Guattari Seminerleri Notları. - İstanbul.
- Alexander, C.** 2000. A City Is Not A Tree, 2. Bölüm, 12. Paragraf - 16 03 2009. - <http://www.patternlanguage.com/archives/alexander2.htm>.
- Alexander, C.** 2004. Sustainability and Morphogenesis The Birth of a Living World Schumacher Lecture. - Bristol : s. 6.
- Allen, S.** 2003. *Boundary*, Index architecture: a Columbia architecture book, Tschumi, B., Berman M. (eds) - Cambridge, Massachusetts : The MIT Press.
- Anonim.** 1993. *Mecidiyeköy*, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi. - İstanbul : Kültür Bakanlığı, Tarih Vakfı, Cilt 5.
- Aureli P., V., Tattara M.** 2007. *The City as Political Form*, Visionary Power Producing the Contemporary City. - Rotterdam : NAI Publishers.
- Ballantyne A.** 2007. Deleuze and Guattari for Architects : Routledge, s. 8-87.
- Bergson H.** 1991. Matter and Memory, çev. Paul, N., M., Palmer, W., S., - New York : Zone Books, s. 9-39.
- Binet H., Bunschotten R., Hoshino, T.** 2001. Urban Flotsam. - Rotterdam : 010 Publishers.
- Bunschotten R.** 2002. CHORA Public Spaces - London : Black Dog Publishing Limited.
- Calvino I.** 1996. Six Memos Of The Next Millenium - New York : Vintage International, s. 106-124.
- Coveney P. Highfield R.** 2003. Index architecture: a Columbia architecture book, Tschumi, B., Berman M. (eds) - Cambridge, Massachusetts : The MIT Press.
- DeLanda M.** 2000. A Thousand Years of Nonlinear History - New York : Zone Books Swerve Editions, s. 14-18.
- Deleuze G.** 2006. Kıvrım Leibniz ve Barok, çev. Yücefer, H., İstanbul : Bağlam, s. 12-83.
- Eisenman P.** 2003. *Blurred zones*, Blurred zones: investigations of the interstitial: Eisenman architects, 1988-1998 / Benjamin A. (et al.) (eds). - New York : Monacelli Press.
- Eisenman P.** 2004. *Folding in Time the Singularity of Rebstock*, Folding in Architecture AD, Lynn G. (eds). - West Sussex : Wiley Academy.
- Feher M., Kwinter S.** 1986. *Forward*, Zone 1-2. - New York : Urzone.

- Foucault M.** 1967. Of Other Spaces, Heterotopias.- 1967. - 10 05 2009. - <http://www.foucault.info/documents/heteroTopia/foucault.heteroTopia.en.html>.
- Foucault M.** 1994. The Order of Things: An Archaeology of Human Sciences. - USA : Vintage Books.
- Gausa M., [et al.].** 2003. The Metapolis Dictionary of Advanced Architecture. - Barcelona : ACTAR.
- Goethe J., W.** Theory of Colors.
- Grosz E.** 2001. Architecture From The Outside Essays On Virtual And Real Space. - USA : MIT Press, s. 62-128.
- GUST.** 2002. Post Ex Sub Dis. - Rotterdam : 010.
- Harvey D.** 1997. Postmodernliğin Durumu, çev. Savran S.,- İstanbul : Metis, s. 224.
- Hill J.** 2006. Immaterial Architecture. London : Routledge, s. 63.
- Koolhaas R., [et al.].** 2000. Mutations. - Bordeaux : ACTAR.
- Koolhaas R.** 1998. *Life in Metropolis*, Architectural Theory Since 1968, Hays M., K., (eds) - New York : the MIT Press.
- Kuhn T., S.** 2008. Bilimsel Devrimlerin Yapısı, çev. Kuyaş Nilüfer. - İstanbul : Kırmızı Yayınları.
- Kwinter S.** 2001. Architectures of Time Toward a Theory of the Event in Modernist Culture. Massachusetts : The MIT Press, s. 4-44.
- Kwinter S.** 1998a. *La Citta Nuova: Modernity and Continuity Zone 1-2 (1986)*, Architectural Theory since 1968, Hays M., K., (eds) - New York : MIT Press.
- Kwinter S.** 1998b. *Ortaya çıkış ya da Mekanın Yapay Hayatı*, Any Seçmeler, Pamir H., (eds). - Ankara : Mimarlar Derneği Yayınları.
- Lang P.** 2005. *Stalker Unbounded*, Public Space and the Architecture of the Everyday in a Post-Civil Society, EAAE Transactions on Architecture Education no 33, EAAE Conference on The Rise of Heterotopia. / Heynen H, Heynen B. - Leuven : EAAE, s. 191-196.
- Lefebvre H.** 1991. The Production of Space : Blackwell Publishers, s. 294.
- Lynn G.** 2004. *Architectural Curvilinearity, The Folded, the Pliant and the Supple*, Folding in Architecture AD, Lynn G. (eds). - West Sussex : Wiley Academy.
- Lynn G.** 2003. *Movement*, Index architecture: a Columbia architecture book, Tschumi, B., Berman M. (eds) - Cambridge, Massachusetts : The MIT Press.
- Merleau-ponty M.** 2005. Algılanan Dünya, çev. Aygün Ömer. - İstanbul : Metis Yayınları, s. 21-60.
- Merleau-Ponty M.** 1964. Eye and Mind. - s. 283-296.
- Mitchell W., J.** 2003. *Shedding Atoms*, Me++: The Cyborg Self and the Networked City. The MIT Press.

- Norberg-Schulz C.** 1966. *The Concept of Place*, Architecture: meaning and Place. - Cambridge : the MIT Press.
- Nöe A.** 2004. Action in Perception. - London : The MIT Press, s. 22-86.
- Pallasma J.** 2005. The Eyes of The Skin, Architecture and the Senses. - UK : Wiley-Academy, s. 40-72.
- Rajchman J.** 2004. *Out Of The Fold*, Folding in Architecture AD, Lynn G. (eds). - West Sussex : Wiley Academy.
- Rajchman J.** 2003. *Perplications: On The Space and Time of Rebstockpark*, Blurred zones: investigations of the interstitial: Eisenman architects, 1988-1998, Benjamin A. (et al.) (eds). - New York : Monacelli Press.
- Rajchman J.** 2000. The Deleuze Connections. - London : The MIT Press, s. 50-66.
- Rajchman J.** 1998. Constructions . - USA : MIT Press, s. 15-79.
- Şentürer A.** 2008. Mekanın ve Zamanın Genişleme Aralığı Olarak Sınır Boyları, Zaman ve Mekan, Şentürer A., Uz Sönmez F., Berber Ö. (eds), İstanbul, Yapı Yayın.
- Thompson K.** 2004. *Gradient Architecture*, Folding in Architecture AD, Lynn G. (eds). - West Sussex : Wiley Academy.
- Tschumi B.** 1998. *Architectural Paradox*, Architectural Theory since 1968, Hays M., K., (eds) - New York : MIT Press.
- Url-1** 12 Nisan 2011. Şişli ilçesi demografik analizi raporu. - - <http://www.sislibelediyesi.com/site/edergi/demografikanaliz/#/0>.
- Url-2** 12 Nisan 2011. - <http://www.istanbul-ulasim.com.tr/default.asp?page=raylisistemler&category=m2>.
- Url-3** 26 Nisan 2011. - <http://alisverismerkezleri.blogcuzade.com/?s=astoria>.
- Url-4** Stalkerlab. - 5 Nisan 2009. - <http://digilander.libero.it/stalkerlab/tarkowsky/manifesto/manifesting.htm>.
- Url-5** 26 Nisan 2011. - <http://www.cnnturk.com/2009/yasam/diger/11/24/trump.towers.istanbulda.satishlar.basladi/552833.0/index.html>.
- Url-6** 26 Nisan 2011. - <http://www.tumgazeteler.com/?a=1084931&cache=1>.
- Url-7** 26 Nisan 2011. - <http://www.buraistanbul.com/etiket/cevahir-alisveris-merkezi>.
- Url-8** 26 Nisan 2011. - <http://www.tumgazeteler.com/?a=2557097&cache=1>.
- Url-9** 26 Nisan 2011. - <http://www.ekotrent.com/haber/20100401/Ali-Sami-Yen-stadi-ne-olacak.php>.
- Url-10** 27 Nisan 2011. - <http://www.ntvmsnbc.com/id/25075771/>.
- Url-11** 27 Nisan 2011. - <http://www.ntvmsnbc.com/id/25190955/>.
- Url-12** 12 Nisan 2011. - <http://www.istanbul-ulasim.com.tr/default.asp?page=raylisistemler&category=m2>.

- Url-13** İstanbul'da Toplu Taşıma. İETT. - 12 Nisan 2011. - <http://www.iett.gov.tr/metin.php?no=38#>.
- Van Schaik L.** 2002. *Introduction to Poetics in Architecture*, Architectural Design. - [s.l.] : Wiley Academy, Mart - 72(2). - s. 8.
- Vattimo G.** 1997. *The End of Modernity The End of Project*, Rethinking Architecture, Leach N. (eds). - London : Routledge.
- Virilio P.** 1997. *The Overexposed City*, Rethinking Architecture, Leach N. (eds). - London : Routledge.
- Watson S.** 2006. *City Publics The (Dis)enchantments of Urban Encounters*. - New York : Routledge, - s. 2-8.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Bihter Almaç

Doğum Yeri ve Tarihi: Ankara 05.12.1985

Adres: İTÜ Taşkışla Kampüsü Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü 210 C

Lisans Üniversitesi:İTÜ Mimarlık Bölümü 2004-2009

Yayın Listesi:

▪ Yılmaz, Bihter, “Other Spaces: Emerging Places”, PLiC- Public Life in the In-Between City, 6-10 Haziran 2010,International Conference, Faculty of Architecture and Town Planning, Technion, I. I. T., Hayfa, Israel, PLiC- Public Life in the In-Between City Book of Abstracts, ISBN 9789659113842, sf. 163.

▪